

Ino Inangweno Apostolira Ino Mapeafu Sitawa Leburu

Ino Inangweno Apostolira, antuweno mituluy sino neturak sino Nalawara Damaga Neturakki Lucas. Tata a doktori Lucas a nebulun ki Pablo sino korwana biyahena. Ino neturak sitawino kakka'bawa inangweno apostolira annino netuldura nangiyafu sino lubbuna Jerusalem, kasena sey probinsiya a Judea anna Samaria, kiyad sino palulubbun sito lubag. Kunnino korwanira si ino nad anganna yawa leburu, Ino Inangweno Espirituwi Dios, se antuweno nifuyut sino apostolira anna nanga'da sikwara si pannakadama a mibanyag anna mangwa si kakka'baw.

Naladda a maawatantamino tarabafuweno apostolira nu maammuwantamino anggama sapitannino Mesias onnu Kristo anna ino katotolayino tolayira sino tiyempora. Sitoya, ibilangino korwanira a tolay si ino anggama sapitannino Mesias ino kalu'bita neyanak sey Betlehem, udde ino gakkuruwa anggama sapitannino dinotukani Dios a matturay. Antu gafuna, ino sapitanna sitawa leburuwa aggataronanino Judyuwereno gumamwanganino Kristo onnu Mesias, anggama sapitan si taronandeno panundunani Dios si ariya matturay sikwara, udde ammera ammuweno angan inaya ari.

Sino tiyempowa neyanakani Jesus, nagyanino natuyagga lubbuna Roma a nangaffutin sino palulubbun, mampesino lubbuna Judyuwera

sey Israel. Antu gafuna, sin nangiya fuwani Jesus a manuldu anna mangwa si kakka'baw, dinandammino korwanira a tolay si antuneno mangi-fuyut sikwara a mangaffut sino sindaluwera a Roma. Ammera naawatan si ino gakkaddi Jesus a inang sito lubag, ammena inang ta isalakan-neno kalubbunannera a Judyu sino kalingarera a taga-Roma, nu ammena lud ta isalakanneno ammina tolay sino liwa'dera. Antu gafuna, ino kaodduwanna Judyu, wasin naammuwanda si ka'gani Jesus a makiyubat sino Romera, am-mera kinurug si antuweno Kristo onnu Mesias a nekariyi Dios, nu ammera lud netuluya taro-nanino gamwanganino Kristo, se aridda si amme kepay dinunduni Dios.

Kunnantu, ino tarabafuweno apostolira sin nuliyyeni Jesus sey langit, inanda nepakaammu sino bafulundera a Judyu si nepangngangoliyi Diosi Jesus, e pangammuwanda si antuweno dinotukani Dios si Mesias onnu Kristo. Aminino Judyuwera, kinurudda si sapiti Diosino neturak sino Dadana Tulag. Antu gafuna, ino inangweno apostolira a nawis sikwara ta mangu-ruwira ki Jesus, nepadandanda sikwareno nelab-bun sino Dadana Tulag mappeafu sino Mesias, kasera neta'dag si i Jesusino neyakkuruwanna.

Oodduwera a Judyu a naawisa nangurug ki Jesus. Ooddu kappayino bakkannira a Judyu a mingngangkappay si Gentil a nangurug. Udde ino korwanira a Judyu a nangurug, ayoyun-gandeno bakkannira a Judyu anna sinapi'da si ammera dama a mesalakan nu ammera tuntu-lannino aggangweno Judyuwera. Antu gafuna,

nepakaammuwi Dios sino apostolira si ammena napatiyino Judyuwera amma sino bakkannira a Judyu, nu ammena lud mesalakanino ammina tolay anna maa'danira sino Espirituwi Dios gafu sino angngurudda ki Afu Jesus, bakkanna gafu sino panuntulanda sino aggangwa onnu lintiyino tolayira (10:1-11:18; 15:1-34).

Aneno neturak sitawa mappeafu sino Emperador sey Roma annino Romera, antuweno adalantammad. Romeno kapitalna Italia, antuweno agyananino afafura a mingngan si Emperador. Gafu se inaffutino sindaluna Italiyeno palulubbun, iturayanira amminino Emperador, e antuweno naddotuk sino ari anna gubernadora naturay sikwara. Ino naganira sey Italia, ngananda si Roma. Kunna kappayino naganira si korwana lubbuna nassedula sey Roma. Aminira a Roma, aneno kalintiyanda. Gangngariyan, kontara sino lintiya makastiguweno Roma nu ammena kepay maimbistigar. Nu bakkanna Roma, damara a siwa'wattan abbu ta pappunnunda nu wara liwa'na. Ino kappay Roma, nu ammena mabistigar si fustu, damana a sapitan si umangngaddino kasona sino Emperador. Udde nu bakkanna Roma, ammena dama. Antu naddino dandammantam nu basantamino mappeafu ki Pablo, se massiki nu Judyu, nassedula kappay sey Roma.

Ooddu kepayino mabasa sitaw, se oodduweno kakka'bawa inangweno apostolira. Ana kappayino kattalatalawira a dyata ilawunda. Nu basantam yaw anna maammuwantamino inangwa i Afu Jesus a nimut sino apostolira si'in,

mattuyangngaddino angnguruddam, se nakkun-
 neno pannakadamana si'in anda sito ingkein.

Ino Bagga'na Yaw

Ino nidadananino apostolira a mita'dag ki
 Jesus 1:1-26

Ino nita'dagganda ki Jesus sey Jerusalem 2:1-
 8:3

Ino nita'dagganda ki Jesus sey Judea anna
 Samaria 8:4-12:25

Ino nita'dagganda ki Jesus si palulubbun 13:1-
 28:31

a. Ino palunguwa nabiyaheyanda Pablo a
 umang mibanyag 13:1-14:28

b. Ino naddadarambalanino pangafuwanirana
 manguruwira 15:1-35

c. Ino mekadwa a nabiyaheyanda Pablo 15:36-
 18:22

d. Ino mekatalluwa nabiyaheyanda Pablo
 18:23-21:6

e. Ino nabalurani Pablo sey Jerusalem, Ce-
 sarea, anna sey Roma 21:7-28:31

Ino Gafuneno Turak

¹ Sino pittana turakku sikwam Teofilo,
 sinapikku ammina inangwa i Jesus annino
 netulduna makkiyad sin nangiyafuwanna a
 nanuldu ² kiyad sin netulluwanna sey langit.
 Wasin ammena kepay netullu sey langit,
 aneno netulduna sino pinilinera a apostolna,
 e ino netulduna, naggabwat sino Espirituwi
 Dios. ³ Wasin nabalinnino natayanna
 annino nangngangoliyanna, kanayuna
 mappadda sikwara si appatafuluwa aw, e

odduweno inangwana a panguruwanda sino nangngangoliyanna. Sinoy kappaya tiyempo, nanuldu sikwara mappeafu sino patturayani Dios.

⁴ Wasin tata si aw, nakkakarampattira, e sinapiti Jesus sikwara si, “Ammekayu umanaw sito Jerusalem, ta taronandawino Espirituwi Dios a nekariyi Ama a iya'dana sikwayu. Antuweno netulduk sikwayu si'in, si, ⁵ 'I Juan, binawti-saranneno tolayira si danum, udde ammena mabayag e mabawtisarang kayuna sino Espirituwi Dios.' ”

Ino Netulluwani Jesus Sey Langit

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:19-20; Luc. 24:50-53)

⁶ Wasin nakkakarampa'da Jesus annino apostolnera, nepakibebu'da sikwana si, “Afu, sito ingkeininnino pariyanu sino Romera a matturay sikwatam takesi ikkanetamma a Judyuweno matturekappay sito agyanantam?”

⁷ E sinabbi Jesus si, “I Ama pelangino makammu nu sanneno makwana so maddag-guna aw anna nu naansa a makwa, e ammena dama a ipakaammuna sikwayu. ⁸ Udde nanu gumamwangino Espirituwi Dios a magyanna sikwayu, ananeno pannakadama i Dios sikwayu, e ikkayu weno mangita'dag sikwak. E itattulduyuneno ammuyu mappeafu sikwak sino tolayira sito Jerusalem, anna sino ammina korwana lulubbunna Judea anna Samaria, kiyad si ammina lulubbun sito lubag.”

⁹ Wasin sinapiti Jesus inay, netullu sey langit, e sinangora makkiyad si nalefangngan si dulam. ¹⁰ Wasin aggangawanda kepayino netulluwanna sey langit, kaka'meng kelang nappadeno adwera a anghela nafurawino barawasira a natta'dag sino arurudda. ¹¹ “Ikkayuwa taga-Galilea,” kunda, “mayan aggangokayu sey langit? I Jesus a initayuwa netullu sey langit, muli kappena so maddagguna aw, e ino netulluwanna a nebulun si dulam, kunna kappeneno aggulina.”

Ino Namiliyanino Apostolira Sino Mepatali Ki Judas

¹² Wasinoy, inanawino apostolira sino kulura Olivo, e nuliya sey Jerusalem, takilometroweno kaaroyuna. ¹³ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, inangngira sino balaya pagyananda, e inunekira sino kwartu sino kalekay. Irara Pedro, Juan, Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago a abbingi Alfeo, Simon a mingngan si Patriota se ikaloneno lubbunna, anni Judas a abbingnga korwana Santiago. ¹⁴ Amminirenay, dayandanira a mittata a makkararag, massiki ino bafabbayira a bulunda, pati i Maria a ina i Jesus, annino kakkola'ngera.

¹⁵ Aneno tata si awa nakkakarampattino man-guruwira, e ino kaoddura, umang si kadwatut si adwafulu. Natta'daggi Pedro e sinapi'na si, ¹⁶ “Kakkolakku, ammena dama si ammena meyakuruwino nepeturakkino Espirituwi Dios ki David si'in mappeafu ki Judas a nifuyut sikwara a nano'ma ki Jesus. ¹⁷ Nebilangi Judas

sikwamiya karadwa a apostol, se pinili kappayi Jesus a manuffun sino tarabafumi.”

¹⁸ (Antuyawino nakwa ki Judas. Ino piraka tandanna sino narakkatta inangwana, neatangnga si lubag, e antuweno nappatayanna. Nada'nag e nabattakino kuyungnga e nallawanino sinena. ¹⁹ Wasin naammuwanino taga-Jerusalemireno nakwa sikwana, nginandenaya lubag si Acel-dama, ino anggama sapitan, Lubagga Nebubuwanna Ada.)*

²⁰ E sinubburani Pedroweno sapitanna a, “Antuweno neturakki David si'in sino leburuna Salmo, 'Maanawan naddino balena e awanin nadda magyan sinay.’†

Ana kappayino neturakka kunna si,

'Wara nad mepatali sikwana sino tarabafuna.’‡

²¹⁻²² “Kunna antu, pilintammaddino mepatali ki Judas a bulummiya mangita'dag sino pangngangoliyani Afu Jesus. Ino nad pilintam, tata sino nebumbulunira sikwami sin kawara i Afu Jesus sikwatam makkiyad sin namawtisarani Juan kiyad sin netulluwani Jesus sey langit,” kunni Pedro.

²³ Ino nakkakarampattira, nitulduwera si adwa a anganna lallaki ta pamiliyanda, da Matias anni Jose Barsabas a ngananda kappay si Justo. ²⁴ Kasera nekararag si, “Afu Dios, gafu se ammumino nakammino ammina tolay,

* **1:19** 1:19 Ino sapitanna sino dami'na Griego, Lubangnga Ada. Ino tata kappaya anggama sapitan, Lubagga Napagan Si Ada. Itannu kappay sino Mat. 27:6-8. † **1:20** 1:20 Salmo 69:25
‡ **1:20** 1:20 Salmo 109:8

ipakaammum sikwamiyeno pinilim sikwara a adwa ²⁵ a mepatali ki Judasino tarabafuna e inang sino keannunganna a pagyanan.” ²⁶ E nabbubunutira nu inyeno napili sikwara a adwa, e i Matiasino napili, e antuweno nedagga sino kadwafulu si tata a apostolira.

2

Ino Ginamwanganino Espirituwi Dios

¹ Wasin nadatangngino awna Pentecostes, nakkakarampat amminino nanguruwira ki Jesus si tata a balay. ² Kaka'meng kelanga aneno din-ingngadda a unguwa naggabwat sey langita kun-nangke ungunnga natuyagga bayabbag, e mal-itangngira ammin sino balaya nagananda. ³ E naitareno mallanga gatangnga afuya nawwarak e naddattu sino kadda tata sikwara ammin. ⁴ E naa'danira ammin sino Espirituwi Dios annino pannakadamana, e naddamitira si naddadaruma a damita ammera inammu, se ino Espirituweno nangwa.

⁵ Sinoya tiyempo, nagan sey Jerusalemino Judyuwera a nattalaginara manuntul sino lintiyi Dios a naggabwat si ammina lulubbun.* ⁶ Wasin diningngaddeno ungug, odduwera a inang sino agyananino manguruwira. E nakka'bawira ammin, se sin diningngaddeno sapitannino manguruwira, kadda tata diningngangngeno dami'nenno naggabwatanna a lubbun. ⁷ Gafu se

* **2:5** 2:5 Ino anggama sapitan, ino lulubbuna sakopanna Roma, se sinapi'da si ireno tata ke a lubbun.

nakka'bawira, kunda si, "Ma, bakkanna taga-Galilea irayaw ammina maddamit? ⁸ Santam lang dingngaggannino damit sino naggabwatan-tamira? ⁹ Anera sikwatamino naggabwat sey Partia, Media, anna sey Elam. Anera kappayino naggabwat sey Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, anna sey Asia. ¹⁰ Ino korwan sikwatam, naggabwatira sey Frigia, Pamfilia, anna sey Egipto, andino korwan, naggabwatira si lulubbunna Libya a ara'ni sey Cirene. Ino korwangkappay, naggabwatira sey Roma a mappasyar sitaw. ¹¹ Judyuweno korwan, e ino korwan, bakkanna Judyu udde tuntulandeno gagangena Judyu. Ino korwan sikwatam, naggabwatira sey Creta anna sey Arabia. Udde massiki sintawino naggabwatantam, kadda tata dingngagganneno gagangaya dami'na a ituldureno kakka'bawira a inangwa i Dios. ¹² Sanneno anggama sapitan inoy?" kunda a nakkakibikibebut se nappelalotino kabo'ra anna madyatanira a manandam. ¹³ Udde ino korwan, pinayappakandera pelanga kunda si, "Nabokira yana tolay."

Ino Tulduwi Pedro Mapeafu Ki Jesus

¹⁴ Waso kunnenoy, natta'daggi Pedro andino karattaddaya bulunnera a apostol, e nekokwana a naddamit sino tolayira e sinapi'na si, "Ikkayuwa bulungkuwa Judyu anna ikkayu ammina magyan sito Jerusalem, dingngaggandak abbu ta ituldukino anggama sapitannino dingngaddaw. ¹⁵ Ariddaw si nabukira yawa tolay, gampade bakkan, se awana mabok nu alas

nuwebe si gigi'bat. ¹⁶ Udde inoya initayuwa nakwa sikwami, antuweno neyakkuruwanino nelabbuni Joel si'in, a kunna si,

¹⁷ 'Antuyawino kunni Dios. Naso mauddiyera a aw, dundunangkuneno Espirituk a munag si ammina tolay. Ino ana'dawira a lallaki anna bafabbay, manulduwerana sino petulduk sikwara. Ino bafuwanakira, ananeno ipaitak sikwara a kunnangke tenap. Massiki ino lallakayira, mappatenappa'nga sikwara. ¹⁸ Se ammina aripangkuwa masserbi sikwak, massiki bafay onnu lalaki, paunagganguweno Espirituk sikwara ta ituldureno ipakaammuk.

¹⁹ E ananeno kakka'bawa ipaitak sey langit anna sito lubag. Ino senyala ipaitak, ada, afuy, anna kattalatalawa atok. ²⁰ Mallammu'ngeno sinag e mallibaganeno dakka mallanga ada, kasena dumatangngino mappaka'bawa awa awana kakunnana a gamwanganino Afuyu sito lubag. ²¹ E amminira a nangurug sikwana, mesalakanirana ta ammera makastigu.'†
Antuweno nelabbuni Joel.”

²² E sinubburani Pedroweno sinapi'na a kunna si, “Ikkayuwa bafulungkuwa gakagaka i Israel, dingngaggandaw yo sapitangku map-peafu ki Jesus a taga-Nazaret. Sina'daggani Dios si dinundunna i Jesus gafu sino odd-uwa kakka'bawa senyala a amme makwana tolaya nepakwana sikwana. Ammuyu yaw se nakwa sito agyanandaw. ²³ I Dios, neyakkurungngeno dinandamma si'ina iyalawa'na i Je-

† 2:21 2:21 Joel 2:28-32

sus sikwayu, e ikkayuveno namapatay sikwana se neyalawa'daw sino narakkattira a tolay takesi ilansara sino krus. ²⁴ Udde nepangngangoliyi Dios se ammena dama a mefuwad sino katayan. ²⁵ I Jesusino niyakkurug sino nelabbuni David si'ina kunna si, 'Afu, ammek mattalaw se ammek si kanayungka a mebumbulun sikwak. ²⁶ Kunnantu, maanggamak e dandayawantaka. E ammek mattalawa matay se aneno innanamangku. ²⁷ Se ammek si ammerak makalyawan sino agyananino natayira. Ammem purayan si mananawu yo baggik, se ikkanakino mattalaginara masserbi sikwam. ²⁸ Nepakaammum sikwakino aggangwa a tuntulangku takesi mabiyayak, e mallanggakakungke se mebulunak sikwam si makkikiyad.'‡

Antuweno neturakki David," kunni Pedro.

²⁹ Sinapikkappayi Pedro si, "Ikkayuwa kakkolakku, anggangkuwa ipakaammu sikwayuveno mapeafu sinaya neturakkino gagginafutama i David. Bakkanna baggineno sinapi'na, se natayi David, netananda si'in, e ana kepayino tanamma ingkein. ³⁰ Udde gafu se gumalabbuni Diosi David, ammuneno nekariyi Dios sikwana. Ino nekariyi Dios, ananeno gaka i David a mepatali sikwana a matturay so maddagguna aw. ³¹ Inammu kappayi Davirino akwanna i Dios so maddagguna awa pangngangolinna-neno Kristo a pinilina a matturay, se neturakki David si, 'Ammena nepuray sino agyananino

‡ 2:28 2:28 Salmo 16:8-11

natayira, ammena mananawuweno baggina sino tanamma.’ ³² Ino sinapi'na, awana korwan nu bakkanni Jesus, se antuweno nepangngangoliyi Dios. Ikkamiyeno mana'dag si nangngangoli se initami ammin sin nangngangoliyanna. ³³ Netulluwi Jesus sey langit e nattuttud sino padiwanani Dios a Amana. § E inappaneno kalintiyanna a manundun sino Espirituna sikwami, a antuweno nekariyi Dios. Ino nakwa ingkeina initayu anna diningngaddaw, antuweno inangweno Espirituwi Dios a dinunduni Jesus sikwami. ³⁴ E massiki i David ino nanurak mapeafu sino mattuttud sino padiwanani Dios sey langit, bakkannino baggineno sinapi'na, nu bakkanni Jesus, sin nassapitanna si,

‘Kunni Afu Dios ki Afuk, mattuttugga sito padiwanangu, ³⁵ makkiyad si affutangku ammina kalingam.’*

³⁶ Sitoya, ammundonadda gakagaka i Israel si i Jesus a nelansayu sino krus, antuweno Kristo a nekariyi Dios si'ina gumamwang, e antuweno pinilina a matturay si ammin.”

³⁷ Wasin diningngaggino tolayireno sinapiti Pedro, dokallino bobolira e nepakibebu'da ki Pedro andino korwanira a apostol si, “Sanna mantuweno akwammi, kakkolak?” ³⁸ E sinabbi Pedro si, “Iboboliyuweno liwa'daw ta mapabawtisarkayuwa mangipakaammu si mangu-

§ 2:33 2:33 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Netulluwi Jesus sey langit sino pannakadama i Dios. * 2:35 2:35 Salmo 110:1

ruggayu ki Jesu Kristo,[†] takesi pakomani Diosino liwa'daw, e iya'dananeno Espirituna sikwayu. ³⁹ Se antuweno nekariyi Afu Dios a iya'dana sik-watama Judyu andino gakagakatamira, massiki sino tolayira a ana sey aroyu, se iya'dananeno Espirituna sino amminira a tolaya pinilina a mangurug.”

⁴⁰ Oddu kappayino sinapiti Pedro a panulduna sikwara a kunna si, “Malli'wakayu nad sino amma'gangnga i Dios sino narakkattira a tolay sito ingkein.” ⁴¹ Odduweno nangurug sino sinapi'na e nappabawtisarira. Sinoya aw, inang si tallurifuweno nedagga sino manguruwira ki Jesus. ⁴² Netupa'da a madal anna manuntul sino tulduweno apostolira. Nakkakarampattira anna nakikkanira sino tinapaya panandanda sino natayani Jesus. Kunna kappaya mittatera a makkararag.

Ino Aggangweno Manguruwira Ki Jesus

⁴³ Odduweno kakka'bawa nepaangwa i Dios sino apostolira, e nakka'baw amminino tolayira. ⁴⁴ E netupak amminino manguruwira ki Jesus a makkakarampat, e ammina kukwara, akwara ammin. ⁴⁵ Nelakureno lubadda onnu kukwara e neannera sino bafulundera a meannung sino awannino kadda tata sikwara. ⁴⁶ Kadda awa nakkakarampattira sino Templo sey Jerusalem. Makkakikkanira sino bafalera, e nappelalotino langga'da sino nangwanda sinay.

[†] **2:38** 2:38 Ino sapitanna sino dami'na Griego, ...mappabawtis-arkayu sino angani Jesu Kristo... Itannu kappay sino 10:48.

⁴⁷ Naddandayawira ki Dios, e iyatallira aminino tolayira gafu sino nalawara aggangwara. Kadda aw aneno isalakani Dios a medagga sikwara.

3

Ino Nappabattunoyani Pedro Sino Pilaya Tolay

¹ Wasin tata si aw, inanda Pedro anni Juan sino Templo si alas tres si fuwab, se antuweno akkararanna Judyu. ² Agyanino lalakiya neyanaka pilay sino Templo. Kadda awa boliyandenaya pilaya iyang sino lamwangana mingngan si Kalalawaran takesi makilimut sino tolayira a sumallung sinay. ³ Wasin initanara Pedro anni Juan a sinallung, inarangnga si a'danda nad si limu'na. ⁴ Sinulangnganda Pedro anni Juanino pilay, e sinapiti Pedro si, "Itandakami." ⁵ E initanera gakkurug se innanamanna si wara iya'dara sikwana. ⁶ Udde sinapiti Pedro, "Awaningke a pirakku, udde ino ana sikwak, antuweno iduffungku sikwam. Gafu sino panakadama i Jesu Kristo a taga-Nazaret, gumabwakka ta mallakagga." ⁷ Kasena iniggammanino diwanana kamattino pilay e dinuffunanna a natta'dag. Kaka'meng kelanga nattuyaggino takkina, ⁸ nappa'lata natta'dag e malallakarin. Kasena nebulun sikwara a sinallung sino Templo, e malallakara malallattuwa maddandayaw ki Dios. ⁹ Amminino tolayira sinay, initara a malallakad anna maddayaw ki Dios. ¹⁰ Wasin naimunuwanda a antuwenin pilaya aggatuttud

sino lamwangana Kalalawaran a makilimut, nakka'bawira ammin sino nakwa sikwana.

Ino Nanulduwani Pedro Sino Templo

¹¹ Wasin gumafafutino pilay sikwara Pedro anni Juan, nitturira sino naatappana palayanneno Templo a ngananda si Palayari Solomon. E odduweno tolayira a nalayawa inang sikwara, se nakka'bawira. ¹² Wasin inita i Pedroweno tolayira, nekunna sikwara si, "Ikkayuwa bafulungkuwa gakagaka i Israel, sangkayu lang makka'baw anna aggatulang sikwami? Nganandonakuy si nepabbattunoymi yawa lalaki gafu sino pannakadamami anna kinalawammi. ¹³ Gampade bakkanna ikkami, nu ammena luri Dios a dayawannino gaggi-nafutamira a da Abraham, Isaac, anni Jacob ino nappabattunoy sikwana, takesi medayawi Jesus a Aripanna. Udde ikkayu, neyalawa'dawi Jesus sino matturayira, e wasin dinandammi Gobernador Pilato si pallawananna naddi Jesus, inammeyu. ¹⁴ Nadiosan anna naggaddangngi Jesus, gampade inammeyu, anna inarandaw ki Pilato ta pallawananneno tata a gumapapatay. ¹⁵ Nepapapateyuweno mangifuyut sino tolayira si kabiyayan, udde nepangngangoliyi Dios, e ikkamiyeno mangipakurug se initamiya nangngangoliyen. ¹⁶ Iyawa pilaya itandaw anna naimunuwandaw, naariyennino pilena e natuyag gafu sino pannakadama i Jesus. E ammina initayuwa nakwa sino a'landaw, nakwa pelang gafu sino angngurummi ki Jesus annino annala'mi sino pannakadamana.

17 “Kakkolakku, ammu si ammeyu inamuwa i Jesusino dinunduni Dios sin nepapateyu. Massiki ino turetamira, ammera inammu. 18 Udde ino inangwayu, antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios si'in, se aminino gumalabbunira i Dios, sinapi'da si madyatanneno Kristo a dundunanna, kasena matay. 19 Mabbobolikayu antu e mulikayu ki Dios takesi pakomanneno liwa'dawira. 20 Se nu antuweno akwandaw, ipadatangnga i Diosino tiyempowa passiyanakkan anna pattuyagganneno nakan-daw, e dundunanna kappayi Jesus a ino Kristo a pinilina a matturay sikwatam. 21 Udde sito ingkein, magyan naddi Jesus sey langit makkiyad si madatangngino awa pappabawuwani Dios si ammin, se antuweno nepasapiti Dios sino nadosana gumalabbunera si'in. 22 I Moises a gumalabbunna si'in, sinapi'na si, 'Manundunna i Afu Dios sikwayu si tata gumalabbunna a kakunnak. Buluntangkap-paya gaka i Israel. Kuruwandonad aminino sapitannana sikwayu. 23 Se masiki inyaneno ammena mangurug sikwana, mekatwena sino tolayira i Dios ta makastigu si makkikiyad.'*

24 I Samuel kappay andino amminira a gumalabbunna netufad sikwana, ana kappayino nelabbunda mappeafu sino makweran sito aw. 25 Neakkuruwin sikwatamino nepekariyi Dios sino gumalabbunira. Nesapatetangkappay sino tulagi Dios sino gagginafutam, se sinapi'na ki

* 3:23 3:23 Deuteronomio 18:15, 18, 19

Abraham si'ina, 'Gafu sino gakagakam, maduffunanna amminino tolayira sito lubag.' ²⁶ Antu gafuna, ikkanetama Judyuweno palunguwa nanundunani Dios sino Aripanna a i Kristo takesi dufunandetama mappaboboli ta talekkurantamino narakkatta aggangwatam."

4

Ino Nabistigaranda Pedro Anni Juan

¹ Wasin aggesapasapi'da Pedro anni Juan sino tolayira, agyanino ginamwangira sinaya papadi, Saduceo, annino afafuweno gumaindaggira sino Templo. ² Nabbungutira se netuldura Pedro a nangngangoliyi Jesus a antuweno pammakurug si mangngangoli kappena amminino natayira. ³ Antu gafuna, dino'mandera e nebaluddera kiyad sino kadarama'na, kaserera bistigaran, se gafenin. ⁴ Udde massiki kunnenoy, odduweno nangurug sikwara a nakadingngag sino sinapi'da Pedro. E ino kaodduweno lallakiyera pelanga nanguruwin ki Jesus, mallimarifuwera ammin.

⁵ Waso kadarama'na, nakkakarampat sey Jerusalemno turayirana Judyu, ino pangafuwandera, andino mammetsturuwerana lintig. ⁶ Nammamitingira anda Anas a afafuna padi, anda Caifas, Juan, Alejandro, andino korwanira a wawwayira Anas. ⁷ E nepaayaddara Pedro anni Juan e nepaa'landera, e binebu'da si, "Sintawino naggabwatanino pannakadamayuwa nappabattunoy sinaya pilay? Inyeno nanga'da si kalintiyandawa nangwa sinay?"

⁸ Naturiri Pedro gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios e sinabbangnga si, “Ikkayuwa taturay anda pangafuwan, ⁹ nu ino pimbistigaran-daw sikwami e mappeafu sino nalawara nakwa sito pilay anna nu ansanna a nabbattunoy, ¹⁰ dingngaggandaw ta itulduk sikwayuweno gafuna, mampesino ammina kakkolattama gaka-gaka i Israel. Iyawa lalakiya aggata'dag sino a'landawa pilay si'in, awaninna gigi'nanna gafu sino pannakadama i Jesu Kristo a taga-Nazaret. Antuweno nelansayu sino krus, udde nepangngangoliyi Dios. ¹¹ Antu kappayino neamparig sino nepeturakki Dios a kunna si, 'Ino batuwa inammeyu, ikkayuwa mama'dak si balay, antuweno kapapatiyana batuwa mappatuyag si balay.’*^{*}

¹² I Jesus pelangino dama a misalak sikwatam. Se awana korwan si dinunduni Dios sito lubagga mangisalak sikwatam, nu bakkampelang.”

¹³ Wasin initeno taturayirana Judyuweno kinaturidda Pedro anni Juan a nanabbag, nakka'bawira, kumaral se ammura si awana adalda. Udde dinandanda a nebumbulunira ki Jesus si'in. ¹⁴ E awaninna masapi'da sikwara Pedro, se agyanino lalakiya naariyeno pilena a aggata'dag sino arurudda. ¹⁵ Antu gafuna, nepaanorara Pedro sino a'landa, takesi mittatera a mattatarabbag. ¹⁶ Kasera sinapit si, “Sanneno akwantam sinayira a tolay? Se ino kakka'bawa inangwara, naammuwan amminino tolayira sito Jerusalem, e ammetam dama a iyimad. ¹⁷ Ino

* **4:11** 4:11 Salmo 118:22

nad akwantam, tipaddantamira takesi umibbat-tira a manuldu mappeafu ki Jesus takesi ammena umoodduweno makadingngag.”

¹⁸ Waso kunnenoy, inayanda kappera Pedro anni Juan, e netutundangeke sikwara si am-meran massapit onnu manuldu mappeafu ki Jesus. ¹⁹ Udde sinabbadda Pedro anni Juan si, “Dandammandopay nu sanneno mepangngatta akwammi sino a'langi Dios. Kuruwammiyeno sinapiti Dios onnu kuruwammikayu? ²⁰ Nu ikkami, ammemei dama a iyibbattino ituldu sino initalami anna diningngammi ki Jesus.”

²¹ Waso kunnenoy, dinaggakkappayino tat-turayira a manantalaw anna manipad sikwara, kaserera nepaanaw, gafu se awana pangiya-fuwanda a mangastigu sikwara, se odduweno tolayira a maddandayaw ki Dios gafu sino kakka'bawa inangwara. ²² Se ino lalakiya naariyennino pilena, nalla'wut si appatafu-luweno dawunna.

Ino Kararino Nanguruwira Ki Jesus

²³ Wasin nepallawandara Pedro anni Juan, inangngira sino bafulundera a nangurug ki Jesus, e nepakaammureno sinapitino panga-fuwanirana padi andino korwanira a panga-fuwan. ²⁴ Wasin diningngaggino nanguruwireno sinapi'da Pedro, nittatera a nakkararag ki Dios, e sinapi'da si, “Afu Dios a namaratu sino langit, yo lubag, ino bebay, annino ammuna igyanda, ²⁵ ino Espiritumino naggabwatanino neturakkino gag-ginafumiya i David a nasserbi sikwam si'in, a kunna si,

'Sandalang mabbungutino bakkannira a Judyu ki Dios? Sandalang dinandamma mangwa si awana ketupakkanna? ²⁶ Ino ariyera andino tatturayira sito lubag, nattatarab-bira ta maddadanira a makiyubat ki Dios anna sino Kristo a pinilina a matturay.'[†]

²⁷ E sitoya, Afu Dios, neyakkuruwinnino nelab-buni David, se i Herodes anni Poncio Pilato, mampesino bakkannira a Judyu andino kasit-tolemiya gakagaka i Israel, nakkakarampattira sito Jerusalem, e nattatarabbanda a papatayani Jesus a nadosana Aripannu a pinilima matturay. ²⁸ E pinapatera gakkurug, udde gafu se ikkeno turay, ino inangwara, neakkurubbelangino dinandammu si'in. ²⁹ Sitoya, Afu Dios, dingngaggannu naddino panantalora sikwamiya masserbi sikwam, e patturirandakamiya mituldu sino sapi'nu. ³⁰ Paitammaddino pannakadamam takesi pabbattunoyammiyeno malowanira anna oddu naggappayino kakka'bawa akwammi gafu sino pannakadama i Jesus a nadosana Aripannu," kunda.

³¹ Wasin nasinduwera a nakkararag, nag-guyaddino balaya nagyananda, napatuyaggino nakanda ammin gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios, e nattuririran gakkuruwa nangibanyag sino sapi'na.

Ino Annuffunino Nanguruwira Sino Bafulundera

³² Ino nanguruwira ki Jesus, nittata pelangino nakanda. Awana mattanatanig sikwara, nu

[†] **4:26** 4:26 Salmo 2:1-2

ammera lud akwa ammin. ³³ Ino apostolira kappay, natuyaggino pannakadamara a mangi-pakaammu mappeafu sino nangngangoliyani Jesus. E odduweno duffuni Dios sikwara ammina nangurug. ³⁴ Awana nakkurang sikwara, se ino nallubaggira annino nabbalayira, nelakura, ³⁵ e neya'dareno nallakuwanda sino apostolira takesi iyannera sino nanguruwira a mawag si duffun.

³⁶ Kunnenoyino inangwa i Jose a taga-Chipre a gaka i Levi. Ino nepingnganino apostolira sikwana, i Bernabe, anggama sapitan, map-palampaw sino nakammino bafulunera. ³⁷ Ino inangwana, nallaku si lubag e nea'daneno nallakuwanna sino apostolira.

5

Ino Inangwara Ananias Anni Safira

¹ Udde agyangkappayino tafalayira a da Ananias anni Safira a nallaku si lubag.

² Nattatabbanda a tafalaya iyimfunino dagganeno nallakuwanda, kase inangngi Ananias a niya'da sino daggana sino apostolira, e kunna si, "Antu ammin yawino nallakuwammi."

³ E kunni Pedro sikwana si, "Ananias, mayan nepuremi Satanas a matturay sikwama sinsiriyannuweno Espirituwi Dios anna nesussu'nguweno dagganeno nallakuwandaw?"

⁴ Sin ammeyu kepay nelakuweno lubag, akwayu, e sin nelakuyun, akwayu kappayino pagana. Ansannu ma'lud dinandamma inangwa inay a kunnu si neya'dam amminino pagana, gampade awan? Bakkanna tolayino nasisiriyannu, nu

bakkan luri Dios.” ⁵ Anningngallangi Ananias sinoy, naletwad e natay. E ammina naddingngag, nakatalawira. ⁶ Sinallungino bafuwanakira e bina'battandeno baggina, kasera nelawan e netananda.

⁷ Waso nalla'wutino tallu orat, ginamwangino atawana. Ammena pelang ammu nu sanneno nakwa. ⁸ E kunni Pedro sikwana si, “Ituldum nu gakkuruwa antu ammin yawino nallakuwandaw?”

E kunna si, “On, antu ammin yan.”

⁹ E kunni Pedro si, “Mayan nattatabbandawa dalodawannino Espirituwi Afu Dios? Aneran sino kayatanino nattanammira sino atawam, e andaka kappay ilawan.” ¹⁰ E kaka'meng kelanga naletwad e natay sino a'langi Pedro. Sinallungino bafuwanakira e initara a natayin, e nelawanda a umang itanam sino aruruwino atawana. ¹¹ E amminino nanguruwira andino naddingngaggira sinoy, nappelalotino talora.

Ino Kakka'bawa Inangweno Apostolira

¹²⁻¹⁴ Ino pakkakarampattanino nanguruwira, ino Palayari Solomon sino Templo. Ino ammera nangurug, massiki iyataldeno manguuruwira, mattalawira a meamung sikwara. Udde umoodduweno lallakiyera andino bafabbayira a manguruwa medagga sikwara. Odduweno kakka'bawa inangweno apostolira a initeno tolayira. ¹⁵ Antu gafuna, neyandeno matakitira sino dammingnga dalan e nepaiddarera sino dayod anna sino afa'da, se iyindadda

nu matta'lifi Pedro, takesi massiki nu masiyongannera sino alinona, maariyeno kalora. ¹⁶ Odduwera a inang sey Jerusalem a naggabwat sino wewe'nginna a lulubbuna niyang sino bafulundera a malowan andino naunagganira si narakkatta espiritu, e nabbattunoyira ammin.

Ino Nappadyatanda Sino Apostolira

¹⁷ Wasin kunnenoy, ino afafuna padi andino bulunnera a Saduceo, nafulotingke ino illira sino apostolira. E nattatarabbanda nu sanneno akwanda. ¹⁸ Antu gafuna, nepado'mareno apostolira e nepebaluddera. ¹⁹ Udde sinoya gafi, agyanino tata a angheli Afu Dios a inang sino abbaluran e binukkatanneno aggaku'nenno kayatan. Nepalawannera, e nekunna si, ²⁰ "Umangkayu sino Templo e manuldukayu sino tolayira mappeafu sito bawuwa biyaya iya'da i Dios." ²¹ Wasi gigi'bat, kinuruddeno sinapitino anghel, sinallungira sino Templo, e nanulduwera sinay.

Inowira afafuna padi andino bafulunnera, inayanda amminino pangafuwanira a Judyu ta mammamitingira. Kasera naddundun si pulis sino abbaluran ta appandeno apostolira takesi bistigarandera. ²² Udde wasin sinallungira sinay, awanino apostolira, e nuliyera ta ituldura sino pangafuwanira. ²³ Sinapi'da si, "Awanira. Wasin ginamwangkami sino abbaluran, initamiya nakandaduwan e agyanino gwardiyera. Udde wasin binukkatammiyeno kayatan, awanira sino dolam."

²⁴ Wasin diningngaggino kapitanna pulisna Templo andino pangafuwanira a padi inoy, naburuburungira nu sanneno metufara makwa.* ²⁵ Udde agyanino ginamwanga nituldu si, “Ino nebaluddawira, aneran sino Templo a manuldu sino tolayira.” ²⁶ Antu gafuna a inangngino pulisira annino kapitanda sino Templo e inappareno apostolira. Udde inalalerera a inappa, se mattalawira sino tolayira a mangita, tantaro nu mabbungutira e lapalappaggendera.

²⁷ Wasin neyandeno apostolira sino nakkakarampattanino pangafuwanira, nepata'daddera sino nara'langanda. E inallangnganireno afafuna padi, a kunna si, ²⁸ “Inangangwamingke sikwayuwa ibbattandawinnino manuldu mappeafu sinaya tolay. Udde aggeakakwandokepay makkiyad si diningngag amminino ayawira to Jerusalem. Bakkan si antu ke yan, ipaliwa'dokappay sikwamiyeno natayanna.”

²⁹ Udde sinabbadda Pedro andino korwanira a apostol, e sinapi'da si, “On, se i Dios naddino kuruwammi, a bakkanna tolay. ³⁰ Se ikkayu, gakkuruwa pinapateyuwi Jesus e nelansayu sino krus. Udde i Dios a dinayawino gagginafutamira, nepangngangolina. ³¹ E nepatuttunna sino padiwananna sey langit takesi antuweno matturay anna misalak sikwatam. Inangwanenay tantaro nu ibobolitama gakagaka i Israelino liwattamira

* **5:24** 5:24 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...nu sanneno nakwa sikwara.

takesi pakomanna. ³² Ikkamiya apostolino mituldu si gakkurug ammin yaw, mampesino Espirituwi Dios a neya'dana sino manguruwira sikwana.”

³³ Wasin diningngaggino pangafuwanireno sinapiti Pedro, nappelalotino bungu'da sino apostolira e anggandera a papatayan. ³⁴ Udde agyanino tata sikwara a Fariseo a i Gamalielino anganna. Mesturuna lintiya iyatal amminino tolayira. Natta'dagga nassapit si, “Pallawanantamira abbu si bisang.” ³⁵ Nepallawandera, kasena kun si, “Ikkayuwa kakkolakkuwa gaka-gaka i Israel, dandammantammad si nalawarino akwantam sikwara. ³⁶ Se bakkanna antu ke yawino nakwa. Se si'in, ana kappay tata a lalakiya i Teudas a nassangkatolay, e inang si appatatutino lallakiyera a dinandan sikwana. Udde wasin pinapatera, nakkakarawayira a dinandan sikwana, e awaninna tupa'ngeno neyafuna. ³⁷ Ginamwang kappayi Judas a taga-Galilea sin nallistanino gubiyernu sino tolayira. Oddu kappaya dinandan sikwana, udde wasin pinapatera kappay, nakkakarawekappayino dinandanira sikwana. ³⁸ Kunnantu, antuyawino kungku sikwayu, pallawanantamira pelang. Puyayantamira, se nu naggabwappelang si tolay iyawa ituldura, awangkappena pattupakkanna. ³⁹ Udde nu nakammi Dios, ammetamira maaffut, se tantaro nu i Diosino kontarantam.”

⁴⁰ Kinuruwino pangafuwanireno sinapiti Gamaliel. Nepatallundereno apostolira, e nepasiwa'wa'dera, e sinapi'da kappay sikwara si, “Ammekayunna manuldu mappeafu ki Jesus,”

kaserera nepaanaw.

⁴¹ Maanggamingke ino apostolira sino anawanda, se nebilangira i Dios a mepangngatta melopalopet gafu sino angngurudda ki Jesus.

⁴² Kadda aw itupa'deno manuldu anna mangibanyag sino Templo anda sino bafalayira si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

6

Ino Pituwera A Napiliya Manuffun Sino Apostolira

¹ Wasinoy, umoodduweno manguruwira ki Jesus. Udde ino Judyuwera a maddamit si Griego, umilliyera sino Judyuwera a maddamit si Hebreo. Ino ririra, nala'wutanino bafaluwera a bulunda sino niyannayanda si pirak* kadda aw. ² Antu gafuna, ino karadwera a apostol, inayandeno ammina manguruwira, e sinapi'da sikwara si, "Pittatammi naddino mangibanyag sino sapiti Dios, bakkanna antu a'langammiyeno miyannay si pirak. ³ Kunna antu, kakkolak, mamilikayu sikwayu si pituwa lallakiya matala'dawa ammuyu si aneno pannakadamenno Espirituwi Dios sikwara anna nalaingira, ta ireno talakkantama miyannay si pirak, ⁴ takesi ikkami, ipatatamiyeno makkararag anna mangibanyag sino sapiti Dios."

⁵ Amminira a nakkakarampat, anggandeno sinapitino apostolira, e irayawino pinilira. Ino

* **6:1** 6:1 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...niyannayanda si makkan...

pitta a pinilira, i Esteban. Natuyaggino angn-gurungnga e maita si aneno pannakadamenno Espirituwi Dios sikwana. Ino korwanira, da Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas, anni Nicolas a taga-Antiokia. Bakkanna Judyu i Nicolas udde tuntulanneno gagangena Judyu. ⁶ Ira a pitu, nepaa'landera sino apostolira, e ino apostolira, nepotundeno kama'da sino ulura e nekararaddera.

⁷ Waso kunnenoy, naddidingngaggandeno sapiti Dios e inodduwereno nangurug ki Jesus sey Jerusalem. Massiki ino papadiyerana Judyu, oddu sikwareno nangurug.

Ino Nano'manda Ki Esteban

⁸ I Esteban, odduweno kakka'bawa senyala inangwana a initenno tolayira, se dinuffunani Dios e naa'dan sino pannakadamenno Espirituna. ⁹ Udde agyanino Judyuwera sey Jerusalem a taga-Cirene anda taga-Alejandria a nesapat sino sinagoga a nepingnganda si Sinagogana Mibbattin Si Kinaaripan. Ira andino korwanira a Judyu a taga-Cilicia anda taga-Asia, nakisombatira ki Esteban. ¹⁰ Udde ammera a maaffut, se dinuffunanino Espirituwi Dios e nalainga nanombat.

¹¹ Antu gafuna, pinasussukandeno korwanira a tolay ta massisiriya a mappaliwat sikwana a kunda si, "Diningngammiyi Esteban a mangilopalopet ki Moises anni Dios." ¹² Passila'bundenno tolayira, ino pangafuwanira, andino mamnesturuwerana lintig takesi mab-bungutira ki Esteban. Antuweno nano'manda

ki Esteban, kasera neyang sino pakkakarampatanino tattarena Judyu. ¹³ E naganino inayandera a nanistigu si siriya nekunda si, “Iyawa lalaki, kanayuna mangilopalopet sito nadosana Templotam andino lintiyi Moises. ¹⁴ Se dingngammiyeno sinapi'na a darallanna i Jesus a taga-Nazaret yawa Templo e angkakwanneno gagangetama netulduwi Moises.” ¹⁵ Amminira a nakkakarampat sinay, pakatulatulangnganda i Esteban, e initareno mutungnga e kunnangke mutungnga anghel.

7

Ino Sinapiti Esteban

¹ Wasin kunnenoy, binebutino afafuna padi ki Esteban si, “Gakkurug kad yawa pappaliwatanda sikwam?”

² Sinombati Esteban a kunna si, “A'amak anda kakkolakku, dingngaggandawino sapitangku. Si'in, i Dios a madandayaw, nappadda ki Abraham a gagginafutam sin ngyangkepay sey Mesopotamia sin ammena kepay inang sey Haran. ³ E kunna sikwana si, ‘Anawannuweno lubbunnu andino wawwayimira ta umangka sino lubagga itulduk sikwam.’ ⁴ E inanawaninano lubbunna Caldeo e inang ngyan sey Haran. Wasin natayino amana, nefuyuti Dios sito lubbuna agyanantam ingkein. ⁵ Sin inangnganna sitaw, awana neya'da i Dios si lubag sikwana, massiki taefampelang. Udde nekariyi Dios sikwana si iya'dananeno lubag sikwana takesi paillalupa'na sino gakagakanera, massiki awangkepay abbingnga sinoy.

⁶ “Sinapikkappayi Dios ki Abraham si, ‘Inona gakagakamira, umangngirana a magyan sey korwana lubbun. E paripandera e madyatanirana si unangnga appatatuta run. ⁷ Udde kastigungkuneno mangaripannira sikwara, takesi anawanda inaya lubbun ta muliyerana sitawa lubag takesi antuneno paddayawanda sikwak.’ ⁸ E netuldu kappayi Dios ki Abraham si kugitanneno aana'ngera a lallaki takesi antuweno panandanda sino tulagi Dios sikwara. Wasin neyanakino abbingi Abraham a i Isaac, nepakugi'na sin mekawaluwa aw. Kinugippayi Isaacino abbingnga a i Jacob. Kunna kappayino inangwa i Jacob sino karadwa a abbingnga a lallakiya ireno gagginafutamira si'in.

⁹ “Udde ino abbingira i Jacob, inilliyereno kola'da a i Jose, e nelakura sino taga-Egiptowera e neparipanda sinay. Udde ana i Dios sikwana ¹⁰ e dinuffunanna sino ammina pakadyatanna. E ina'danna si laing anna kinalawad takesi talakkanni Faraon a arina Egipto. E dinotukani Faraoni Jose si gubernadorna palulubbun sey Egipto anna mangituray sino ammina kukwana.

¹¹ “Wasin nalla'wutino pipidya a run, dokalla bisinino nakwa sino lulubbunna Egipto, kunna kappay sey Canaan, e madyadyatanino tolayira sinay. Ino gagginafutamira, awana pappanda si akkananda. ¹² Wasin naammuwan i Jacob a aneno makkan sey Egipto, dinundunnenno ana'ngera a ireno gagginafutama umang maggatang si akkananda. Antuweno pittana a inangnganda sinay. ¹³ Wasin pidwara a inang sinay, nepakaammuwi Jose sikwara si antuweno

kola'da. E naammuwapayi Faraon a ireno kakkolaki Jose.

¹⁴ “Wasinoy, nepaayi Jose ino amana a i Jacob, ino kakkola'ngera, andino kataabbalayannera ta umangngira mabbafalay sey Egipto. Kawalu-fuluwera si lima ammin. ¹⁵ Inangngira antu sey Egipto e natayi Jacob sinay, mampesino aana'ngera. ¹⁶ Udde ino tulanda, neyulira sino lubbunda a Sikam e sinananda sino lubagga ginatangi Abraham si'in sino anakira i Hamor.

¹⁷ “Wasin ara'niyennino awa meyakuruwino nekariyi Dios ki Abraham, umoodduwennino gagginafutamira sey Egipto. ¹⁸ E nappatapataliyeno ariyera kiyad si mepataliyeno ariya amme nangammu sino mappeafu ki Jose. ¹⁹ Inaya ari, binalabaliyanneno gagginafutamira e nepatu'na a nepelawanino kalu'bi'dera kesi matayira. ²⁰ Antuwenoyino tiyempowa neyanakani Moises a nalawaringke a kalu'bit. Tallu dakkino nimutanino inana. ²¹ E wasin napatutira a nilawan e inanawanda, dina'ngeno bafaya abbingi Faraon, e nepadokalna a kunnangke abbingnga. ²² Natulduwan sino ammina adalino Egiptowera, e nabbali si gumasassapit anna madayawino aggangwana.

²³ “Wasin appatafuluwa runi Moises, nadandamma a dorawanino kakunnanera a gakagaka i Israel. ²⁴ Initaneno tata sikwara a paidaman-nino tata a Egipto. Inangnga dinuffunan e nebala'na anna pinapatneneno Egipto. ²⁵ Se ariyi Moises si maawatanino kasiJudyunera si antuveno piniliyi Dios a mappawaya sikwara sino

kinaaripanda, udde ammera naawatan. ²⁶ Waso kadarama'na, initaneno adwera a kasiJudyunera a maggunut, e kinakkapannera a iwaranna kunna si, 'Sangkayu maggunuta makkolak?'

²⁷ "Udde ino tata a nalliwat, netu'yunna i Moises a kunna si, 'Inyeno naddundun sikwama umang mangituray anna mangukum sikwami?' ²⁸ Ma, papatayannak a kunna kappayino inangwam sino tata a Egipto singgafi?' ²⁹ Nakatalawi Moises sin naningngagganna sinay, e nabbukala inang sey lubbuna Midian. Nangatawa sinay e antuweno neyanakanino adwera a abbingga a lallaki.

³⁰ "Wasin nalla'wutino appatafuluwa run, nagyani Moises sino kabatuwana ara'ni sey kulura Sinai. E nappaddeno angheli Dios sikwana sino aggagatangnga kallakayu. ³¹ Nakka'bawi Moises sino initana, e inara'niyanna takesi imu'nakkannangke. Udde kaka'meng kelanga diningngangngeno damiti Afu Dios a kunna si, ³² 'Ikkanaki Dios a dinayawino gagginafumira a da Abraham, Isaac, anni Jacob.' Nayya'yakki Moises sino talona e ammenan sinulangngan. ³³ E sinapikkappayi Dios sikwana si, 'Ariyannu yan sapatu'nu se nadiosana lubaggino patta'daggannu. ³⁴ Initakino kadidyatino tolekira sey Egipto. Diningngagguweno ikimawidda e nanabbafaka manuffun sikwara. Akkanin, ta dundunantaka a muli sey Egipto.' "

³⁵ E sinubburani Estebanino sapitanna si, "Iyana Moises, antuweno inamayino kasiJudyunera sin nassapitanda si, 'Inyeno naddundun sikwama umang mangituray anna man-

gukum sikwami?’ Gampade antu keneno dinunduni Dios a matturay anna mappawaya sikwara sino kinaaripanda, e inangwana gafu sino duffunino anghela nappadda sikwana sino aggatangnga kallakayu. ³⁶ I Moises kappayino nifuyut sikwara sino panawanda sey Egipto. Oddu weno inangwana a kakka'baw sinay, anna sin naddammanganda sino Nalibaga a Bebay, kunna kappay sin appatafuluwa runa nifuyutanna sikwara sey kalolowat. ³⁷ I Moises kappayino nituldu sino gagginafutamira a gakagaka i Israel si, ‘Manundunna i Dios si tata a gumalabbunna a kakunnak. Buluntangkappaya gaka i Israel.’ ³⁸ Sin nakkakarampattino gagginafutamira sey kalolowata ara'ni sey Sinai, i Moises kappayino sinatabbangnga anghel. Inappaneno neturakka sapiti Dios a manga'da si biyag, takesi ikkanetam payino millalupat.

³⁹ “Udde ino gagginafutamira, inammera i Moises, e ammera kinuruwino sinapi'na, se aggadandammandeno gagangera sey Egipto. ⁴⁰ Antu gafuna, wasin nabayinni Moises sino kulud, sinapi'da ki Aaron* si, ‘Ipangwandakami si sinandiosa mifuyut sikwatam, se ammemi inammu nu sanneno nakwa sitana Moises† a nangilawan sikwatam sey Egipto.’ ⁴¹ E nangwera si sinan ubbunna baka, e newa'la'deno pinartira sino sinan ubbunda, kasera nakkakarayama ag-

* **7:40** 7:40 I Aaronino kolaki Moises a nanuffun sikwana a nifuyut sino Judyuwera sin inanawanda sey Egipto. Antu kappayino palunguwa afafuna padiyeno Judyuwera. † **7:40** 7:40 Ino sapitanda si *sitana Moises*, gafu se pappoporayanda.

gangganda sino inangwarangkepay. ⁴² Antu gafuna, sinalekkuranira i Afu Dios takesi murayira a maddayaw sino sinag, dakkag, andino bitunira. Kunna kappayino nepeturakki Dios sino tata a gumalabbunna si'ina kunna si,

'Ikkayuwa gakagaka i Israel, bakkanna ikkanakino niwa'latandaw sino pinartiyu sin appatafuluwa runa nagyanandaw sino kalolowat. ⁴³ Se neyangkalindawino bawineno sinandiosdawa i Moloc annino sinan bituna diosdawa i Refam. Antuweno inangwayuwa sinandiosa dayawandaw. Antu gafuna, paanawantakayu ta umangkayu sey lubbuna mas aroyu sey Babilonia.' "‡

⁴⁴ Netupakki Esteban a sinapit si, "Wasin nagyanino gagginafutamira sino kalolowat, nagyan sikwareno balaya tolda a mangipakurug si ana i Dios sikwara. Inaya tolda, inangwara a panuntul sino nepaita i Dios ki Moises si tuntulanda nad. ⁴⁵ Wasin natayi Moises, nepataliyi Josue a mifuyut sikwara a umang sitawa lubag. E ino tolda a inillalupa'da, neyangkalinda sin nappanda sitawa lubag sino dadanira a tolai sitawa nepaanawi Dios. E inaya tolda, antuweno paddayawanda ki Dios kiyad sino tiyempowi Ari David. ⁴⁶ Inanggammani Diosino aggangwa i David. E inilyawi David ki Dios nu annutanna a mangwa si nalawara balayi Dios takesi antuweno paddayawanino gakagakera i Jacob sikwana. ⁴⁷ Udde bakkanni

‡ 7:43 7:43 Amos 5:25-27

David ino namata'dag, nu ammena luri Solomon a abbingnga.

⁴⁸ “Massiki nu kunnenoy, i Dios a Madan-dayaw, bakkanna balaya inangwana tolayino pagyananna, se neturakkin tata a gumalabbunna si'in si,

⁴⁹ ‘Ino langitino pattutturanguwa matturay, e ino lubag, antuweno piwagganguku sito takkik.

Massiki sanna a balaya akwandaw, ammena meannunga pagyananguku. ⁵⁰ Se ikkanakino

 nangwa si ammin, kunni Afu Dios.’ ”§

⁵¹ Sinapikkappayi Esteban si, “Nataggatingke ino uluyu. Kakunnayuveno tolayira a amme nangammu ki Dios se ammekayu maningngag sino sapi'na. Tuntulandokappayino gagginafutamira si'ina kinontarareno Espirituwi Dios.

⁵² Se awana gumalabbuni Dios si'in si ammena nelopalopetino gagginafutamira. Massiki ino nangipakaammuwera sino gamwangani Kristo a awana liwa'na, pinapaterera kappay. E wasin ginamwangi Kristo, ikkayu kappayino nitittik sikwana e nepapateyu. ⁵³ Bakkan nadda kunnenoy, se ikkayuveno nillalupat sino lintiyi Dios a nepeya'dana sino anghelira si'in, udde ammeyu kinurug.”

Ino Nallappagganda Ki Esteban

⁵⁴ Wasin diningngaggino pangafuwanirana Judyuveno sinapiti Esteban, nabbun-gubungutira anna nangngarangaritammira.

⁵⁵ Udde i Esteban, gafu sino pannakadamenno Espirituwi Dios a ana sikwana, sinangaw sey

langit e initaneno kinalawari Dios, mampay ki Jesus a aggata'dag sino padiwananna. ⁵⁶ “Itandaw inay,” kunna. “Maitakino langita aggabukkat, annino Abbingnga Tolay a i Jesus a aggata'dag so padiwanani Dios.”

⁵⁷ Wasin diningngaddenoy, inammu'deno layadda e nakakkulawuwera. Naggagarindanira a nano'ma ki Esteban. ⁵⁸ Neyanda sino lasinneno lubbunda takesi lapalappagganda. Ino tistiguwera a nappaliwat sikwana, neta'deno tafalda sino tata a lalakiya i Saulo takesi damara makilappag. ⁵⁹ Wasin aggelalappagganda i Esteban, nakkarara kunna si, “Afu Jesus, appannu yo kararuwak.” ⁶⁰ Kasena namalitud e nekokwana a nassapit si, “Afu Jesus, ammem ipaliwat sikwara yo akwanda,” e natayin.

8

Ino Nappadyatani Saulo Sino Manguruwira Ki Jesus

¹⁻³ Sinoya awa natayani Esteban, antu gafuneno nappadyatandangke sino manguruwira ki Jesus sey Jerusalem. Agyanino lallakiyera a kanayuna maddayaw ki Dios a inang nitanam ki Esteban, e nattatarangitira. Udde i Saulo, aanggammeno natayani Esteban, e odduweno inangwana a nappadyat sino manguruwira. Sinallungngeno gibbafalayan, dino'manneno nanguruwira, massiki lalaki onnu bafay, e nepeyangngera sino abbaluran. Antu gafuna, amminino manguruwira, fereno

apostolira, nakkakarawayira a nabbukala inang sino lulubbunna Judea anna Samaria.

Ino Nibanyani Felipe Sey Samaria

⁴ Ino nanguruwira a nakkakaraway, massiki sintawino inangnganda, nebanyaddeno sapiti Dios mappeafu ki Jesus. ⁵ I Felipe ino tata sikwara. Inang sino tata lubbunna Samaria, e nebanyangnga sino tolayira sinay si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios. ⁶ Wasin diningngagino tolayireno sinapiti Felipe anna initareno kakka'bawa inangwana, kinurudda amminino sinapi'na. ⁷ Se odduwera a narakkatta espirituwa nunag sino tolayira a nepaanona, e nakkulawuwera a nanaw. Odduwera kappayino paralitiku andino pilaya nepabbattunoyna. ⁸ Antu gafuna, maanggammingke ino tolayira sinay.

⁹ Udde agyangkappay sinayino tata a lalakiya gumasalamangka a i Simon, e nakka'baw ammina tolay sey Samaria gafu sino a'akwanna. Itattulduna si antuweno madayaw. ¹⁰ Massiki sanna a tolay sinay, nanguruwira sino sinapi'na, e dinandanda si antuweno nadosana ngananda si Natuyaggino Pannakadamana. ¹¹ Dinandanira sikwana se nabayinna masassalamangka, e nakka'bawira sino a'akwanna. ¹² Udde wasin nanguruwira sino nalawara damaga netulduwi Felipe mappeafu sino patturayani Dios anna mappeafu ki Jesu Kristo, nappabawtisarira amin, bafabbay anna lallaki. ¹³ Massiki i Simon, nangurubbay e nappabawtisar, kasena nebumbulun ki Felipe, e nakka'baw sino initana a kakka'bawa dama i Felipe a akwan.

¹⁴ Wasin nadingngaggino apostolira sey Jerusalem si kinuruwino taga-Samaria ino sapiti Dios, dinundundara Pedro anni Juan sinay.

¹⁵ Wasin ginamwangira sinay, nekararaddeno nanguruwira takesi maa'danira sino Espirituwi Dios.

¹⁶ Se awangkepayino Espirituwi Dios sikwara, se nabawtisanira pelang sino angani Jesus ta ipaitareno nanguruwanda sikwana.

¹⁷ Kasera nepotunino kama'da sino tolayira, e naa'danira sino Espirituwi Dios.

¹⁸ Wasin inita i Simon si naa'danira sino Espirituwi Dios sin nipotunanino apostolira sino kama'da sikwara, nipadda si pirak sikwara, ¹⁹ e nekunna si, "Iya'dayu pay sikwak inaya pan-nakadama takesi massiki sanneno pipotunangku sito kamakku, maa'danira pay sino Espirituwi Dios."

²⁰ Udde sinapiti Pedro sikwana si, "Masikkulan naddino pira'ngu sey infiyernu, pati sikwam, se anggammuwa gatanggannino iya'da i Dios a ammena papaga. ²¹ Ammena dama a mesapakka sito tarabafumi, se ammuwi Dios si ammena nalawarino nakammu. ²² Ibobolim mantuweno narakkatta nakammu, e makkararagga ki Afu Dios takesi pakomandaka sino kunnayana nakammu. ²³ Se maitak si nappelalotino illim anna ammeke makali'wa sino liwa'nu."

²⁴ E sinabbi Simon si, "Kallakkandappay ta ikararaddak ki Afu Dios takesi ammena pay makwa sikwak yana sinapi'daw."

²⁵ Wasin nasinduwenda Pedro anni Juan a nan-ultu sino sapiti Dios anna nassapit sino initara annino dingingadda sino nebumbulunanda ki

Afu Jesus, nuliyera sey Jerusalem. E nitturira sino lulubbunna Samaria a lakaranda takesi mangibanyera sino nalawara damag mappeafu ki Jesus.

Ino Nanambalani Felipe Sino Ofisiyala Taga-Etiopia

²⁶ Wasin kunnenoy, agyanino tata a angheli Afu Dios a inang ki Felipe a nassapit sikwana si, “Gumikkakka ta umangka sino kalasada a ira'bunna sey Gaza a maggabwat sey Jerusalem.” Antuweno dalana mangan sino kalolowat.*
²⁷⁻²⁸ Ginikkati Felipe a inang. Wasin agyangkepay sey dalan, aneno nedipa'na a lalakiya nat-takay si kalesa. Inoya lalaki, taga-Etiopia a odduweno kalintiyanna se antuweno gumaiggam sino pirakino bafaya ari a ngananda si Candace.† Naggabwat sey Jerusalem, se inang sinaya naddayaw ki Dios. Mababbasa sino leburuwa neturakki Isaias, a tata a gumalabbuni Dios si'in. ²⁹ Sinapitino Espirituwi Dios ki Felipe si, “Mara'nika sikwana.”

³⁰ E nalayawa inara'ni sikwana, e diningngangngeno basanino lalakiya neturakki Isaias. E nekunni Felipe sikwana si, “Maawatannu yan babbasannu ya?”

³¹ Sinabbino ofisiyal si, “Ansanneno akkaam-muk nu awana mituldu sikwak?” E inayanna i

* **8:26** 8:26 Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw: 1) Antuweno dalana ammenan mausar; 2) Antuweno lubbuna awaninna magyan. † **8:27-28** 8:27, 28 Candace, bakkanna angan, nu ammena lud titulu. Ino anggamma sapitan, reyna onnu bafaya matturay.

Felipe a makitakay sikwana. ³² Ino babbasanna ino neturakka sapiti Dios a kunna si, “Kunnangke karnerowa iyanda sey pamartiyani. Kunna kappayino ubbunna karnerowa massiyanak nu usipanda, se nannakanakam pelang. ³³ Neyatatalda, e passibbelang siriyeno ipaliwa'da sikwana. Awanna a makasapit mappeafu sino gakagakana, se nakkiyarinnino biyangnga sito lubag.”[‡]

³⁴ E nepakibebutino ofisiyal ki Felipe, “Inyeno sapitannino gumalabbun sitaw? Ino bagginangkepay onnu korwana tolai?” ³⁵ E neyafuwenni Felipe a nanuldu sikwana. Sinapi'na si i Jesusino sapitannino binasana, kasena netuluy makkiyad si nepakaammuna amminino nalawara damag mappeafu ki Jesus. ³⁶ Wasinoy, aneno dina'ngara a danum. “Ayawa danum,” kunnino ofisiyal ki Felipe. “Damana nu bawti-sarannak?”

³⁷ “Nu gakkuruwingke a kuruwannuveno netulduk, damana,” kunni Felipe.

“On, manguruwak,” kunnino ofisiyal. “Kuruwangku si i Jesu Kristoweno Abbingi Dios.”[§] ³⁸ Nepitturino ofisiyalino kalesa, e nulluwira a adwa. E naddassira sino danum, e binawti-arani Felipe. ³⁹ Wasin gina'dangira, neanawino Espirituwi Diosi Felipe, e ammayin initeno ofisiyal. E netuluyna a inang sino lubbunna, e maanggamingke. ⁴⁰ I Felipe, kaka'meng

[‡] **8:33** 8:33 Isaias 53:7-8 **§** **8:37** 8:37 Iyawa bersikulu, awan sino korwana manuskritu sino dami'na Griego.

kelanga ginamwang sey Azoto, kasena inang si lulubbuna mibanyag sino nalawara damag map-peafu ki Jesus kiyad si ginamwang sey Cesarea.

9

Ino Nanguruwani Saulo (Inangwa 22:6-16; 26:12-18)

¹ Udde i Saulo, tantalawannera kepayino man-guruwira ki Jesus e anggama si papatayannera. Antu gafuna, inang sino afafuna padi ² e narang si turakka ipaitanana sino Judyuwera sino sinagogera sey Damasco, takesi nu wara da'nganna si dumandan ki Jesus, lallaki onnu bafabbay, aneno turena a mano'ma sikwara ta iyangnera sey Jerusalem.

³ Wasin makkatami Saulo sey lubbuna Damasco, kaka'meng kelanga nalebaddan si mangngilikilita baggawa naggabwat sey langit.

⁴ Naletwad, kasena diningngaggino damita kunna si, "Saulo, Saulo, mayan padyatannak?"

⁵ "Inyaka, Afu?" kunni Saulo.

"Ikkanaki Jesus a padyatannu. ⁶ Matta'dagga antu ta umangka sinaya lubbun, e ananeno mituldu sikwam sino akwannuna."

⁷ Ino lallakiyera a bafuluni Saulo, nas-siyanakkira, se nadingngaddeno damit, udde awana initara si tolay. ⁸ Kasena natta'daggi Saulo e nallangalanga, udde ammena makaita. E kinewidda a neyang sey Damasco. ⁹ Tallu awa ammena makaita e ammena kappay nanggan anna ininum.

¹⁰ Waso kunnenoy, agyanino tata a mangurug ki Jesus sey Damasco a mingngan si Ananias. Nappaita i Jesus sikwana si kunnangke tenap, e kunna si, “Ananias.”

“Ma, sanneno sapitannu, Afu?” kunni Ananias.

¹¹ E kunni Afu Jesus sikwana si, “Gumikkakka ta umangka sino kalasada a mingngan si Nag-gaddang, e pakibebu'nu sey balera Judasino lalakiya taga-Tarso a mingngan si Saulo. Ana sinaya aggekarakararag. ¹² Se aneno nepaitak sikwana si kunnangke tenappa sinallungino tata a lalakiya mingngan si Ananias, a nipotun sino kama'na sikwana takesi makaitengkappay.”

¹³ Udde sinabbi Ananias si, “On, Afu, udde odduwa tolaya naddingngagganku mapeafu sinaya lalaki andino kattalatalawa inangwana sino tolemira sey Jerusalem. ¹⁴ E sitoya, anen sito Damasco a ana kanuweno kalintiyanna a neya'deno afafuna padiya mano'ma sikwami ammina maddayaw sikwam.”

¹⁵ Udde kungkappayi Jesus sikwana si, “Umangka lud, se antu keneno pinilika umang mangipakaammu mapeafu sikwak sino bakkannira a Judyu anda sino arirera, andino kasittolemira kappaya gakagaka i Israel. ¹⁶ E ipakaammuk kappena sikwaneno kaodduneno attammannana a dyat gafu sikwak.”

¹⁷ Waso kunnenoy, inangngi Ananias e sinal-lung sino balaya nagyanani Saulo e nepotun-
nenno kama'na sikwana, e kunna si, “Kolaka Saulo, i Afutama Jesus a nappadda sikwam sey dalan sin inangngannu sitaw, dinundunnak

sikwam ta makaitaka kappay anna maa'dangka sino Espirituwi Dios annino pannakadamana.”
¹⁸ Kaka'meng kelang naariyeno kunnangke sissib sino mata i Saulo, e nakaitemmanin. Ginabwat e nabawtisanan. ¹⁹ Wasin nabawtisananin, nanggagan e nappoliyennino baggina.

Ino Nangibanyani Saulo Sey Damasco

Waso kunnenoy, nakikofungi Saulo sino man-guruwira ki Jesus sey Damasco si pipidya aw. ²⁰ E inang sino sinagogeno Judyuwera sinaya nan-uldu mappeafu ki Jesus, a i Jesus, antuweno Abbingi Dios. ²¹ Nakka'bawira ammina naddingngag sikwana, e nekunda si, “Ma, bakkangkad yawino nangilopalopet sikwara a naddayaw ki Jesus sey Jerusalem? Bakkangkadda inang sitaw takesi do'manneno nanguruwira ta iyangngera sino pangafuwanirana padi?” kunda. ²² Udde nadadaggananino kinalaingi Saulo a manuldu mappeafu ki Jesus. Ino Judyuwera sey Damasco, ammera makatabbag sino nappakuruwanna a i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

²³ Wasin nalla'wutinnino pipidya aw, natatarabbanino Judyuwereno pamapatayanda ki Saulo. ²⁴ Kadda gafi anna aw, lakkappandeno lamwanganneno lubbunda takesi papatayanda i Saulo nu mallawan. Udde naammuwani Sauloweno angganda a akwan. ²⁵ Antu gafuna, wasin tata si gafi, inayanino sinulduwannera, nepittunda si lu'dug, kasera sinuwewaya netab-bafa sino lasinneno ata'nanga tupingngeno lubbunda kesi makabukal.

Ino Nuliyani Saulo Sey Jerusalem

²⁶ Wasin nuliyyenni Saulo sey Jerusalem, anggama a medagga sino manguruwira ki Jesus. Udde mattalawira sikwana, se ammera kuruwan si gakkuruwa mangurug ki Jesus. ²⁷ Udde dinuffunani Bernabe. Netulunna sino apostolira, e netulduna sikwareno nepangita i Saulo ki Afu Jesus sino dalan annino sinapiti Afu Jesus sikwana. Nepadamangnga kappay sikwareno turiri Saulo a nanuldu mappeafu ki Jesus sey Damasco. ²⁸ Antuweno nebumbulunani Saulo sikwara sey Jerusalem, e naturiringke a manuldu mappeafu ki Jesus. ²⁹ Inang kappaya nakitatabag sino Judyuwera a Griegoweno dami'da, udde wasin nasassarombatira, angganda a papatayan. ³⁰ Udde wasin naammuwanino bafulunnera a mangurug inaya angganda a akwan, binulunda i Saulo a inang sey Cesarea, kaseera nepabon sey Tarso.

³¹ Wasinoy, awaninna kadyatanino manguwira sino lulubbunna Judea, Galilea, anna Samaria. Nantatuyaggino angngurudda e inoodduwera, gafu se ammerangke sinulyatino anggammi Afu Dios, e dinuffunanireno Espirituna.

Ino Dinuffunani Pedro Sey Lidda Anna Joppe

³² I Pedro, inang si lulubbuna maddoraw sino manguruwira ki Jesus. Wasin tata si aw, inangnga kappay dinorawanino tolayira i Dios sey Lidda, ³³ e nesa'balna sinayino tata a lalakiya i Eneas, a aggaidda si walurun se paralitiku. ³⁴ Sinapiti Pedro sikwana si, "Eneas, pabbatunoyandaka i Jesu Kristo. Gumabwakka ta iyimfunnu yan afa'ngu." E ginabwatinni Eneas.

³⁵ Odduwa tolay sey Lidda anna Saron a nita ki Eneas, e nanguruwira ki Jesus.

³⁶ Agyanino tata bafaya mangurug ki Jesus sey Joppe a mingngan si Tabita. (Ino anganna si Griego, Dorcas, anggammata sapitan, Utta.) Odduveno nalawara inangwana, anna minangkallak sino pobiriyera. ³⁷ Wasin agyani Pedro sey Lidda, nalowani Dorcas e natay. Diniyu'da, kasera neekwa sino nangkalekaya kwartu. ³⁸ Ara'ni sey Joppe ino Lidda. Antuweno wasin din-ingngaggino manguruwira ki Jesus sey Joppe a nagyani Pedro sey Lidda, nanundunira si adwa a lallakiya mayag sikwana. Wasin ginamwangira, sinapi'da si, "Kangkamannu abbu ta umangngeta sey lubbummi." ³⁹ Ginikkati Pedro e nebulun sikwara. Wasin ginamwangi Pedro sino balayino natay, nefuyu'da sino nangkalekaya kwartu. E inaribumbunganino bafaluwera i Pedro a mattatarangit, e nepaitareno barawasiya dineti Dorcas a duffunna sikwara sin liyena a matay. ⁴⁰ Nepaulluwira ammini Pedro, kasena namalitura nakkararag. Wasin nasinduwen, ina'langngeno natay e kunna si, "Tabita, gumabwakka." Nalladdangi Dorcas e wasin initana i Pedro, ginabwat. ⁴¹ Iniggammani Pedroweno kama'na e nepata'dangnga, kasena inayanino bafaluwera andino korwanira a mangurug ki Jesus, e nepaitana i Dorcas a nabiyayin. ⁴² Iyawa nakwa, naddinnamag si ammina lubbuna Joppe, e odduveno nangurug ki Afu Jesus. ⁴³ Nabayi Pedro sey Joppe sino balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang.

10

Ino Inangngani Pedro Sey Balera Cornelio

¹ Agyanin sey Cesarea ino tata a lalakiya mingngan si Cornelio. Antuweno kapitanino tatutira a sindaluwerana taga-Italia. ² Massiki bakkanna Judyu i Cornelio, nanguruwira ammina taabbalay ki Dios anna naddayawira sikwana. Odduwa duffunna sino pobiriyera a Judyu, e kanayuna makkararag ki Dios. ³ Wasi tata si fuwab si alas tres, aneno nepaita i Dios sikwana, e initaneno tata a angheli Dios a inang sikwana, a kunna si, "Cornelio."

⁴ Nakatulangngi Cornelio sino anghel gafu sino talona e kunna si, "Ma, Afu?"

Sinabbino anghel si, "Aggadandammandaka i Dios se diningngangngeno kararangngu e anggammeno nepanuffunnu sino pobiriyera. ⁵ Manundungka mantu si umang sey Joppe ta paayangnguwi Simon a mingngangkappay si Pedro. ⁶ Magyan sey balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang, a ana sino dappi'na bebay."

⁷ Wasin inanawinnino anghel, nayi Cornelio si adwa a aripanna, anna tata a sindaluna a manuffun sikwana a maddayokappay ki Dios. ⁸ Netulduna sikwara amminino nakwa sikwana, kasenera nepabon sey Joppe.

⁹ Waso kadarama'na si tangnganawa agyaninnino dinundunira i Cornelio sino dalana makkatam sey Joppe, inuneki Pedro sino ata'meno balera ta umang makkararag. ¹⁰ Nabisinan e gakakkanin, udde wasin kalutunda kepayino akkananna, aneno

nepaita i Dios sikwana a kunnangke tenap.
¹¹ Initana a nabbukkatino langit, e aneno kunnangke dokalla ulatta sumatabbafa a nebassinino appata suyuna. ¹² Ino nagan sino ulat, ammina makkarekay sito lubag, ino makkurekure'gawangngira anda makakkayafira, a kammaralla akkanannino Judyuwera. ¹³ E aneno diningngangnga a damita massapit si, "Pedro, gumabwakka ta mamartika si isiram."

¹⁴ Udde sinabbi Pedro si, "Ammek, Afu. Se ammek kepay nalliwata massira si kunnayawa kammaral sikwamiya Judyu."

¹⁵ E diningngangnga kappayino damita kunna si, "Ino sinapiti Dios si nalawara akkanan, ammemmad kammarallan." ¹⁶ Nami'luwa naangwenoy, kase netulluweno ulat sey langit.

¹⁷ Waso pakadadandammanni Pedro nu sanneno keanganino initana, sinumpalanino dinundunira i Cornelioweno balera Simon, e aggata'daggiran sino lamwangan. ¹⁸ Nepakibebu'da nu antuweno balaya naganani Simon Pedro.

¹⁹ Udde i Pedro, aggadandammanna kepayino keanganino nepaita i Dios sikwana, e sinapitino Espirituwi Dios sikwana si, "Aneno talluwera a lallakiya mintufuk sikwam. ²⁰ Umulluggan, e ammeke maddaladudwa a mebulun sikwara, se ikkanakino nanundun sikwara."

²¹ Inulluwi Pedro e nekunna sino lallakiyera si, "Ikkanakino tufukandaw. Sangkayu lang inang taw?"

²² “Dinundundakamiyi Kapitan Cornelio, se kunnino tata a angheli Dios sikwana si ayamika kanu sey balemi takesi dingngagganna aminino sapitannu. I Cornelio, nalawaringke a tolaya maddayaw ki Dios, e ammina kasittolemira a Judyu, iyatalda,” kunda. ²³ Nepatallungira i Pedro takesi middera sinay.

Wasi kadarama'na, ginikkati Pedro e nebulun sikwara, e nebulungkappayino korwanira a manguruwa taga-Joppe. ²⁴ Wasin ginamwangira sey Cesarea sino mekadwa aw, aneno nakkakarampattira sey balera Cornelio se inayanneno wawwayinera andino kakkawamanera. ²⁵ Tattallung kepayi Pedro, dinambali Cornelio e namalitud sino a'langnga a maddayaw sikwana. ²⁶ Udde nepata'daggi Pedro e nekunna si, “Matta'dagga se tolayak paya kakunnam.” ²⁷ E sinallungira sino balaya matatabbag. Wasin inita i Pedroweno odduwa tolaya nakkakarampat, ²⁸ sinapi'na sikwara si, “Inammuyunnino gagangemiya Judyu a kammarallammiyeno mebumbulun onnu maddoraw si bakkanna Judyu. Udde nepakaammuwi Dios sikwak si ammena dama a kammaralanguweno massiki sanna a tolay. ²⁹ Antu gafuna, wasin inayandak, inangngaka tagatululuk. Dingngagganku mantu nu sanneno gafuna a nepaayaddak.”

³⁰ Wasinoy, sinapiti Cornelio si, “Wasin mekapata aw si kunnayawa alas tres, aggekarakararak sito balemi. Kaka'meng kelanga aneno natta'dag sino a'langkuwa nabbarawasi si mangngilikilit.

³¹ Sinapi'na si, ‘Cornelio, diningngaggi Diosino

kararangngu e aggadandammanneno nepanufunnu sino pobiriyera. ³² Manundungka si umang sey Joppe a mayag ki Simon Pedro. Magyan sey balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang, a ana sino dappi'na bebay.' ³³ Antu gafuna, nepaayaddaka e nalawarimmangke se inangka pay. Sitoya, ayokami ammin sitawa aggitani Dios, ta dingngaggammi amminino sinapi'na si ipakaammummad."

Ino Netulduwi Pedro Sikwara Cornelio

³⁴ Waso kunnenoy, sinapiti Pedro si, "Maitakun si awana padumani Dios si tolay. ³⁵ Se massiki sanna a tolay si ingkelamanga lubbun, nu maddayawira ki Dios anna mangwera si naggaddang, damanera a pabbalin si tolena. ³⁶ Ammuyunnino nalawara damaga nepakaammuwi Dios sikwamiya gakagaka i Israel a damana a mebumbulunino tolayira sikwana gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afu ammina tolay. ³⁷ Ammuyungkappayino nalawara nakwa sino lulubbunna Israel a neyafu sey Galilea sin nasinduwennino nanulduwani Juan annino namawtisaranna. ³⁸ Neya'da i Diosino Espirituna annino pannakadamana ki Jesus a taga-Nazaret, takesi massiki sanneno inangnganna, passiya nalawarino inangwana, e nepabbattunoyna amminino pinadyatanira i Ofag, se ana i Dios sikwana. ³⁹ Ikkamiya apostol, initami amminino inangwana sey Jerusalem anna sino korwana lulubbunna Judyu. Ireo namapatay sikwana se nelansara sino krus. ⁴⁰ Udde

wasin mekatalluwa aw, nepangngangoliyi Dios. Nepaitana ⁴¹ sikwami, e nakikkangkami sikwana sin nangngangoliyanna. Ammina tolay, ammera inita, nu bakkangkami pelanga piniliyi Dios a mana'dag sino nangngangoliyanna. ⁴² Dinundundakamiya umang mangibanyag sino nalawara damag mappeafu sikwana anna mangipakaammu si antuweno piniliyi Dios a mangukum si ammina tolay, massiki ino natayin annino nabiyayira kepay. ⁴³ Antu kappayino sinapitino amminira a gumalabbun si'in sin sinapi'da si, 'Amminira a mangurug sikwana, mapakomanino liwa'da gafu sino inangwana.' "

Ino Neyad'nanino Espirituwi Dios Sino Bakkannira A Judyu

⁴⁴ Wasin aggedamadamikkepayi Pedro, inangnginnino Espirituwi Dios sikwara ammina naningngag. ⁴⁵ Ino Judyuwera a mangurug ki Jesus a nebumbulun ki Pedro, nakka'bawira se neya'da i Diosino Espirituna sino bakkannira a Judyu. ⁴⁶ Ammura si nakwa se dinginggaddera a maddamit si naddadaruma a damita ammera inammu anna maddayaw ki Dios. Antuweno sinapiti Pedro sino bulunnera si, ⁴⁷ "Iyawira a tolay, naa'danira sino Espirituwi Dios a kunna payino ikkanetam. Waremmangke miyallang si mabawtisanira?" ⁴⁸ Waso kunnenoy, sinapiti Pedro sikwara si mappabawtisarira nadda mangipaita si manguruwiran ki Jesus. Wasin nabawtisaniran, inaranda ki Pedro si magyan nad sikwara si pipidya aw.

11

Ino Netulduwi Pedro Sino Nallangngira Sikwana

¹ Waso kunnenoy, ino apostolira andino korwanira a mangurug ki Jesus sey Judea, nadingngadda si ana kappayino bakkannira a Judyu a nangurug sino sapiti Dios. ² Wasin nuliyenni Pedro sey Jerusalem, binalawino manguruwira a manggamma manuntul kepay sino gagangena Judyu. ³ E kunda si, “Sangka lang inang sino balayino bakkannira a Judyu e nakikkangka kappay sikwara?”

⁴ Wasin diningngaggi Pedroweno sapitanda, sinapi'na amminino nakwa sikwana makkiyad sino gafuna, a nekunna si, ⁵ “Wasin agyanak sey Joppe a nakkararag, aneno nepaita i Dios sikwak si kunnangke tenap, e initakino sumatabbafa a kunnangke ulatta nebassinino appata suyuna a naggabwat sey langit, e naddattu sino aruruggu. ⁶ Wasin inimu'nakkangkungke, ana amminino nganganna makkarekayira, aggayam anna sumaron, mammanukira, anna makkurekure'gawangngira. ⁷ Nadingngagguweno damita massapit si, ‘Pedro, gumabwakka ta mamartika si isiram.’ ⁸ Udde sinabbaggu si, ‘Ammek, Afu, se awangkepay inakkangku si kammaral sikwamiya Judyu.’ ⁹ Nassapikkappayino maddamit sey langita kunna si, ‘Ammem kammarallannino sinapiti Dios a nalawara akkanan.’ ¹⁰ Nami'luwa nakwa yaw, kasena netullu ammin sey langit.

¹¹ “Sinoya netulluwanna, ginamwangino tal-luwera a lallakiya taga-Cesarea sino balaya

nagyananguku. Inandak inayan ta umangngak sinay. ¹² E sinapitino Espirituwi Dios sikwak si amme'ngad maddaladudwa a mebulun sikwara. Iyawira a annamma kakkolattam a taga-Joppe, nebulunira pay sikwak, e inangkami ammin sey balera Cornelio sey Cesarea. ¹³ Wasin ginamwangkami, sinapiti Cornelio sikwamiyeno anghela nappadda sikwana sino balena annino sinapi'na anghel a, 'Manundungka si umang sey Joppe a mayag ki Simon Pedro. ¹⁴ Ituldunana sikwayu nu sanneno kesalakandawa taabbalay.' ¹⁵ Wasin neyafuka manuldu, inangngino Espirituwi Dios sikwara a kunna payino ikkanetam sin gafuna. ¹⁶ E dinandangkuweno sinapiti Afu Jesus a, 'Nabbawtisari Juan si danum, udde mabawti-sarangkayuna sino Espirituwi Dios.' ¹⁷ Nu kunneno y a neya'da i Diosino Espirituna sikwara a bakkanna Judyu a kunna payino ikkanetam sin nanguruwantam ki Afu Jesu Kristo, inyak kadda miyallang sino akwani Dios?"

¹⁸ Wasin nadingngaddenoy, neibba'da a mabalaw sikwana, e naddayawira ki Dios a kunda si, "Nu kunna mantu, massiki ino bakkannira a Judyu, inallakkira i Dios, ta damara a mabboboli takesi mabiyayira si makkikiyad."

Ino Nanguruwanino Tolayira Sey Antiokia

¹⁹ Kiyad sin pinapatayino Judyuwera i Esteban, nadyatanino manguruwira e nakkakarawayira. Anereno inang sey Fenicia, Chipre, anna sey Antiokia, e nanulduwera mappeafu ki Jesus, udde ino kasiJudyurera pelangino sinulduwanda. ²⁰ Udde ana kappayino korwanira a

taga-Chipre anna taga-Cirene a inang sey Antiokia, e netuldura kappayino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesus sino bakkannira a Judyu. ²¹ Gafu se aneno pannakadama i Dios sikwara a manuldu, odduwereno nangurug ki Afu Jesus anna manuntul sino anggamma.

²² Wasin nadingngaggino manguruwira sey Jerusalem si aneno manguruwira sey Antiokia, dinundunda i Bernabe sinay. ²³ Wasin ginamwang sinay, maanggam se initana a nikallakki Dios sikwara, e sinunnera si matalaginarira nadda mangurug ki Afu Jesus. ²⁴ Nalawaringke a tolayi Bernabe, natuyaggino pannakadameno Espirituwi Dios sikwana, anna natuyag kappayino angngurungnga. Antuweno odduwera a nesapat sino nanguruwira ki Afu Jesus sinay.

²⁵ Waso kunnenoy, inangngi Bernabe sey Tarso a mintufuk ki Saulo. ²⁶ Wasin dina'ngana, netulunna sey Antiokia. Taruningke ino nebunbulunanda sino nanguruwira sinay, e odduwa tolayino sinulduwanda. Ino nanguruwira ki Jesu Kristo sey Antiokia, ireno palunguwa naingnganan si Kristiyano.

²⁷ Sin nagananda Bernabe anni Saulo sinay, agyanino gumalabbunira i Dios a inang sey Antiokia a naggabwat sey Jerusalem. ²⁸ Ino tata sikwara a mingngan si Agabo, natta'dag sino pakkakarampattanda, e nepalabbunino Espirituwi Dios sikwana si ananeno dokalla bisin sito lubag. (Inaya nelabbunna, neyakkuruwin sin tiyempowi Emperador Claudio.) ²⁹ Antu

gafuna, nattatarabbanino manguruwira si dufunandeno kakkola'dera sey Judea. Tatatata sikwara, neya'daneno damana a neya'da, ³⁰ kasera neya'da ammin sikwara Bernabe anni Saulo ta iyanda sino pangafuwanirana manguruwira sey Jerusalem.

12

Ino Nafulota Dyatino Manguruwira

¹ Sinoya tiyempo, neyafuwi Ari Herodes* a mappadyat sino korwanira a mangurug ki Jesus. ² Nepafutulna i Santiago a kolaki Juan. ³ Wasin initana a maanggammino Judyuwera sino inangwana, nepado'mana kappayi Pedro. Nakwa yaw sin tiyempona fiyesta a ngananda si La'wutan a pangngananda si tinapaya awana lebadurana. ⁴ Wasin dino'manda i Pedro, nepabaluri Herodes, e nepaindangnga si kadwafulu si annamma sindalu, e mepatapataliyeno aggapatira. Se dinandamma si nanu mabalininnino inaya fiyesta, ukumannana i Pedro takesi papapatena sino a'langino Judyuwera. ⁵ Kunna antu, nabaluri Pedro, udde ino manguruwira ki Jesus, ginakkuruddangke a nangikararag sikwana.

Ino Nallawanani Pedro Sino Abbaluran

⁶ Nada'ngeno tata a gafiya ino kagigi'ba'na, antuweno pappapapatayan naddi Herodes ki Pedro. Naturuwi Pedro sino nallatanino adwera a sindalu, a nakadenan si adwa a kawad, e

* **12:1** 12:1 Iyawa ari, i Herodes Agripa I a afuwi Herodes a Napatig anna panganakanni Herodes Antipas a nappafutul ki Juan a Gumabawtisar.

ana kappayino mindag sino lamwanganino abbaluran. ⁷ Kaka'meng kelanga naganino tata a angheli Afu Dios a inang sino aggiddani Pedro e nabbaggawingke ino kwartuna. Ginunggunino angheli Pedro ta gammiyanna, e kunna si, "Gumabwa'kan." E naariyennino kawarira sino kama'na. ⁸ Sinapikkappayino anghel sikwana si, "Inggurannu yan barawasim anna massapatukka." E ginakkuruwi Pedro, e sinapikkappayino anghel sikwana si, "Mattafalka ta dumandangka sikwak." ⁹ Dinandan sino anghel e nallawanira sino abbaluran. Udde ammena inammu si gakkuruwino akwanino anghel sikwana, aringnga si tena'ma pelang. ¹⁰ Ila'wutandeno pitta a gwardiya annino mekadwa a gwardiya, kasera ginamwang sino baliyanga aggaku'na kayatana mallawan sino abbaluran. Nabukkataningkelang e nallawanira. Wasin aggelakalakarira sino kalasada, naawaningkelangino anghel.

¹¹ Waso kunnenoy, naammuwani Pedroweno nakwa sikwana, e nekunna si, "Ammuk si gakkurug yaw. Dinunduni Diosino anghelna a misalak sikwak ta ammerak mapapatayi Herodes anna ammena makweno innanamanino Judyuwera a makwa sikwak."

¹² Wasin binalonenaya nakwa sikwana, inang sey balera Maria a ina i Juan Marcos. Odduweno tolaira a makkararag sinay. ¹³ Sinottoki Pedroweno lamwangan, e inang initenno aripanna bafaya i Roda nu inyeno nanottok.

¹⁴ Udde wasin inimunuwanneno damiti Pedro,

nakalyawanna a nebukkatino lamwangan gafu sino aanggamma, e nalayawa nuliya nangi-pakaammu si ana i Pedro sino lamwangan. ¹⁵ “Inansekka,” kunda sikwana. Udde nepagekwana si gakkurug. “Anghelna yan,” kunda.

¹⁶ Amme pelang ibbattani Pedroweno manottok. Wasin binukkatandanino lamwangan, nakka'bawira sin naitara i Pedro.

¹⁷ Sinengyattannera ta suminakkira, kasena sinapit sikwareno nilawanani Dios sikwana sino abbaluran. “Itulduyu yaw sikwara Santiago annino korwanira a kakkolattam,” kunna. Kasena inanawa inang si korwana lubbun.

¹⁸ Wasin kadarama'na, nakungkulingke ino nakammino gwardiyera. “Sanna lang naawani Pedro?” kunda. ¹⁹ Nepataraki Herodes i Pedro, udde ammera nasumpalan. Antuweno binistigarneno gwardiyera e sinapi'na si mapapatayira. Kase inanawi Herodes sey Judea e inang ngyan sey Cesarea.

Ino Natayani Herodes

²⁰ Wasin ngyani Herodes sey Cesarea, nabungubungut sino tolayira sey Tiro anna sey Sidon. Antu gafuna, mintufukira si pappaanganda sikwana, se ino patturayanneno pap-panda si akkananda. Pinalungura a sinatabbi Blasto a mimut sino balayi Herodes takesi duffunannera, kasera inang ki Herodes a mappekakallak.

²¹ Wasin nadatangnginnino awa piniliyi Herodes, nabbarawasi si barawasina ari, nattuttud sino tronona, e naddiskursu sino

tolayira. ²² Wasin nasinduwen, nekokweno tolayira a nassapit si, "Tata a diosino naddamit, bakkanna tolepelang." ²³ Gafu se ammena sinapit si dayawanda nabbelangi Dios, pinapatayino angheli Diosi Herodes, inu'gitino baggina, kasena natay.

²⁴ Sinoya tiyempo, inooddu kappayino tolayira a naddingngag anna nangurug sino sapiti Dios.

²⁵ Da Bernabe anni Saulo, wasin nabalinnino nanundunanda sikwara sey Jerusalem, nuliya sey Antiokia, e nebuluni Juan Marcos sikwara.

13

Ino Nadundunanda Bernabe Anni Saulo A Umang Manuldu

¹ Ino manguruwira sey Antiokia, ana sikwareno mangipakaammu sino ipakaammuwi i Dios andino manulduwera sino sapiti Dios. Irara Bernabe, Simeon a ngananda si Ngisit, Lucio a taga-Cirene, Saulo, anni Manaen a pinadokallino ama i Gubernador Herodes.

² Wasin tata si aw, nallantanga mangnganino manguruwira takesi makkararira anna mad-dayawira ki Dios. E kunnino Espirituwi Dios sikwara, "Dotukandora Bernabe anni Saulo a masserbi sikwak se aneno pakwak sikwara."

³ Nakkararira kappay anna nallantangira kappaya mangngan, kasera nepotunino kama'da sikwara Bernabe anni Saulo, e nepagikka'dera.

Ino Inangnganda Bernabe Anni Saulo Sey Chipre

⁴ Waso kunnenoy, nepabonino Espirituwi Dios da Bernabe anni Saulo, e inangngira sey Seleucia, kasera nattakay si bafora umang sey Chipre a naffu si danum. ⁵ E nebulunda i Juan Marcos a manuffun sikwara. Wasin ginamwangira sey Salamina a lubbunna Chipre, nepakaammureno sapiti Dios sino sinagogereno Judyuwera.

⁶ Wasinoy, dinodoyudda ammina lubbunna Chipre makkiyad si ginamwangira sey Pafo. E dinatanda sinayino tata a Judyu a gumasalamangka a massapit si gumalabbuni Dios, gampade bakkan. Ino anganna, i Bar-Jesus. ⁷ Iyawa tolay, buluni Sergio Paulo a gubernadorna Chipre. Ino gubernador, mautakka tolay, e nepaayangngara Bernabe anni Saulo se anggama a dingngaggannino sapiti Dios. ⁸ Udde ino gumasalamangka (a i Elimasino anganna si dami'na Griego), kinontaranara Bernabe anni Saulo takesi ammena manguruwino gubernador ki Jesus. ⁹ Udde i Saulo, a mingngangkappay si Pablo, natuyaggino panakadameno Espirituwi Dios sikwana e pakatulatulangnganna i Elimas, ¹⁰ e sinapi'na si, "Ikka a abbingnga Diablo, kontarannu ammina nalawad. Nalaingkangke a mamalabali si tolay e pabbalinnu si siriyeo gakkuruwa sapiti Dios. ¹¹ Sitoya, kastigundaka i Afu Dios e malappakka takesi awaningke a itannu si pipidya aw." As-sapi'na lang sinoy, awaninna itani Elimas e kumarakarabakafa mintufuk si mangewid sikwana. ¹² Wasin initeno gubernadorino nakwa sikwana, nangurug ki Afu Jesus, se nakka'baw

gafu sino pannakadamana a netuldura.

Ino Nanulduwanda Pablo Sey Antiokia A Sakopanna Pisidia

¹³ Waso kunnenoy, nanora Pablo sey Pafo, e natakayira si bafora umang sey Perge, tata a lubbun sino probinsiya a Pamfilia. Wasin ginamwangira sinay, inanawanirani Juan Marcos e nuli kappay sey Jerusalem. ¹⁴ E netuluyda Pablo a umang sey Antiokia a sakopanna probinsiya a Pisidia. Wasin Sabadu a awna agginwangin, inangngira sino sinagogeno Judyuwera e nakitutturira. ¹⁵ Wasin nabasennino lintiyi Moises andino turakkino korwanira a gumalabbuni Dios, aneno nepasapitino pangafuwanirana sinagoga sikwara Pablo a kunda si, “Kakkolak, nu wara sapitandaw sino tolayira sitawa mapatuyag sino nakanda, itulduyun.”

¹⁶ Waso kunnenoy, natta'daggi Pablo e sinengyattannera ta suminakkira, e sinapi'na si, “Ikkayuwa kakunnaka gakagaka i Israel anna ikkayu kappaya bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, dingngaggandawino itulduk. ¹⁷ Ino Dios a dayawantama gakagaka i Israel, pinilineno gagginafutamira. Wasin naganira sey Egipto a bakkanna lubbunda, dinuffunannera e inoodduwera, kasena nepaiteno dokalla pannakadamana a nepawaya sikwara sino kinaaripanda sinay. ¹⁸ Wasin appatafuluwa runa malallakarira sino kalolowat, neyattammeno a'akwandera e inimu'nera. ¹⁹ Wasin ginamwangira sey Canaan, nepangaffu'nera sino pituwa a lubbun sinay takesi ino tolenereno

makangkwa sino lubadda. ²⁰ Mangiyafu sin inangnganda sey Egipto kiyad si akwaranino lubag, kalimatut si limafuluwa run.

“Wasinoy, dinotukani Diosino ukumira a mepatapataliya matturay sikwara makkiyad sino tiyempowi Samuel a gumalabbunna. ²¹ Sinoya tiyempo, narangngira si arira, e dinotukanna i Saulo a abbingi Kis a gakagaka i Benjamin ta antuweno arira si appatafuluwa run. ²² Kasena inariyi Saulo, e nepatalina i David ta antuweno arira. Kunnayawino sinapiti Dios mapeafu ki David, ‘I David a abbingi Jesse, antuweno anggangku se akwanna amminino sapitangku.’ ²³ I David kappayino gagginafuwi Jesus a dinunduni Dios a mangisalak sikwatama gakagaka i Israel, a antuweno nekarina si'in. ²⁴ Sin liyeyi Jesus a umang manuldu, naganynni Juan a manuldu sikwatam ammina gakagaka i Israel ta ibobolitammaddino liwattamira anna mappabawtisaretammad. ²⁵ Wasin ara'niyenna mabalini Juan sino nadundunanna, sinapi'na sino tolayira si, ‘Ariddonakuy si ikkanakino dinunduni Dios a mangisalak sikwayu, gampade bakkan. Ino mepatali sikwakino taronandaw, e mearipanna'ngad sikwana, udde ammek meanunga mangwa se madayawingke.’

²⁶ “Ikkayuwa kakkolakkuwa gakagaka i Abraham, anna ikkayu kappaya bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, ikkanetamino nappakaamuwani Dios nu ansanneno akkesalakantam. ²⁷ Udde ino tolayira sey Jerusalem andino taturayira, ammera inammu si i Jesusino dinunduni Dios a mangisalak sikwara, se ammera

naawatanino babbasanda kadda Sabadu a neturakkino gumalabbunira i Dios si'in. Udde neyakkurudda payino neturakkino gumalabbunira se nepapatera i Jesus. ²⁸ Massiki awana gafuneno pamapatayanda sikwana, inaranda ki Pilato si papatayanna. ²⁹ Wasin inangwarenoy e neyakkuruwin amminino neturak mappeafu sikwana, nepaarira sino krus e sinannanda. ³⁰ Udde nepangngangoliyi Dios. ³¹ E odduwa awa napappadda i Jesus sikwara a nebulbulun sikwana a naggabwat sey Galilea a inang sey Jerusalem. E sitoya, ireno mangipakaammu mappeafu ki Jesus sikwatama Judyu. ³² Antuweno inangngammi sitawa mituldu sino nalawara damag sikwayu. Ino nekariyi Dios sino gagginafutamira si'in, ³³ antuweno neakkurug sikwatama gakagakara, se sitoya, nepangngangolina i Jesus. Antu kappayino sapitannino neturak sino mekadwa a Salmo a kunna si, 'Ikkeno abbingku. Sitoya, ipakaammuk si ikkanakino amam.'*

³⁴ Ana kappayino neturak sino sapiti Dios mappeafu sino nangngangoliyani Jesus ta amena mananawuweno baggina si makkikiyad, e sinapi'na si, 'Iya'da'nga sikwayuweno nalawara nekarik ki David a gakkuruwingke a makwa.'†

³⁵ E ana kappay neturak sino korwana Salmo a kunna si,

* **13:33** 13:33 Salmo 2:7 † **13:34** 13:34 Isaias 55:3 Ino nekariyi Dios ki Ari David, ananeno gakana so maddagguna awa matturay sino Judyuwera si makkikiyad.

'Ikkeno nappili sikwaka masserbi sikwam, e ammem purayan si mananawuweno baggik.' ‡

³⁶ Bakkanni David ino sapitannenay, se wasin binalinnanino nepakwa i Dios sikwana sino katolena, natay. Sinananda sino tanammino gagginafunera, kasena nananawu. ³⁷ Udde i Jesus, ammena nananawu, se nepangngangoliyi Dios. ³⁸ Kakkolak, anggangku si maammuwandaw yaw, gafu sino inangwa i Jesus, dama i Dios a pakomanino liwattam. ³⁹ Se gafu sikwana, ibilangi Dios si naggaddangngino massiki sanna a tolaya mangurug, udde awan sikwatama mebilang si naggaddang sino angngitana gafu sino panguruwantam sino lintiyi Moises. ⁴⁰ Kunna mantu, mappalangkayu takesi ammena makwa sikwayuweno sinapitino gumalabbunira i Dios si'in a kunna si,

⁴¹ 'Itandaw, ikkayuwa mangilopalopet sikwak, aneno akwangku sino katoleyuwa kakka'baw, udde matekayu pelang, se ammeyu kuruwan, massiki wara mituldu sikwayu.' "§

⁴² Wasin nabalinnino sinapiti Pablo, nallawanira anni Bernabe sinaya sinagoga, e inayanireno tolayira si manuldu kappay sino metufara Sabadu ta tubburandeno netuldura. ⁴³ Wasin nallawaninnino tolayira, odduweno nebumbulun sikwara Pablo a Judyu anna

‡ **13:35** 13:35 Salmo 16:10 § **13:41** 13:41 Habakuk 1:5 Ino keyakkuruwannenaya nelabbun, inangngino taga-Babiloniyera a nakiyubat sino Judyuwera e dinaraldeno Templo sey Jerusalem anna odduweno pinapatera. Antuweno kapa'latino Judyuwera, se aridda si awana manaral sino nalawara Templora.

bakkanna Judyu a manuntul sino aggangwana Judyu. Nakitatabbadda Pablo sikwara, e netuldura si mattalaginarira nadda manalak sino allakki Dios.

⁴⁴ Waso metufara Sabadu, maggi ammina tolay sinaya lubbun, nakkakarampattira a nakidingngag sino sapiti Dios. ⁴⁵ Udde waso initeno

Judyuwereno odduwa tolay, inilliyerangke, neyatatalda i Pablo, e kinontarareno sinapi'na.

⁴⁶ Udde naturibbelanda Pablo anni Bernabe a nassapit si, "Maawag si ikkayuwa Judyuweno palunguwa passapitammi sino sapiti Dios. Udde gafu se inammeyu, kunnangke ukumandawino baggiyungkepaya ammekayu meannunga maa'dan si biyaya mannayun. Antuweno anawammikayu e umangkamiya manuldu sino bakkannira a Judyu. ⁴⁷ Se kunnayawino sinapiti Afu Dios sikwami,

'Pinilitakayu si kunnangke sirwat sino bakkannira a Judyu ta tulduwandaw ammina tolay sito lubag takesi mesalakanira.' "*"

⁴⁸ Wasin diningngaggino bakkannira a Judyuweno sinapiti Pablo, maanggamira e dinayora i Dios gafu sino diningngadda a sapi'na. E ino piniliyera i Dios ta mabiyayira si makkikiyad, nanguruwira.

⁴⁹ Waso kunnenoy, naddingngaggandeno sapiti Dios mapeafu ki Afu Jesus si palulubun sinay. ⁵⁰ Udde ino Judyuwera a amme mangurug, sinussuwandeno tatturayira a lallaki sinaya lubbun andino bafa'nangngira a bafab-baya maddayaw ki Dios takesi padyatandara

* **13:47** 13:47 Isaias 49:6

Pablo anni Bernabe. E nepaanorera sinaya lubbun. ⁵¹ Sinatta'da Pabloweno lafuk sino takkira ta pangammuwanino tolayira si ireno makammu sino kastigura, kaseira inang sey Iconio. ⁵² Udde ino nanguruwira ki Jesus sey Antiokia, nafulutino aanganda se natuyaggino pannakadameno Espirituwi Dios sikwara.

14

Ino Nakwa Sikwara Pablo Sey Iconio

¹ Wasin inanda Pablo anni Bernabe sey Iconio, inangwara kappayino inangwara sey Antiokia, se inangngira sino sinagogeno Judyuwera, e gafu sino nanulduwanda, odduweno nanguruwa Judyu anna bakkanna Judyu. ² Udde ino Judyuwera a mammaya mangurug, sinussuwandeno bakkannira a Judyu takesi kababannaddeno nanguruwira ki Jesus. ³ Udde massiki kunnenoy, nabayadda Pablo anni Bernabe sinay e naturirirangke a manuldu mappeafu ki Jesus. E nepaita i Jesus si gakkuruwino ituldura mappeafu sino alla'nga, se ina'dannera si pannakadamara a mangwa si kakka'baw. ⁴ Naggadweno tolayira sinaya lubbun, se aneno dinandan sino Judyuwera a ammera mangurug, e ino korwanira, dinandanira sino apostolira.

⁵ Waso kunnenoy, ino Judyuwera andino bakkannira a Judyu andino tatturerera, natatarabbanda si padyatandara Pablo anna lapalappaggandera takesi matayira. ⁶ Udde wasin naammuwanda Pabloweno pamapatayanda nad sikwara, nabbukalira a inang sey Listra anna sey

Derbe andino korwana lulubbuna sakopanna Licaonia. ⁷ E nanulduwera kappay sino nalawara damag mappeafu ki Jesus.

Ino Nakwa Sikwara Pablo Anni Bernabe Sey Lистра Anna Sey Derbe

⁸ Wasin agyanira sey Lистра, agyanino lalakiya pilaya ammena nakakkapana nallakad kiyad sin neyanakanna. ⁹ Wasin aggatuttura maddingngag sino sapitanni Pablo, sinulangngani Pablo, e naimunuwanna si kuruwanna si damana a maariyeno pilena. ¹⁰ E nekokwana a nassapit si, "Matta'dagga." Gabwat kunnino lalaki e nallakarin.

¹¹ Wasin initeno tolayireno inangwa i Pablo, nekulawura sino dami'da a Licaonia, a kunda si, "Irayawino diostama nabbali si tolaya nad-dassag sikwatam." ¹² E nginandera si anganino diosdera. I Bernabe, nginanda si Zeus, e i Pablo, nginanda si Hermes se antuweno kanayuna maddamit.* ¹³ Ino templowa paddayawanda ki Zeus, ana sey lasinneno lubbunda. Waso kunnenoy, ino padira, neyangngeno bakera a torowa nagunggunan si sabung sino lamwan-ganino lubbun, se angganda ammina miwa'lat sikwara Pablo se ira kanuweno diosda.

¹⁴ Wasin naammuwanda Bernabe anni Pablowno angganda a akwan, pinipissereno barawasirangkepaya pitanda si malowino nakanda. Nekangkanda sino tolayira, e

* **14:12** 14:12 Ino angnguruwino tolayira sinay, i Zeusino kapatiyana diosda. I Hermesino dinundunino korwanira a diosda nu wara ipakaammura sino tolayira, se nalainga maddamit.

nekokwara a nassapit si, ¹⁵ “Sannemmangke yan akwandoya? Tolekami pelanga kakunnayu. Ino gakkammiya inang sitaw, ipakaammumi sikwayuweno nalawara damag mappeafu ki Jesus, takesi talekkurandawino aggangwayuwa awana pattupakkanna e kuruwandawino aggabiyaya Dios a namaratu sino langit, yo lubag, ino bebay, andino ammina igyanda. ¹⁶ Si'in, nepureneno kakunnayuwa bakkanna Judyu a mangwa sino angganda a akwan. ¹⁷ Udde ammena inibbatta mangipaita sino kinalawanna sikwara sino odduwa duffunna, se antuweno manga'da si uran andino pattufuwanino mula ta wara ikabiyaddaw takesi maanggangkayu.” ¹⁸ Udde massiki sinapiti Pablo inay, nadyataningke a mallang sino tolayira takesi ammera miwa'lat sikwara.

¹⁹ Waso kunnenoya agyanira kepay sey Listra, ginamwangino Judyuwera a naggabwat sey Antiokia anna sey Iconio. Sinussuwandeno tolayira e ilapalappadda i Pablo, kasera binu'buta nelawan sino lubbunda, se aridda si natayin. ²⁰ Udde wasin inaribumbunganino manguruwira, ginabwakkappay e nuli sino lubbunda. Wasi kadarama'na, inanda Pablo anni Bernabe sey Derbe.

Ino Nuliyanda Pablo Sey Antiokia A Sakopanna Siria

²¹ Wasin ginamwanda Pablo anni Bernabe sey Derbe, nepakaammureno nalawara damag, e odduweno nanguruwira ki Jesus. Kasera nuli sey Listra anna sey Iconio, e nangawwatira sey Antiokia a sakopanna Pisidia, ²² ta pattuyaggandeno

angnguruwino nanguruwira. Sinapi'da sikwara si, "Massiki sanneno makwa sikwayu, matta-laginaggayu nadda mangurug, se maawag si mallawumetam ammin si odduwa dyat liyetama medagga sino patturayani Dios sey langit." ²³ Kadda lubbuna inangnganda, nanotu'da Pablo si pangafuwanirana mangurug. Nakkararira anna nallantangira a mangngan, e netala'dera ki Afu Jesus a kinurudda takesi antuweno mimut sikwara.

²⁴ Wasin nalla'wu'da Pablo anni Bernabe sey probinsiya a Pisidia, ginamwangira sey probinsiya a Pamfilia. ²⁵ Nanulduwera mapeafu ki Jesus sey Perge, kasera inang sey Atalia. ²⁶ E nattakayira si bafora nuli sey Antiokia a sakopanna Siria. Se ino manguruwira sinay, ireno namaikkata nikararag sikwara Pablo takesi duffunanira i Afu Dios a mangwa sino pakwana. E binalindanino nepakwa sikwara.

²⁷ Wasin ginamwangira sinay, nepakakarampa'deno manguruwira, e netuldura amminino nepakwa i Dios sikwara. Netuldura kappayino nepakaammuwi Dios a massiki ino bakkannira a Judyu, damara a mangurug. ²⁸ Nabayira sey Antiokia a nakiigyan sino manguruwira sinay.

15

Ino Nattatarabbanda Mapeafu Sino Nanguruwanino Bakkannira A Judyu

¹ Waso kunnenoy, agyanireno naggabwat sey Judea a inang sey Antiokia, e nanulduwera

sino manguruwira ki Jesus a kunda si, “Am-mekayu mesalakan nu ammekayu mappakugita metuntul sino lintiyi Moises.” ² Udde da Pablo anni Bernabe, ammera anggammino sinapi'da e nakisosombatira sikwara. Antu gafuna, nat-tatarabbanino nanguruwira a pabonanda Pablo anni Bernabe andino korwanira a mangu-ruwa umang sey Jerusalem takesi bebutanda sino apostolira andino pangafuwanirana mangu-ruwira mappeafu sino nassarombatanda. ³ E nepagikka'dera. Wasin nekwera sey probin-siya a Fenicia anna Samaria, nesisippalda a nepadamag sino manguruwira a nanguruwin-nino bakkannira a Judyu ki Jesus. E maanggam-mingke ino manguruwira a naddingngag sinay.

⁴ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, maanggammino manguruwira andino pangafuwandera andino apostolira a nappaamwang sikwara. E sinapi'da Pablo amminino inangwara a duffuni Dios sikwara a manuldu sino lulubbuna inangnganda. ⁵ Udde natta'daggino korwanira a Fariseowera a manguruggappay ki Jesus, e nekunda si, “Tulduwantammaddino bakkannira a Judyu ta mappakugitira anna tuntulanda kappayino korwana lintiyi Moises.”

⁶ Antuweno nammamitingino apostolira andino pangafuwanirana manguruwira takesi pattatarabbanda. ⁷ Wasin nabayirana mattatarabbag, natta'daggi Pedro, e kunna si, “Kakkolakku, aggaammundaw si ikkanakino piniliyi Dios sikwatam si'ina umang mibanyag sino nalawara damag sino bakkannira a

Judyu takesi dingngagganda anna kuruwanda. ⁸ I Dios a nakaammu sino ana sino nakammino tolayira, nepaitana si anggammeno nanguruwanino bakkannira a Judyu, se neya'daneno Espirituna sikwara a kunna kappayino nepanga'dana sikwatam. ⁹ Awana naddadarumanneno inangwana sikwatam, se inarina kappepayino narakkat sino nakanda gafu sino nanguruwanda. ¹⁰ Nu kunna mantu, mayan subukandawi Dios a patutandawino bakkannira a Judyu a manuntul sino lintiyi Moises? Se massiki ikkanetama Judyu andino gagginafutamira si'in, ammetam nakatuntul. Santam lang paidammanino bakkannira a Judyu a sapitantam si tuntulanda ammin inay? ¹¹ Ammena nad kunninoy, se kuruwantam si mesalakanetam gafu pelang sino allakki Afu Jesus, e kunna kappay sikwara.”

¹² Wasin nasinduwenni Pedro, sininakkino tolayira a maddingngag sikwara Bernabe anni Pablo sino pitulduwanda sino kakka'bawa nepaangwa i Dios sikwara sin inangnganda sino bakkannira a Judyu.

¹³ Wasin nasinduwennino sinapi'da, nepataliyi Santiago a kunna si, “Kakkolak, dingngagganda'ngad. ¹⁴ Assapikkepayi Simon Pedro sino palunguwa nipaitani Dios sino alla'nga sino bakkannira a Judyu a namili sikwara si mesapat sino tolenera. ¹⁵ Iyawa inangwa i Dios, nekunna sino neturakkino gumalabbunnera si'ina kunda si,

¹⁶ ‘Kunni Afu Dios si, Naso maddagguna aw, muliyak kappay sikwayuwa Judyu ta

gabwatangku kappayino nadaralla balayi Ari David e pabbawungkuneno patturayanna.

¹⁷ Antuneno akwangku takesi anggandaka ammunino korwanira a tolay, amminino bakkannira a Judyu a pinilika mabbali si tolek.

¹⁸ Kunnenoyino sinapiti Afu Dios a nepakaammuna si'in.' ”*

¹⁹ Nekungkappayi Santiago si, “Ino ana sino nakangku, ammetammad paidammanino bakkannira a Judyu a mangurug ki Dios.

²⁰ Turakkantamira lud ta ituldutam pelang sikwara a ammera nad mangngan si newa'lat si sinandiosira anna ammera massira si ada onnu napattalla animala ammena naariyeno adana, anna ammera makidurug si bakkanna atawara. ²¹ Se ammu amminino Judyu inayira a lintig, se kiyad si'in, babbasanda kadda Sabaduveno lintiyi Moises sino ammina sinagoga sino palulubbun. Antuweno nalawad nu tuntulandenay, takesi ammena malowino nakammino kakkola'dera a nanguruwa Judyu.”

Ino Tura'da Sino Bakkannira A Judyu A Nangurug

²² Wasinoy, ino apostolira andino pangafuwanira andino amminira a nanguruwa nakkakarampat sinay, nattatarabbanda si mamiliyera sikwara si lallakiya mebulun sikwara Pablo anni Bernabe a umang sey Antiokia. Ino pinilira, da Judas a ngananda kappay si Barsabas anni Silas, a ireno iyatal

* **15:18** 15:18 Amos 9:11-12

amminino manguruwira. ²³ Antuyawino nepaappara a turak sikwara:

“Ikkamiya kakkola'dawa apostol anna pangafuwan sito Jerusalem, antuyawino tura'mi sikwayuwa bakkanna Judyu a mangu-rug sitan Antiokia, Siria, anna Cilicia. ²⁴ Nadingngammiya agyanino inang sitana naggabwat sitawa bafulummiya nang-gungkul sikwayu gafu sino netuldura sik-wayu. Udde bakkanna ikkamiyeno nag-gabwatanino netuldura. ²⁵ Antu gafuneno nattatarabbammi e nappilikami si umang sitana miyang sito tura'mi e mebulunira sikwara Bernabe anni Pablo. ²⁶ Da Bernabe anni Pablo, ireno nadikkatta bulum-miya nangipusta sino anga'da a masserbi ki Afutama i Jesu Kristo. ²⁷ Pinilimi kap-pera Judas anni Silas a mebulun sikwara a mana'dag sino sapitanna yawa tura'mi. ²⁸ Ino anggammiya sapitan sikwayu, antu kappayino anggammino Espiritu Dios, se nepadandamma sikwami si ammemikayu paidamma manuntul sino ammina lintiyi Moises. Ira nabbelang yawino tuntu-landaw. ²⁹ Ammekayu nad mangngan sino newa'la'da si sinandiosira, ammekayu massira si ada, ammekayu massira si nap-attalla animala ammena naariyeno adana, anna ammekayu makidurug si bakkanna atawayu. Nalawad nu anusandawa tun-tulan yawa sinapi'mi. Antuwen inoyino anggammiya sapitan sikwayu.”

³⁰ Wasin netura'denoya turak, nepabondeno

umangngira sey Antiokia. Wasin ginamwan-gira sinay, nepakakarampa'deno manguruwira, kasera neduwaweno turak. ³¹ Wasin binasarenoya turak, maanggammirangke gafu sino nalawara sapitanna. ³² Oddu kappayino netuldura Judas anni Silas sikwara a mapattuyag sino angngurudda, se mangipakaammuwera kappay sino ipakaammuwi Dios. ³³ Wasin nabayiran sinay, angganda a muli sino naggabwatanda. E nalawarino nepamaikkatino manguruwira sikwara sino nuliyaanda sino nanundunira sikwara. ³⁴ Udde i Silas, anggama a mabattang sinay.†

³⁵ Da Pablo anni Bernabe, naganira sey Antiokia a manuldu anna mangibanyag mappeafu ki Afu Jesus. Oddu kappayino bafulundera a manuffun sikwara a nanuldu sinay.

Ino Nakkatwayanda Pablo Anni Bernabe

³⁶ Wasin nalla'wutino pipidya aw, sinapiti Pablo ki Bernabe si, "Anta dorawanino kakkolattera sino lulubbuna nitulduwanta sino sapiti Afu Dios ta itanta nu manantawiran." ³⁷ I Bernabe, anggama a ibumbuluni Juan Marcos. ³⁸ Udde i Pablo, ammena anggam, se wasin nagananda sey Pamfilia, inanawanira i Juan Marcos e ammena netupakka nanuffun sikwara sino tarabafura. ³⁹ Gafu sinoy, nappelalotino nepattutukkira, kasera nakkatway. Inayani Bernabe i Marcos, e natakayira si bafora inang sey Chipre. ⁴⁰ I Pablo, inayanna payi Silas a

† **15:34** 15:34 Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

bulunna. Nekararanino manguruwira ta dufunanira i Dios sino ammina anganda, kasera inanaw. ⁴¹ Inanannereno lulubbun sey Siria anna sey Cilicia a mappatuyag sino angnguruwino manguruwira.

16

Ino Nebulunani Timoteo Sikwara Pablo Anni Silas

¹ Waso kunnenoy, inanda Pablo anni Silas sey Derbe anna sey Listra, e antuweno nana'nganda ki Timoteo a tata a mangurug ki Jesus. Judyuweno inana a manguruggappay ki Jesus, udde Griegoweno amana. ² Dinayaw amminino manguruwira i Timoteo sey Listra anna Iconio. ³ Anggammi Pablo a ibumbuluni Timoteo sikwara. Udde gafu se ammu amminino tolayira sinay si ammena nakugiti Timoteo se bakkanna Judyuweno amana, nepakugiti Pablo, takesi ammena malowino nakammino kasiJudyura sino lulubbuna umangngandana.

⁴ Sino ammina inangnganda Pablo, nepakaam-mura sino manguruwireno neturakkino apostolira andino pangafuwanira sey Jerusalem, e sinapi'da si nalawad yawa tuntulan. ⁵ Antu gafuna, nattuyaggino angnguruwino manguruwira sino lulubbun, e kadda aw, madadaggananira.

Ino Nifuyutanino Espirituwi Dios Sikwara Pablo Sey Macedonia

⁶ Waso kunnenoy, inang kappera Pablo sey Frigia anna sey Galacia, se inallangnganireno

Espirituwi Dios sino umangnganda nadda man-
uldu sey Asia. ⁷ Wasin ginamwangira sino
pampangna probinsiya a Misia, dinandanda
a umang sino probinsiya a Bitinia, udde inal-
langganira kappayino Espirituwi Jesus. ⁸ Antu
gafuna, ila'wutanda pelangino Misia e nan-
gawwatira sey Troas.

⁹ Wasi gafi, agyanino nepaita i Dios ki Pablo
si kunnangke tenap, e naitaneno tata a lalakiya
taga-Macedonia a aggata'dagga mappekakallak
sikwana a kunna si, "Umangkayu sito Mace-
donia ta duffunandakami." ¹⁰ Gafu se ne-
paita i Afu Diosino kunnenoy, ginikkakkamiya
inang sey Macedonia, se inammumi si antuweno
anggammi Afu Dios a angammiya panulduwan
sino nalawara damag.*

Ino Nanguruwani Lydia Sey Filipos

¹¹ Wasin ginikkakkami sey Troas, nattakekami
si bafora nangawwat sey Samotracia. Wasin
kadarama'na, inangkamin sey Neapolis.
¹² Naddassaggami sinay e nallakaggamiya
inang sey Filipos a kadodokkallana lubbunna
Macedonia. Ino kaodduwanna tolay sinaya
lubbun, taga-Romera. Nagyangkami sinay si
pipidya aw.

¹³ Wasin awna aggimwangan, nallawangkami
sino lubbun e inangkami sino dappi'na
wawang, se dinandammi si wara
pakkararanna Judyu sinay. Nattuttuggami
e nakitatabbaggami sino bafabbayira a

* **16:10** 16:10 Ino kami sitaw, anggamma sapitan si i Lucas a
nanurak sitawa leburu, nebulun sikwara Pablo.

nakkakarampat sinay. ¹⁴ Ino tata a naddingngag sikwami e i Lydia a taga-Tiatira a gumalaku si nangina a sinnun. Massiki bakkanna Judyu, maddayaw ki Dios, e dinuffunani Dios takesi naawatanneno sinapiti Pablo e kinurungnga. ¹⁵ Nappabawtisarda Lydia annino kataabbalayanna, kaserakami inayana kunna si, “Nu innanamandaw si gakkuruwa manguruwak ki Afu Jesus, umangkayu magyan sey balemi.” E pinatu'dakamiya inayan e inangkami.

Ino Nebaluranda Pablo Sey Filipos

¹⁶ Wasin tata si awa inangngammi anda Pablo sino akkararan, dinambaldakamiyeno ari-panna balatanga naunaggan si narakkatta es-
pirituwa mappalabbun sikwana sino makwana so maddagguna aw. Gafu sinaya a'akwanna, odduweno piraka inappeno nangaripannira sikwana. ¹⁷ Dinandanandakami anda Pablo e nekulakulawuna si, “Iyawira a tolay, aripannira i Dios a Kaso'dan! Ipakaammura sikwayuweno kesalakandaw!” ¹⁸ Odduwenna awa kunna pelang inoyino a'akwanna makkiyad si natappaggi Pablo. E ina'langngeno balatang, kasena sinapit sino inunag sikwana si, “Gafu sino pannakadama i Jesu Kristo, anawannun.” E kaka'meng kelanga inanawino inunag sino balatang.

¹⁹ Wasin naammuwanino nangaripannira sikwana a awaninna pangappanda si pirak, dino'mandara Pablo anni Silas e binalabu'bu'dera a neiyang sino agyananino tatturayireno lubbunda. ²⁰ Nepaa'landera

sino turayira e sinapi'da si, “Judyuwera yaw, e gulunda yo lubbuntam, ²¹ se ituldureno ammena mepangngat sino lintiddam. Rometam e ammetam dama a tuntulannino gagangena korwan.” ²² E amminino tolayira, nakkulawuwera se nabbungubungutira sikwara Pablo. Nepabboyangino turayirara Pablo anni Silas, e nepasiwa'wa'dera. ²³ Wasin siniwasiwa'wattandera, nebaluddera. E sinapi'da sino afafuneno abbaluran si aggaindaggannerangke. ²⁴ Gafu se antuweno sinapi'da sikwana, neangngera sino tangngana abbaluran e sinalpi'nenno takkira si kayu.

²⁵ Wasin tangngenna gafi, makkararadda Pablo anni Silas e makakkantera a maddayaw ki Dios, e aggadingngaggino korwanira a balud. ²⁶ Kaka'meng kelanga nalunig si natuyag e naguyaguyaddino abbaluran e nabukkatanino kayatanira. Naari amminino kawarino balurira. ²⁷ Nafatino afafuneno abbaluran, initana a nabukkatanino kayatanira, e ngananna si nabukal amminino balurira. Sinu'nu'nenno sase'na e papatayanna naddino baggina. ²⁸ Udde nekokwa i Pablo a nassapit si, “Ammem papatayan yan baggim. Ayokami ammin sitaw.”

²⁹ Nappaappeno afafuneno abbaluran si sirwat sino bulunna. Nakkangkama sinallung sino agyananda Pablo anni Silas, e namalitud sino a'landa a mayya'yak gafu sino talona. ³⁰ Kasenera nepallawan, e sinapi'na sikwara si, “Afu, sanneno akwangku takesi mesalakanak?”

³¹ “Mangurugga ki Afu Jesus ta mesalakanangka, massiki ino kataabbalayannu,” nekunda sik-

wana. ³² Kasera netulduweno sapiti Dios sikwara ammina taabbalay. ³³ Massiki tangnga kepena gafi, neyangngino afafuneno abbaluran da Pablo sino agyananino danum takesi unafaneno biyaddera. Wasin nasinduwenoy, nap-pabawtisarira a taabbalay. ³⁴ Kasera inayanda Pablo anni Silas sino balera, e pinakkandera. Maanggammirangke a taabbalay gafu sino nanguruwanda ki Dios.

³⁵ Waso kadarama'na, nanundunino tatturayira si pulisa umang sino afafuneno abbaluran ta sapitanda si, "Palawanandora Pablo anni Silas."

³⁶ Antu gafuna, sinapitino afafuneno abbaluran sikwara Pablo si, "Sinapitino tatturayira a damayuna mallawan. Manokayun, a ikkayu pelangino nakaammu."†

³⁷ Udde sinapiti Pablo sino pulisira, "Siniwa'watandakami sino nara'langanino tolayira, gampade awana liwa'mi, e nebaluddakami kappay. Ammena dama a mangwa si kunnayan sino tolaya Roma. Sitoya, pallawanandakamiya awana nangammu. Ammena dama, umangngaddino tatturayira a milawan sikwami ta ammunino tolayira si awana liwa'mi."

³⁸ Inang netulduweno pulisireno sinapi'da Pablo sino tatturayira. Nakatalawira sin din-ingngadda si Roma kappera Pablo anni Silas.

³⁹ Inangngira sey kwara Pablo a nappekakallak, kaserera nelawan e inaranda si manawira sinaya

† **16:36** 16:36 Ino tata kappaya anggama sapitanna yaw: Manokayun e nasiyana'ngaddino nakandaw.

lubbun. ⁴⁰ Wasin nallowanda Pablo anni Silas sino abbaluran, inangngira sey balera Lydia. Sinatabbaddeno manguruwira a nakkakarampat sinaya nappatuyag sino angngurudda, kasera inanaw sinaya lubbun.

17

Ino Gulu Sey Tesalonica

¹ Waso kunnenoy, nassisippalda Pablo anni Silas sey Amfipolis anna Apolonia, kasera ginamwang sey Tesalonica a agyananino tata a sinagoga. ² Inangngi Pablo sinaya sinagoga a manuldu mapeafu sino sapiti Dios, se antuweno gagangena, e antuweno inangwana si talluwa Sabadu. ³ Ino netulduna, ino neturak sino sapiti Dios a kunna si madyatan naddi Kristo e matay, kasena mangngangoli. "I Jesus a ipakaammuk sikwayu, antuwi Kristo a dinunduni Dios a matturay," kunna. ⁴ Aneno korwanira a Judyu a kinuruddeno sinapiti Pablo, e nedaggera sikwara Pablo anni Silas. Oddu kappayino nangurug sino Griegowera a bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, anda sino bafabbayira a bafa'nang.

⁵ Udde ino Judyuwera a ammera mangurug, inimallira, e inamamundeno narakkattira a tolaya matarut, takesi gulundeno lubbun. Ginamwandeno balera Jason se tufukandara Pablo anni Silas takesi iyandera nad sino pammamitin-ganino tolayira. ⁶ Udde wasin ammerera mampalan, binu'bu'dara Jason andino korwanira a mangurug e neiyandera sino tatturayirana lubbun. E nekokwara a nassapit si, "Inayira a tolaya

nakkungkul sino tolayira si korwana lulubun, inangngira kappay sitaw. ⁷ E iyawa Jason, nepadilo'nera sino balera. E amminira, ammera tuntulannino lintiyino Emperador, se sapitanda si aneno korwana ariya i Jesus kanuweno anganna.” ⁸ Naburuburungino tatturayira andino tolayira sin diningngaddenoy. ⁹ Nepappagarara Jason si odduwa pirak a iyulira nu awaninna narakkat si akwanda Pablo, kaserera nepaanaw.

Ino Inangnganda Pablo Sey Berea

¹⁰ Wasin massi'lappin, nepaanawino mangu-ruwirara Pablo anni Silas a umang sey Berea. Wasin ginamwangiran sinay, inangngira sino sinagogana Judyu. ¹¹ Ino Judyuwera sinay, nannakammira amma sino taga-Tesalonicera, se angganda a dingngaggannino damag mappeafu ki Jesus, e kadda aw adalandeno neturakka sapiti Dios takesi ammunda nu gakkuruwino tulduwi Pablo. ¹² Odduwera a Judyu a mangurug, e oddu kappaya bafa'nangnga bafabbay anda lallakiya Griegowa mangurug.

¹³ Udde wasin diningngaggino Judyuwera sey Tesalonica si manuldu kappayi Pablo sino sapiti Dios sey Berea, inangngira sinay e sinussuwandeno tolayira takesi kababannadda kappera Pablo. ¹⁴ Ino manguruwira, kinangkamanda a nepagikka'da Pablo a umang sino dappi'na bebay. Udde da Silas anni Timoteo, nabattangira sey Berea. ¹⁵ Ino nitulurira ki Pablo, nakkiyarira sey Atenas, kasera nuli sey Berea a umang mituldu sino sinapiti Pablo sikwara Silas anni

Timoteo a makkangkamira nadda dumandan sikwana sey Atenas.

Ino Netulduwi Pablo Sey Atenas

¹⁶ Wasin pattaronani Pablo sikwara Silas anni Timoteo sey Atenas, malowingke ino nakamma gafu sino odduwengke a initana a sinandios-dera. ¹⁷ Antuweno inangnganna sino sinagogana Judyu a manuldu sikwara andino bakkannira a Judyu a maddayaw ki Dios. Kadda aw kappaya umang sino pakkakarampattanino tolayira ta tatabbannera. ¹⁸ Nagyangkappayino mammostu-ruwerana Epicureo anda Estoico* a nakisombat sikwana. Sinapitino korwan sikwara si, “San-nera kanu payino sapitanna yaw?” Udde kum-payino korwanira si, “Kunnangke itulduneno diosdera sey agyananda.” Sinapi'denay gafu sino nibanyani Pablo mappeafu ki Jesus annino pangngangoliyan.† ¹⁹ Antu gafuna, neyanda i Pablo sino pakkakarampattanino konsisaldera a ngananda si Areopago, e kunda sikwana si,

* **17:18** 17:18 Ino Epicureo, sinapi'da si gagangaya ana yo lubag, awana namaratu. Sinapi'da kappay si nu matayino tolay, maawangkappayino kararuwana. Antu gafuna, ino nad gakkaddino tolay sino biyangnga, kanayunna a panggammanino baggina a mangwa sino ammina anggama a akwan. Ino pay Estoico, sinapi'da kappay si maawanino kararuwana tolay nu matay. Udde sinapi'da si tuntulan naddino tolayino ana sino nakamma a ammena pilingalingeno kalona onnu ino panggam-manna, se ino nad nakammeno matturay sino baggina. † **17:18** 17:18 Anastasis, antuweno dami'na Griego sino pangngangoliyan, antu gafuna, natama nakuyino Atenasira a ningngan si i Jesus anni Anastasis ino anganino adwera a dios.

“Anggammiya ammuwan iyawa bawuwa tul-dum. ²⁰ Se ino korwana sinapi'nu, bawuwa dingngammi yan, e anggammi nadda maam-muwan nu sanneno anggamma a sapitan.”
²¹ (Antuwenoyino sinapi'da ki Pablo se ira am-mina taga-Atenas annino ginamwangira sey Ate-nas, paangganda a mituldu anna maddingngag si bawuwa tuldu.)

²² Wasinoy, natta'daggi Pablo sino a'landa, e nekunna si, “Ikkayuwa taga-Atenas, am-muka gakkuruwandawa dayawannino dios-dawira. ²³ Se wasin nannodoyuwak sito lubbundaw, odduweno initaka paddayawan-daw sino diosdawira. E initak kappayino tata a awwa'latandawa aneno neturakka kun-nayaw: ‘Antuyawino awwa'latan sino dios a am-memi kepay inammu.’ Ino dayawandawa am-meyu inammu, antuweno ipakaammuk sikwayu.
²⁴ Antuweno Dios a namaratu sito lubag anna si amamina ana sitaw, e ammena magyan si bal-aya inangwana tolay, se antuweno matturay sey langit anna sito lubag. ²⁵ E ammena awannino iya'dana tolay sikwana, se antuweno naggab-watanna ammina maawangnga tolay, massiki ino anga'da anna ingkelamang. ²⁶ Antuweno namaratu sino palunguwa tolaya naggabwatan ammina nganganna tolay sito lubag. Dinan-damma kappay si'in nu ansanna kabayino pat-turayanino kadda tata a lubbun annino fustuwa pakkiyarannino lubbunda. ²⁷ Inangwana yaw takesi dandamanda a mintufuk sikwana, tan-taro nu sumpalanda sino pakkarabakafanda a mintufuk sikwana, se ammena aroyu sikwatam

ammin. ²⁸ Kakunnenno neturakkino tata sikwayuwa kunna si,

‘Gafu pelang sikwaneno natolayantam annino panikkarantam annino katotoletam.’

Kunna kappayino neturakkino bulundawa gumaturak si'ina sinapi'na si,

‘Inangwaretami Dios a abbingnga.’

²⁹ Nu gakkuruwa abbindetami Dios, ammetamad nganan si kunnangke sinandiosa bulawan onnu gumbang onnu batuwa inangwana tolay gafu sino kinalainda. ³⁰ Si'in, nepurayi Diosino narakkatta akwanino tolayira, se ammera kappay inammuwi Dios. Udde sitoya, sinapi'na sino ammina tolaya mabboboliyera nad sino narakkatta inangwara. ³¹ Se dinandammeno awa pangukumannana si ammina tolay sito lubag. Agyangkappayino tolaya pinilina a mangukum, e naggaddanggeno anggukumma. Nepakurungnga sino ammina tolay si antuweno pinilina gafu sino nanggangoliyanna.”

³² Wasin dinginggaddeno sinapiti Pablo mappeafu sino nanggangoliyanino natay, nekakkataweno korwanira, udde sinapikkappayino korwanira si, “Anggammi kappaya dingngaggan yan sapitannu.”

³³ Wasinoy, inanawanira i Pablo. ³⁴ Udde agyanino dinandanira sikwana, e nanguruwira ki Jesus. Tata sikwara i Dionisio a turena Areopago, e agyangkappayino tata a bafaya mingngan si Damaris, e agyangkappayino korwanira.

18

Ino Nakwa Ki Pablo Sey Corinto

¹ Wasin inanawi Pablo sey Atenas, inang sey Corinto. ² E dinambalna sinayino Judyu a neyanak sey Ponto a mingngan si Akila annino atawana a i Priscila. Gaggamwanda a naggabwat sey Italia, gafu se sinapiti Emperador Claudio a manonad amminino Judyu sey Roma a kapitalna Italia. Dinorawanira i Pablo. ³ Gafu se nakakarunnera si tarabafuwa mangwa si tolda, nakikofung sikwara a makitarabafu. ⁴ Kadda awna aggimwangan, inangngi Pablo sino sinagogana Judyu a manuldu sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu takesi manguruwira ki Jesus.

⁵ Wasin ginamwanda Silas anni Timoteo a naggabwat sey Macedonia, nepatatenni Pablowno manulduwa mipakurug sino Judyuwera a i Jesusino Kristo a dinunduni Dios. ⁶ Udde wasin kinontareno Judyuwera anna nassapasapitanda i Pablo, newawangngeno lafuk sino barawasina a mipaita si mibbattinna manuldu sikwara, e kunna si, "Kunna mantu, nu ammekayu mesalakan, bakkanna liwakku yan, liwa'dawingkepay. Mangiyafu sitaw, umangngak manuldu sino bakkannira a Judyu."

⁷ Waso kunnenoy, inanawanira i Pablo e inang nanuldu sino balayi Ticio Justo a bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios. Ino balena, ana sino aruruwino sinagoga. ⁸ Udde i Crispo a afafunenaya sinagoga andino kataabbalayannera, nanguruwira ki Jesus. Oddu kappay sikwara

a taga-Corinto a nangurug sin diningngaddeno tulduwi Pablo, e nappabawtisarira ammin.

⁹ Wasin tata si gafi, nappatenappi Afu Jesus ki Pablo e sinapi'na si, “Ammeka mattalaw. Manulduka lud, e ammem ibbattan, ¹⁰ se mebunbulunak sikwam. Imutantaka takesi awana mangansa sikwam, se oddu kepaya tolai sitawa lubbuna pabbalingku si tolek.” ¹¹ Antu gafuna, nagyani Pablo sinay si manikadwarun si gadwa a manuldu sino sapiti Dios.

¹² Wasin nepataliyi Galion a naggubernador sey Acaya, nittateno Judyuwera a amme manguruwa inang nano'ma ki Pablo, dino'manda e neyanda sino pangukuman ta idarunda sino gubernador. ¹³ E kunda si, “Iyawa tolai, manuldu si tanakwana paddayaw ki Dios a mekontara sino lintimmi.”

¹⁴ Wasin maddami'naddi Pablo, sinapiti Galion sino Judyuwera si, “Nannud wara liwa'na yan onnu inangwana si narakkat, dingngag-gangku naddino sapi'dawa Judyu. ¹⁵ Udde gafu se ino nattatarukkiyandaw mappeafu pelang nu inyeno sapitannino lintiddaw, onnu ino anggamma sapitan inoy, ikkayuneno makammu, se ammek anggam yan.” ¹⁶ E nepaanonera sino pangukuman. ¹⁷ Si kunna, nelasse'da i Sostenes a afafuneno sinagoga, e sinusultu'da sino a'langino pangukuman, udde amme nepilingalinga i Galion.

Ino Nuliyani Pablo Sey Antiokia

¹⁸ Nabayi Pablo sey Corinto, kasena inanawanino manguruwira sinay, e inang

sey Cencrea. E nebulunda Priscila anni Akila sikwana. Wasin ginamwangira sinay, nappausipi Pablo ta paitana si binalinnanino nekarina ki Dios. Kasera nattakay si bafora inang sey Siria. ¹⁹⁻²¹ Wasin nitturira sey Efeso, inangngi Pablo sino sinagoga a nanuldu sino Judyuwera. Nappekakallakkira sikwara si mabayangngadda magyan sinay, udde ammena anggam. “Nu panggammani Dios, muliya'nga sitaw,” kunna. Inanawannera, e nattakekappay si bafora inang sey Siria, udde da Priscila anni Akila, nabattangira sinay.

²² Wasin ginamwangi Pablo sey Cesarea, nalakara inang sey Jerusalem ta itanneno manguruwira sinay, kasena inang sey Antiokia. ²³ Udde ammena nabayag, ginikkakkappaya umang maddoraw sino lulubbunna Galacia anna Frigia a manuldu sino manguruwira ta matuyaggino angngurudda.

Ino Nanulduwani Apolos Sey Efeso Anna Sey Corinto

²⁴ Agyanino tata a Judyu a ginamwang sey Efeso a taga-Alejandria a i Apolosino anganna. Nalainga manuldu e odduwenno ammuna mappeafu sino nepeturakki Dios. ²⁵ Nalappatta manuldu mappeafu ki Afu Jesus, e gakkuruwino netulduna, se sinulduwanda si'in. Udde ino pelang inammuneno netulduwi Juan annino namawtisaranna sino tolayira. ²⁶ Wasin ginamwang sey Efeso, naturiringke a nanuldu sino sinagoga. Diningngadda Priscila anni Akileno tulduna, e inayanda sey balera takesi lawaranda

a ituldu sikwaneno ammena kepay nadingngag mappeafu ki Jesus andino planowi Dios para sikwara a mangurug.

²⁷ Wasin anggammi Apolos a umang sey Acaya, dinuffunanino manguruwira sey Efeso e nanurakkira sino manguruwira sey Acaya ta paamwanganda i Apolos. Wasin ginamwangi Apolos sinay, dokallino neduffunna sikwara a nangurug gafu sino allakki Dios sikwara. ²⁸ Se inaffu'nenno Judyuwera sino nattatarukkiyanda sino a'langino tolayira. Inaffu'nera se nalainga misapit sino sapiti Dios a mamakurug si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

19

Ino Neyad' danino Espirituwi Dios Sino Manguruwira Sey Efeso

¹ Wasin nagyani Apolos sey Corinto, nallakari Pablo sino kakulurana inang sey Efeso. Wasin ginamwang sinay, dina'nganeno korwanira a mangurug, ² e kunna sikwara si, “Naa'dangkayu sino Espirituwi Dios sin nanguruwandaw?”

“Awan, ammemi kepay nadingngag nu san-neno kunnuwa Espirituwi Dios,” kunda.

³ Sinapikkappayi Pablo, “Sanna mat mantuweno inammuwandaw sin nappabawtisarkayu?”

“Ino inammuwammi ino bawtisara netulduwi Juan,” kunda.

⁴ Sinapikkappayi Pablo sikwara, “Ino netulduwi Juan, sinapi'na si iboboli naddino tolayireno liwa'da, kasera mappabawtisar. Udde

sinapi'na kappay si kuruwanda naddino metufad sikwana a antuwi Jesus.”

⁵ Wasin diningngaddenoy, nappabawtisarira kappaya mangipakaammu si i Jesusino Afura.

⁶ Nepotuni Pabloweno kama'na sikwara, e inangngino Espirituwi Dios sikwara, kasera naddamit si naddadaruma a damita bakkanna dami'da e netuldureno nepasapiti Dios sikwara.

⁷ Ino bilangino lallakiyera, inang si kadwafulu si adwa.

⁸ Tallu dakkino nanulduwani Pablo sino sinagoga sinay. Naturira nakisosombat sikwara mappeafu sino patturayani Dios takesi kuruwanda nad.

⁹ Udde ino korwanira, natu'nattira a mangurug, e nekakkatawareno tuldu mappeafu ki Jesus sino nara'langanda. Antu gafuna, inanawanirara Pablo andino nanguruwira ki Jesus e inangngira sino giskwelani Tirano. Antuweno nanulduwani Pablo si kadda aw ¹⁰ kiyad si adwarun. Gafu sinoy, amminira a tolay sey probinsiya a Asia, Judyuwera andino bakkannira a Judyu, nadingngadda amminino sapiti Dios mappeafu ki Jesus.

Ino Nakwa Sino Anakira I Sceva

¹¹ Kakka'bawingke ino inangwa i Pablo gafu sino pannakadama a neya'da i Dios. ¹² Se massiki panyok onnu gamita inusarna, nu iyanda sino malowanira, mabbattunoyira, e nu iyanda sino naunagganira, manawino inunag sikwara.

¹³ Wasinoy, ngyangkappayino Judyuwera a nannodoyuwa mappaanaw si inunag. Dinlodora a nusar sino angani Afu Jesus. Ino inangwara, sinapi'da sino inunag si, “Ikka a

narakkatta espiritu, gafu sino pannakadama i Jesus a itulduwi Pablo, manokan.”¹⁴ Ino nangwa si kunnenoy, ino pituwera a lallakiya abbingi Sceva a tata a pangafuwanna padi.¹⁵ Udde sinabbino narakkatta espiritu si, “Ammuki Jesus, e massiki i Pablo, ammu kappay. Udde ikkayu, sannakayu pay?”¹⁶ Dino'manireno lalakiya naunaggan, sinusultu'ngera e naaffutira ammin. Nabibiyaranira anna naboyanganira a nabbukal sino balay.

¹⁷ Amminino tolayira sey Efeso, Judyu anna bakkanna Judyu, diningngaddeno nakwa sino pituwera a makkakarolak, e nakatalawira ammin e dinayorangke ino pannakadama i Jesus.¹⁸ Odduweno manguruwira a nipunnu sino narakkatta aggangwara sino nara'langanino bulundera.¹⁹ Ino korwanira a manguruwa gumasalamangka si'in, inampa'deno lebururera, e sinikkulanda sino nara'langanda. Ino balorino sinikkulanda, inang si limafulu rifu sino pira'da.*²⁰ Gafu sino kunnenoy, inoodduweno tolayira a naddingngag sino sapiti Dios mappeafu ki Jesus, e inodduwennino nangurug.

Ino Gulu Sey Efeso

²¹ Wasin nabalinin inoy, ngangatanni Pabloweno umangnganna sey Jerusalem a mallakad sey Macedonia anna Acaya. E sinapi'na kappaya nu masindu sinay, umangngaggappay sey Roma.²² Nepauntaneno adwera a kaduffunanna a da Timoteo anni Erasto sey

* **19:19** 19:19 Ino tata a pira'da, nabbalor si tandan si tata si aw.

Macedonia, e nabattang sey Efeso a lubbunna Asia.

²³ Sinoya tiyempoweno nangiyafuwanino dokalla gulu sey Efeso gafu sino nanguruwanino tolayira ki Jesus. ²⁴ Ino nakwa, agyanino lalakiya i Demetrio a nalainga mamimpil si sinan bulawan. Oddu kappayino

makilabbuwera sikwana a mangwa si sinan baleneno diosda a i Artemis, e odduweno ganansiyara gafu sinaya tarabafura.

²⁵ Inamamungngeno makilabbuwera sikwana andino korwanira a gumapimpil si sinan bulawan, e sinapi'na sikwara si, "Ikkayuwa bafulungku, inammuyuwa ino tarabafutam, antuweno paggabwatanino kinaba'nantam.

²⁶ Initayu i Pablo, e diningngaddawino sapitanna sino tolayira. Kunnangkelang si bakkanna diosino akwanna tolay. Odduwennino tolayira sito Efeso a nangurug sino sinapi'na, udde bakkampelang sitaw, nu ammena lud sino palulubbunna Asia. ²⁷ Nu purayantam, ammena mabayag e kababannadda yo tarabafutam. Udde bakkampelang inay, massiki ino temploneno diostama i Artemis, kababannaddana kappay. Massiki i Artemis a dayawan ammina tolay, bakkampelang sito Asia, nu ammena lud si palulubbun, maarineno dayona."

²⁸ Wasin diningngaddeno sinapiti Demetrio, nabbungubungutira e nekulakulawura si, "Madandayawi Artemis a diostam sito Efeso!" ²⁹ Odduweno naddingngag sino sinapiti Demetrio makkiyad si nakungkulira ammina talubbun. Dino'mandara Gayo anni

Aristarco a bulunira i Pablo a taga-Macedonia. Binu'bu'dera, e nalayawira ammina niyang sikwara sino pakkakarampattanda. ³⁰ I Pablo, anggama a umang sinaya makitatabbag sino tolayira, udde inallangnganino manguruwira. ³¹ Massiki ino korwanira a taturena probinsiya a manggam ki Pablo, nanundunira si umang massapit ki Pablo ta ammena nad mappadda sino pakkakarampattanda.

³² Ino nakkakarampattira a tolay, aggekanakanawakawira pelang, e naddadaru-meno ikulawura, se ino kaodduwan sikwara, ammera inammu nu sanneno gafuna a anera sinay. ³³ Ino Judyuwera, nepata'daddeno tata bulunda a i Alejandro sino nara'langanino tolayira takesi itulduna si bakkannino Judyuwereno naggafuwanino gulu. Wasin natta'dag, sinengyattanner ta suminakkira ta dingngaggandeno sapitanna. ³⁴ Udde wasin naimunuwanda si Judyu i Alejandro, nittatera a nikakkulawu si adwa oratta sapitanda si, "Madandayawi Artemis a diostam sito Efeso!"

³⁵ Wasin ginamwangino mayor, nepasina'ngera kappelang, kasena sinapit si, "Bulungkuwa Efeso, awana tolay sito lubagga amme nangammu si ikkanetamino mimut sino templowi Artemis a medandayaw andino batuwa kakunnana a nadda'na naggabwat sey langit. ³⁶ Awana tolaya dama a massapit si siri inay. Kunna mantu, suminakketam ta ammena dumaggattino gulu sitaw. ³⁷ Neiyandawino adwera lalaki sitaw, gampade awana liwa'da se awana sinakora sino templotam anna

awana sinapi'da si narakkat mappeafu ki Artemis. ³⁸ Nu wara angganda Demetrio annino bulunera a idarum, anennino ukumira andino tatturayira sino ofisinara. Antuweno umangnganda nadda pidaruman. ³⁹ Nu wara kappay pakaburungandaw, itarondaw sino awneno pakkakarampattantam takesi pattatarabbantam. ⁴⁰ Maddararanak, se nu idarundetam sino turetamira sey Roma gafu sino gulu sitaw, sanneno sapitantam, a awana fustu si gafuneno inangwatam." ⁴¹ Wasin nasinduwendino sinapi'na, nepaanonanino tolayira.

20

Ino Nuliyanda Pablo Sey Macedonia Anna Sey Grecia

¹ Wasin inibbattinnino akkakungkulino tolayira, nepakkakarampatti Pabloweno mangu-ruwira e sinulduwannera takesi mattuyaggino angngurudda, kasena inanawanira e inang sey probinsiya a Macedonia. ² Dinorawanneno manguruwira sino lulubbun sinay, e sinulduwannera takesi mattuyaggino angngurudda, kasena inang sey Acaya a mingngangkappay si Grecia. ³ Tallu dakkangnga sinay, kasena dinandamma mattakay si bafora umang sey Siria. Udde wasin gumikka'nad, naammuwanna a nattatarabbanino Judyuwera si papatayanda. Antuweno nallipatanna e nallakara inang sey Macedonia. ⁴ Ino bulunira i Pablo, i Sopatro a taga-Berea a abbingi Pirro, da Aristarco anni

Segundo a taga-Tesalonica, i Gayo a taga-Derbe, da Tikico anni Trofimo a taga-Asia, anni Timoteo. ⁵ Nauntera e sinaronandakami sey Troas. ⁶ Se nagyangkami sey Filipos makkiyad si nasinduwhenino fiyestana Tinapaya Awana Lebadurana. Wasin nasinduwen, lima aw kamiya nattakay si bafora inang sey Troas. Dinambalmiyeno bulummiyera sinay, e nagyangkami ammin sinay si talingguwan.

Ino Nada'nani Eutico Sey Troas

⁷ Wasin fuwamma Sabadu, nakkakarampakkamiya mangurug takesi kanammiyeno tinapaya panandammi sino natayani Jesus, kasena nanulduwi Pablo kiyad si tanggana gafi, se sinapi'na a manaw si kagigi'ba'na. ⁸ Odduweno sirwat sino kwartuwa nakkakarampattammi sey kalekay. ⁹ Nagyanino tata a buwanaka minggan si Eutico a aggatuttud sino sawang. Wasino aggesapasapiti Pablo, nauyappani Eutico e naturug e nada'nag sino taggadda naggabwat sino mekatalluwattuneno balay. Wasin inanda inita, natayin. ¹⁰ Udde inulluwi Pablo, inawakanneno natay, e kunna si, "Ammekayu maddararan, se nabiyag." ¹¹ Sinallungkami kappay sino balay e nangngangkami. Wasin nasindukamiya nangngan, netuluyi Pablo a makitatabbag sikwami kiyad si marrifarifad, kasekami inanaw. ¹² Ino buwanak, neanora sey balera, e maanggammi-rangke se natolay.

Ino Inangganda Pablo Sey Mileto

¹³ Waso kunnenoy, sinapiti Pablo si mauntakamiya korwana mattakay si bafora umang sey

Asson, se antu, mallakagganu kiyad sey Asson e kasena makitakay sikwami.* ¹⁴ Wasin nadadarambalkami sey Asson, nattakekami ammin si bafor, e inangkami sey Mitilene. ¹⁵ Waso kadarama'na, nanokami sinay e inangkami sey dammangnga Chio. E so mekadwa aw, nasippalkami sey Samos, e so mekatallu aw, ginamwangkamin sey Mileto. ¹⁶ Sinapiti Pablo si ammekami massippal sey Efeso takesi ammekami matalantan sey probinsiya a Asia, se makkangkama umang sey Jerusalem. Nu damana, gumamwangkami nad sinay liyeneno fiyestana Pentecostes.

Ino Sinapiti Pablo Sino Pangafuwanirana Manguruwira Sey Efeso

¹⁷ Wasin nagyangkami sey Mileto, nepaayi Pablowno pangafuwanirana manguruwira sey Efeso. ¹⁸ Wasin ginamwangira, sinapi'na sikwara si, "Kakkolak, ammuyunnino akkakokwak sin naganangku sitaw mangiyafu sin pitta a inangnganku sito probinsiya a Asia. ¹⁹ Inangwak amminino netalaki Dios sikwaka akwan, e tagatulutulukappelanga kunnangke aripanna. Massiki nantangitak sino loloneno nakangku gafu se nadyatanak sino inangweno kasiJudyukira a ngangatandaka papatayan, ammek nelammatta akwanino anggammi Dios. ²⁰ Ammuyu kappay si awana neimaggu si sapita makaduffun sikwayu sino panulduwangku sikwayu sin nammamitingantam, massiki sino

* **20:13** 20:13 Ino angamma sapitanna kami, da Lucas.

bafaleyu. ²¹ Ginakkurugguveno nanuldu sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu ta ibobolira naddino liwa'da e uma'langira ki Dios anna manguruwira ki Jesu Kristo a Afutam.

²² “Sitoya, umangngak sey Jerusalem, se antuweno sinapitino Espirituwi Dios sikwak, udde ammek inammu nu sannaneno makwa sikwak sinay. ²³ Aggaammungku pelang si mabalura'nga e madyatanak, se antuweno nepakaammuveno Espirituwi Dios sikwak sino ammina lulubbuna inangnganguku. ²⁴ Udde mas-siki nu matayak, ammek ikalow yo angakku, se anggangkuwa balinannino nepakwa i Afu Jesus sikwaka manuldu sino nalawara damag mappeafu sino allakki Dios.

²⁵ “Ikkayuwa sinulduwangku mappeafu sino patturayani Dios, ammek si ammerakunna maita. ²⁶ Antu gafuna, sapitanguku sikwayu sitoya, nu wara sikwayuwa ammena mesalakan, bakkanna liwakku pay yan. ²⁷ Se awana ammek netuldu sikwayu sino ammina anggammi Dios a maammuwandaw. ²⁸ Antu gafuna, imutandonaddino angnguruddaw, mampesino angnguruwino bafulundawira a mangurug, se ikkayuveno piniliyeno Espirituwi Dios a mimut sikwara. Lawarandawira a imutan, se ireno tolayi Dios a sinubbu'na sino adeno Abbingnga sin natayanna. ²⁹ Se ammek si nanu man-awakun, aneraneno gumamwanga manuldu si bakabakkan. Meampariyera si sumarona atuwa mamapatay si karnero, se angganda a darallan-nino angnguruwino tolayira a imutandaw. ³⁰ E bakkampenalang yan, anennino bulundawira

a nangurug, iraneno manuldu si siri, tantaro nu wara gammiranda sikwayu. ³¹ Kunnantu, kakkolak, mappalangkayu. Ammeyu kalyawana sinutulduwantakayu si unangnga tallurun, mas-siki aw anna gafi, e natatangitak gafu sino allakku sikwayu.

³² "Sitoya, italattakayu ki Dios ta antuweno mimut sikwayu, se sinapi'na si allakkandetam. Damana a pattuyaggannino angnguruddaw gafu sino sapi'na, e iya'danana amminino nalawara nekarina sino ammina tolenera.

³³ "Ammek nilyaw si pira'daw onnu barawasiyu, massiki inya sikwayu. ³⁴ Ammuyu si ino nallingattangkungkepayino naggabwatanino ammina maawaggu andino maawino bulungkuwera. ³⁵ Kunnenoyino kanayuna inangwak takesi antuweno tuntulandaw, se maawag si mallappattetam, takesi wara iduffuntam sino mawira si duffun. Dandammantammaddino sinapiti Afu Jesus a kunna si, 'Maanggammino manga'da amma sino maa'dan.' "

³⁶ Wasin nasinduwennino sinapiti Pablo, namaliturira ammina nakkararag. ³⁷ Inawakanda i Pablo, e nattatarangitira a mappagikkat sikwana. ³⁸ Malowingke nakanda se sinapi'na si ammeran maita. Wasinoy, netuludda sino agyananino bafor.

21

Ino Inangngani Pablo Sey Jerusalem

¹ Wasin inanawammiyeno Efesowera sey Mileto, nattakekami si bafor e

naddammangkamiya inang sey Coos. Wasin metufara aw, ginamwangkami sey Rodas, kasekami kappay inang sey Patara. ² Wasin ginamwangkami sey Patara, naganino bafora umang sey Fenicia, e antuweno nattakayammi. ³ Waso aggedadamangkami, nedipa'miyeno Chipre sino padawi, e nangawwakkami sey Tiro a tata lubbunna probinsiya a Siria. Gina'dangkami sinay se antuweno pidassanda sino kargeno bafor. ⁴ Dina'ngaminino manguruwira sinay, e ngyangkami sikwara si talingguwan. Gafu se nepakaammuweno Espirituwi Dios sikwara si madyatanna i Pablo sey Jerusalem, nepipidwara a sinapit sikwana si ammena nad umang sinay. ⁵ Udde wasin nadatangnginnino anomi, ginikkakkami kappelud. E amminino manguruwira annino taabbalayanira, netuluddakami makkiyad sino dappi'na bebay. Namalituggami ammin, kasekami nakkararag. ⁶ Nepatakerakami sino bafor, e nuliyeran sey balera.

⁷ Wasin ginamwangkamin sey Tolemaida a naggabwat sey Tiro, gina'dangkami, e inammi initen manguruwira sinay. ⁸ Waso kadarama'na, nanokami, e inangkami kappay sey Cesarea. Wasin ginamwangkami sinay, nasippalkami sey balera Felipe a gumabanyag sino nalawara damag. Antuweno tata sino pituwera a napili si'ina dumuduffun sey Jerusalem. ⁹ Aneno appatira a bafalatanga abbingnga a mangibabanyag sino sapiti Dios.

¹⁰ Wasin mattalingguwaninnino naganammi

sinay, ginamwangino tata a gumalabbuni Dios a naggabwat sey Judea a i Agaboweno anganna. ¹¹ Inappaneno sintaroni Pablo e ginakanneno kama'na annino takkinangkepay, e nekunna si, “Antuyawino kunnino Espirituwi Dios, a ‘Kunna kappayino aggakaddino Judyu- era sey Jerusalem sino makwan sintaron, kasera iyalawat sino bakkannira a Judyu.’ ”

¹² Anningngammi lang sinoy, nappekakallakkami andino korwanira sinay ki Pablo si ammena umang sey Jerusalem. ¹³ Udde sinabbi Pablo si, “Ammekayu mattangit, se pallowandopelang yo nakangku. Massiki nu magakaddak sey Jerusalem, onnu matayak mappeafu ki Afu Jesus, ammek ammayan.”

¹⁴ Wasin ammekami makafuwad sikwana, inibbattammimpelang, e sinapi'mi si, “Ino panggammani Dios, antuweno makwa nad.”

¹⁵ Wasin nada'ngennino gikkatammi, naddadangkami e inangkami sey Jerusalem.

¹⁶ Nebulun sikwamiyeno korwanira a manguruwa taga-Cesarea. Netuluddakami sey balera Mnason a antuneno pagyanammi. I Mnason, taga-Chipre a tata paya nabayinna mangurug.

Ino Naddorawani Pablo Sino Pangafuwani- rana Manguruwira

¹⁷ Wasin ginamwangkami sey Jerusalem, maanggammingke ino manguruwira a dinambal sikwami. ¹⁸ Waso kadarama'na, inangkami anni Pablo a naddoraw ki Santiago. Nagyangkappay amminino pangafuwanirana manguruwira

sey Jerusalem. ¹⁹ Nepakimustera i Pablo, kasena sinapit amminino inangwa i Dios sino bakkannira a Judyu gafu sino nanulduwanna.

²⁰ Waso diningngaddeno amminino sinapi'na, naddayawira ammin ki Dios. Udde sinapi'da ki Pablo si, "Kolak, dandammannu nad si rini-furifuweno Judyuwera a mangurug ki Jesus, e nattalaginarira ammuna manuntul sino lintiyi Moises. ²¹ Nadingngadda si manulduka sino Judyuwera a magyan sino lulubbunino bakkannira a Judyu ta talekkurandeno lintiyi Moises. Sinapi'nu kanu si ammera nad pakugitino aana'dera anna ammera nad tuntulannino gagangetama Judyu. ²² Maammuwanda a maammuwannino gamwangannu sitaw. Sanna mantuweno akwantam ta maammuwanda si tuntulannu kepayino gagangetam? ²³ Kunnayawino anggammiya akwannu. Aneno appatira a lalaki sitawa gababalininnino nesapatara ki Dios. ²⁴ Bulunannuwera a umang sino Templo ta mesapakka sino akwanda a mappabaggaw sino baggira, kasem paganino partinda takesi damara a mappausip sino padiyera a pimunuwan si nabalinnino sinapatanda. Nu kunnenoyino akwannu, maammuwannu amminino tolayira si ammena gakkuruwino diningngadda mappeafu sikwam, se aggitanda si nattalaginagga a manuntul sino lintiyi Moises. ²⁵ Udde mappeafu sino bakkannira a Judyu a mangurug, antu pelang yawino netura'mi sikwara a tuntulanda nad. Ammera nad kanannino newa'lat sino sinandiosira onnu ino ada onnu ino lamana ammena naariyeno adana. E ammera nad makidurug si

bakkanna atawara.”

²⁶ Antuweno si kadarama'na, nebuluni Pablo sino appatira a lallaki, e nesapat sikwara sino inangwara a mappabaggaw sino baggira, kasera inang sino Templo. Netulduwi Pablo sino padiyeno kabalinanneno nesapatara, takesi antuneno pamartiyanda anna pappausipanda.

Ino Nano'manda Ki Pablo Sino Templo

²⁷ Wasin mappitu awin, naganino korwanira a Judyu a naggabwat sey Asia a nakaita ki Pablo sino Templo, e sinussuwandeno tolayira ta do'manda i Pablo, ²⁸ e nekokwara a nassapit si, “Ikkayu bufulummiya gakagaka i Israel, umangkayu taw ta duffunandakami. Se iyawa tolayino manuldu si ammina tolay si palulubbun si narakkattetama Judyu, anna narakkakkappayino lintiyi Moises anyo Templotam. Sitoya, nedagga'na a dinakkutan yo Templotam, se nepatallungngeno bakkanna Judyu.”* ²⁹ (Sinapi'denay, se naitara a nebuluni Pablo sino taga-Efeso a i Trofimo, e aridda si nepatallungnga sino Templo.)

³⁰ Ammena mabayag e nakungkul amminino tolayira sey Jerusalem. Nalayawira a inang sino Templo, e dino'manda i Pablo. Binu'bu'da a nelawan sino Templo. E neaku'danino Templo. ³¹ Papatayandan naddi Pablo, udde

* **21:28** 21:28 Kammarallanna Judyu nu sumallungino bakkanna Judyu onnu Gentil sino Templo. Sino lintidda, nu wara bakkanna Judyu a sinallung sinay, damara a papatayan.

aneno nangipakaammu sino komanderna sindaluwera a taga-Roma a maguluweno tolayira. ³² Nalana nayino komander si sindalunera annino kapitanda e nalayawira a inang sino katolayan. Waso initeno tolayireno sindaluwera, nibbattandeno manusultuk ki Pablo. ³³ Dino'manino komanderi Pablo e nepagakaneno kama'na si adwa a kawad, kasena nebebut sino tolayira si, "Inya yawa tolay? Saneno inangwana?" ³⁴ Naddadarumeno iku-lawura, e ganawawira, antuweno amme maalimutaranino komanderino kakuruwanna. Gafu sinoy, sinapi'na sino sindalunera si iyanda sino kempora. ³⁵ Wasin aneran sino addan, ina'lidda i Pablo se ilalassetino tolayira gafu sino bungu'da. ³⁶ Dumadandanira a mikakkulawu si, "Pap-atayantam!"

Ino Nana'daggani Pablo Sino Baggina

³⁷ Wasin itallundan naddi Pablo sino kempora, sinapiti Pablo sino komander si, "Ayaw abbu yo sapitangku sikwam."

Sinabbino komander si, "Inammum ikka a maddamit si Griego? ³⁸ Ariggu si ikkeno taga-Egipto a nakiyubat sino gubiyernu si'in, a inang sey kalolowata nifuyut sino appatarifuwera a lallakiya gumapapatay si tolay."

³⁹ "Bakkannak," kunni Pablo, "se Judyuwak e neyanakak sey Tarso a lubbunna probinsiya a Cilicia, e awana ammena nangammu sino lubbungku. Ammena kad dama ta aneno sapitangku sino tolayira?"

⁴⁰ “Damana,” kunnino komander. Natta'daggi Pablo sino addan, e sinengyattanneno tolayira ta suminakkira. Wasin sininakkiran, naddamit sino a'landa si Hebreo a dami'na Judyu, e nekunna si,

22

¹ “Ikkeyuwa a'ama anna kakkolakku, dingn-gaggandaw yo sapitangku ta itandaw nu wara narakkat si inangwak.” ² Wasin diningngadda si Hebreoweno dami'na, nansasinakkira. E netupakki Pablo a nassapit si, ³ “Ikkanak, tatappaya Judyu a neyanak sey Tarso a lubbunna Cilicia, udde sito Jerusalem no nadalangku. I Gamalielino nanuldu sikwak, e inillalappattanna a nituldu sikwak sino lintiyino gagginafutamira. Nattalaginarappaya masserbi ki Dios a kakun-nayu. ⁴ Antu gafuna, pinadyatangkuweno man-guruwira ki Jesus, kiyad si nepapapatekino korwanira. Massiki bafabbayira onnu lallaki, dino'mangku e nepabalugguweru. ⁵ Dameno afa-funa padi andino pangafuwantamira a ta'daggan si gakkurug yo sapitangku, se ireno nanga'da sikwak si turak ta iyangku sino kasiJudyutamira sey Damasco, takesi damaka mano'ma sino man-guruwira ki Jesus sinay. Inangngak sinay ta appangkuwera e iyangkuwera sito Jerusalem a aggakawad, takesi makastiguwera.”

*Ino Nassapitani Pablo Sino Nanguruwanna
(Inangwa 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ Sinubburani Pablowno sinapi'na si, “Wasin agyanak sey dalan si tangnganawa makkatam

sey Damasco, kaka'meng kelang nalebaddanak si mangngilikilita baggawa naggabwat sey langit. ⁷ Naletwarak e diningngagguweno damita nekunna sikwak si, 'Saulo, Saulo, mayan padyatandak?' ⁸ 'Inyaka, Afu?' kungku. 'Ikkanaki Jesus a taga-Nazaret a padyatannu,' kunna. ⁹ Ino bulungkuwera, initareno baggawa mangngilikilit, udde ammera naawatanino sinapitino naddamit sikwak. ¹⁰ Sinapikku kappay sikwana si, 'Sanneno anggammuwa akwangku, Afu?' E nesomba'na sikwak si, 'Matta'dagga ta umangka sey Damasco, e ananeno mituldu sikwam sino ammina dinandammi Dios a akwannu.' ¹¹ Nalappattak sino nangitangku sino mangngilikilita baggaw, e kinewiddakino bulungkuwera a neyang sey Damasco.

¹² "Nagyanino tata lalaki sinaya mingngan si Ananias a nattalaginara manuntul si ammina lintiddam, e dayawan amminino kasi-Judyutamira sey Damasco. ¹³ Inang sikwak e natta'dag sino aruruggu, e sinapi'na si, 'Kolaka Saulo, makaitakammanin!' Assapi'langi Ananias sinoy, nabaggawino angngitak, e initaki Ananias. ¹⁴ E sinapi'na sikwak si, 'Ino Dios a dinayawino gagginafutamira, piniliraka takesi ammunnuweno anggama anna itannuweno nadosana Abbingnga a masserbi sikwana anna dingngaggannu kappayino dami'na. ¹⁵ Se ikkaneno mangipakaammu si ammina tolay sino nadingngangngu anna naitam. ¹⁶ Ma, annamata taronannu? Gumabwakka ta umangka map-pabawtisar, e marangka si duffun ki Jesus takesi mapakomanino liwa'nu.' "

Ino Nadundunani Pablo A Manuldu Sino Bakkannira A Judyu

¹⁷ Wasinoy, sinapikkappayi Pablo si, “Wasin nuliyak sey Jerusalem, inangngak nakkararag sino Templo, e agyanino nepaita i Dios sikwak si kunnangke tenap. ¹⁸ Nappadda i Afu Jesus sikwak, e sinapi'na si, ‘Kangkamannu! Manokan sito Jerusalem, se ino tolayira sitaw, ammerana kuruwannino sapitannu mappeafu sikwak.’ ¹⁹ Udde sinabbaggu si, ‘Afu, tantaro nu kuruwanda'nga, se inammura si ikkanakino sinalung sino sinagogarera, e dino'mangkuweno manguruwira sikwam, e nepabaluggu anna nepasiwa'wakuwera. ²⁰ E ammura kappay si inanggangkuweno inangwara a namapatay ki Esteban a tistigum, se agyanak sinaya nimut sino barawasiyeno namapatayira sikwana.’ ²¹ Udde sinombati Jesus sikwak si, ‘Manoka lud, se dundunantaka si aroyu ta angka tulduwanino bakkannira a Judyu.’ ”

²² Ino tolayira a nakkakarampat sinay, naddingngaggira ki Pablo makkiyad si sinapi'nenno mappeafu sino bakkannira a Judyu. Udde wasin diningngadda, nekulawura a nassapit si, “Papatayantam! Ammena mepangngat si mabiyag yana tolay!”

²³ Nakakulakulawuwera e newayawayawad-deno barawasirera anna niburayitira si lafuk sey kalekay gafu sino bungu'da. ²⁴ Nepetallungino komander sino sindalunera i Pablo sino kampora, e sinapi'na si siwa'wattanda nad takesi ipunnuneno gafuneno nabbungubungutanino Judyuwera sikwana. ²⁵ Udde wasin nerappa'da i

Pablo e siwa'wattanda nad, nassapiti Pablo sino kapitanna sindaluwa aggata'dag sinay si, “Wara kalintiyandawa mabbe'bek si tolaya Roma a ammena kepay naimbistigar?”

²⁶ Wasin diningngaggino kapitanino sinapiti Pablo, inang sino komander, e sinapi'na si, “Dandammannu naddino akwannu sinaya tolay, se tolaya Roma kanu.”

²⁷ Inangngino komander ki Pablo e nebebu'na si, “Sapitannu sikwak nu gakkuruwa toleka a Roma.”

“On,” kunni Pablo.

²⁸ E nekunnino komander si, “Odduveno nagastuk kasek nebilang si tolaya Roma.”

“Udde ikkanak, gagangayaka Roma se neyanakaka tolaya Roma,” kunni Pablo.

²⁹ Wasinoy, ino sindaluwera a massiwa'wa'nad ki Pablo, nappa'niyera. Massiki ino komander, nakatalopay se nepagakanneno tata tolaya Roma.

Ino Ina'langani Pablo Sino Pangafuwanirana Judyu

³⁰ Waso kunnenoy, anggangkepayino komandera maammuwanino kakuruwanino nidarumanino Judyuwera ki Pablo. Antu gafuna, waso metufara aw, nepakakarampa'nenno pangafuwanirana padi andino korwanira a afafuna Judyu. Wasin nakkakarampattiran, neparineno kawari Pablo e nepeyangnga sino nara'langanda.

23

¹ Sinulangngani Pablowno pangafuwanira, kasena nekun si, “Kakkolakku, kiyarino

nabiyayangku, amminino inangwak, dinandangkuwa nalawad sino a'langi Dios.”
² Wasinoy, i Ananias a afafuna padi, sinapi'na sino tolayira a ara'ni ki Pablo ta tappapandeno wangi'na. ³ E sinapiti Pablo sikwana, “Ikka a sinan ukum, tappapandaka pena i Dios. Se aggatuttugga sitana mangukum sikwak mapeafu sino lintiddam, gampade kinontaramino lintig se sinapi'nu si matappapak.”

⁴ Sinapitino tolayira a ara'ni ki Pablo si, “Iy-atalalnuweno afafuna padiyi Dios.”

⁵ E nekunni Pablo si, “Kakkolak, ammek ma'lud inammu si antuweno afafuna padi. Nu inammu'ngad, amme'ngad sinapitino kunnenoy, se aneno neturak sino sapiti Dios a ‘Ammekayu massapit si narakkat mapeafu sino pangafuwanino lubbundaw.’ ”*

⁶ Waso kunnenoy, gafu se inammuwi Pablo si Saduceoweno korwanira a pangafuwan anna Fariseoweno korwan, nekokwana a nassapit si, “Kakkolakku, Fariseowappay, e kunna kappayino gagginafukira. Antu gafuna a ayawak sitawa maimbistigar, gafu se innanamangku si mangngangoliyeno natayira.”

⁷ Assapi'langi Pablo sinoy, masasarombatinino Fariseowera andino Saduceowera, se nasasarulyatino nakanda. ⁸ (Se ino Saduceowera, ammera kuruwan si mangngangoliyeno natayira, ammera kuruwan si wara anghel, anna ammera kappay kuruwan si wara kararuwana tolay. Udde ino Fariseowera, kuruwanda ammin

* 23:5 23:5 Exodo 22:28

yaw.) ⁹ Nekokwara lullangino nakkulawu. Ino korwanira a Fariseo a mammesturuna lintig, natta'daggira a nipatut sino ana sino nakanda, e sinapi'da si, "Awana dingngammi si narakkatta inangwana yan. Se nu wara naddamit sikwana si anghel onnu korwana ammena maita, awana rakka'nenay."

¹⁰ Waso kunnenoy, nedagga'da lullanga masasarombat makkiyad si naddararanino komander tantaro nu pappipi'ngetanda i Pablo. Antu gafuna, dinundunveno sindaluwera a miyanaw ki Pablo takesi iyanda sino kampa.

¹¹ Sinoya gafi, nappadda i Afu Jesus ki Pablo e sinapi'na si, "Ammeka mattalaw, Pablo, se ta'dagganna'ngad sey Roma, a kunna kappayino inangwam sito Jerusalem."

Ino Pattatarabbanino Judyuwera A Mamapatay Ki Pablo

¹²⁻¹³ Waso kadarama'na, agyanino nasuruk si appatafuluwera a Judyu a nattatarabba mamapatay ki Pablo. Nesapatara si ammera manggan anna uminum kiyad si ammera mapapatayi Pablo. ¹⁴ E inangngira sino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu, e sinapi'da si, "Gakkuruwingke a ammekami manggan anna uminum kiyad si ammemi mapapatayi Pablo. ¹⁵ Kunna mantu, ikkayu andino korwanira a pangafuwan, manundungkayu si umang massapit sino komander ta peyangnga i Pablo sitaw takesi bistigarandaw si nalawad. Lakkappammina sey dalan ta papatayammi liyena gumamwang sitaw."

¹⁶ Udde ino panganakanni Pablo, a abbingino kola'nga a bafay, naammuwanneno nattatarabbanino Judyuwera, e inang sino kampoweno sindaluwera a nattattifug ki Pablo. ¹⁷ Inayani Pabloweno tata kapitan, e sinapi'na sikwana, "Itulunnu abbu yo buwanak sino komander se ana kanuweno itulduna sikwana."

¹⁸ Netulurino kapitanino buwanak sino komander, e sinapi'na sikwana si, "Ino balura i Pablo, inayannak e nepeyangnga sikwak yaw buwanak sikwam, se ana kanuweno sapitanna."

¹⁹ Wasinoy, kinewirino komanderino buwanak, e neyangnga sino bakkang, kasena binebut si, "Sanneno sapitannu sikwak?"

²⁰ E sinapitino buwanak si, "Agyanino Judyuwera a nattatarabba marang sikwam si peyangngu kanuna i Pablo sino pammamitinganda nu daramat. Ino rasonda, bistigaranda kanu si nalawad.

²¹ Udde ammemira nad kuruwan, se aneno nasuruk si appatafuluwera a mallakkap sikwana, a nesapatarangke si ammera manggan anna uminum kiyad si ammera mapapatay. Nadadaniran, taronanda pelang si onannu."

²² E sinapitino komander si, "Ammem sapitan si korwan si wara sinapi'nu sikwak." E nepaanoneno buwanak.

Ino Niyangnganda Ki Pablo Ki Gubernur Felix

²³ Wasin inanawinnino buwanak, inayanino komanderino adwera a kapitanna e nekunna si, "Itulduyu sino adwatutira a sindalu andino adwatutira a sissasayang andino pitufuluwera

a sikkakabayu ta maddadanirana a umang mitulud ki Pablo sey Cesarea. Gumikkakkayuna nu alas nuwebe nu gafi. ²⁴ Idadanandopayi Pablo si kabayuwa pattakayanna. Itandopay takesi awana narakkat si makwa sikwana kiyad si iyamwandaw ki Gubernurador Felix.” ²⁵ Nanurak kappayino komander ki Gubernurador Felix, e netura'nga si,

²⁶ “Afu Gubernurador Felix, ikkanaki Claudio Lisias a nanurak sikwam. ²⁷ Manantokayu pay sitan? Iyana tolaya nepetuluggu sikwam, dino'manino Judyuwera e papatayanda nad. Udde wasin naammuwangku si tolaya Roma, inangkami andino sindalukira a nisalak sikwana. ²⁸ Gafu se anggangkuwa maammuan nu san-neno nidarumanda sikwana, neyangku sino pangafuwanira. ²⁹ Udde wasin binistigarda, naammuwangku si awana liwa'na a pamapatayanda sikwana onnu kebaluranna, se mappeafu pelang sino lintidda a Judyuweno nidarumanda sikwana. ³⁰ Wasin naammuwangku si natatarabbaninnino Judyuwera a papatayan, kinangkamangkuwa nepeyang sikwam. Netulduk sino naddarumira sikwana si ikkeno pidarumanda. Antuwen inoy.”

³¹ Wasin gafenin, kinuruwino sindaluwereno sinapitino komander, e inappara i Pablo e neyanda sey Antipatrissa. ³² Wasi kadarama'na, nuliennino nallakarira a sindaluwera sino kam-pora sey Jerusalem, e ino nakkabayuweranino nitulud ki Pablo. ³³ Wasin ginamwangiran sey

Cesarea, neya'dareno turak sino gubernador, e nealawa'da i Pablo sikwana. ³⁴ Binaseno gubernadorino turak, kasena nabbebut ki Pablo nu sanneno probinsiya a neyanakanna. E sinapiti Pablo si taga-Cilicia. ³⁵ E kunnino gubernador sikwana, “Kasetakana mantu bistigaran nu gumamwangino nidarumira sikwam.” E sinapi'na si magwardiyani Pablo sino balaya nepaangwa i Ari Herodes.

24

Ino Nidarumanino Judyuwera Ki Pablo

¹ Wasin nalla'wutino lima aw, inangngira sey Cesarea ino afafuna padiya i Ananias andino korwanira a pangafuwanna Judyu. Agyanino tata a abugaduwa mingngan si Tertulo a nebulun sikwara. Inangngira ammin ki Gubernador Felix a midarum ki Pablo. ² Wasin nepaayadda i Pablo, sinapiti Tertulo ino pamaliwa'da sikwana. Sinapi'na si, “Afu Gubernador, gafu so kinalaingnguwa matturay sikwami, nabayinna nassiyannakkami, se odduwa inangwama pallawarammiya talubun. ³ Maanggangkamingke ammin gafu sino nalawara inangwam, e kanayungkamiya mapasalamat sikwam. ⁴ Ammemi anggam si matalantangka, udde dingngaggannu abbu si bisangngino sapitammi.

⁵ “Iyawa tolay, antu pelangino manga'da si narakkat, se kinungkulneno Judyuwera si palulubbun. Antu kappayino tata a afafuweno sumuntulira sino tulduweno tolaya taga-Nazaret. ⁶ Dakkutanna naggappayino Templomi

sey Jerusalem, udde dino'mammi, [se anggam-miya tuntulannino lintimmiya mimbistigar sikwana. ⁷ Udde ginamwangi Komander Lisias e nelasse'na i Pablo sikwami. ⁸ E sinapi'na si umangkami sitaw ta idarummi sikwam.]* Nu bistigarannu yawa tolay, maammuwannu pena si gakkuruwino sapitammi sikwam.” ⁹ Ino bu-lunnera kappaya Judyu, sina'dagganda si gakkurug amminino sinapi'na a nappaliwat ki Pablo.

Ino Nanombatani Pablo Sino Nidarumanda Sikwana

¹⁰ Wasin nabalniran, sinengyattanino gubernadori Pablo ta mepataliya maddamit, e nekunni Pablo si, “Afu Gobernador, ammu si nabayaggana matturay anna mangukum sikwamiya Judyu. Antu gafuna a maanggammaka manombat sino nidarumanda sikwak sikwam. ¹¹ Naladda a maammuwannu sino tolayira nu gakkuruwino sapitangku se awangkepay kadwafulu si adwa a awa nalla'wut kiyad sin inangngangku sey Jerusalem a maddayaw ki Dios. ¹² E awaningke a nita sikwaka makisosombat sino Templo, onnu mappagagarunut sino tolayira sino sinagogera onnu massiki sino korwanira a naganangku sey Jerusalem. ¹³ Bakkanna gakkuruwino nidarumanda sikwak se awana pamakurudda. ¹⁴ Udde gakkuruwino tata a sinapi'da, a tuntulangkuweno annuldu mapeafu ki Jesus a kunda si tanganan anna bakkanna gakkurug. Gampade antuweno addayok sino Dios

* **24:8** 24:8 Ino bagga'na yaw [...], awan sino korwanira a manuskritu sino dami'na Griego.

a dinayokappayino gagginafumiya si'in. E kuruwangku kappay amminino lintiyi Moises anna amminino neturakkino gumalabbunira i Dios si'in. ¹⁵ Innanamangku si pangngangolinna i Dios amminino natayira, massiki ino narakkattira andino nalawarira, a kunna kappayino kuruwanda. ¹⁶ E gafu se antuweno innanamangku, gakkuruwangkungke a mangwa si nalawad, takesi awana palliwatangu ki Dios anda sino tolayira.

¹⁷ "Wasin pipidya runa ammek inang sey Jerusalem,† inangngak sinaya nanga'da si piraka duffummi sino bulummiya a mawag si duffun, anna ana kappayino iya'dak ki Dios. ¹⁸ E antuwennino a'akwangku sino Templo sin dina'ngarakino Judyuwera a taga-Asia. Nabal-ingkunnino gagangemiya mamaggaw. Awana oddu si tolay sinay e awana nakkanawakaw. ¹⁹ Udde ira a taga-Asia, ira naddino umang sitawa mangidarum sikwak nu gakkuruwa wara ipaliwa'da sikwak. ²⁰ Udde nu awan, massiki ino tolayira sitaw, sapitanda nad nu wara inammuwanda si liwakku sin ina'langak sikwara sey Jerusalem. ²¹ Ino pelang sinapikku sino nara'langanda, nekokwaka nassapit si, 'Ayawak sitawa maimbistigar, gafu se innanamangku si mangngangolineno natayira.' "

²² Wasinoy, gafu se odduweno inammuwi

† **24:17** 24:17 Annamma runino natta'lib kiyad sin inangngani Pablo sey Jerusalem a niyakkurug sino nekarina (18:22). Asama runino natta'lib kiyad sin nammitinganna sino apostolira annino pangafuwanirana mangurug (15:1-29).

Gubernador Felix mappeafu sino tulduwi Jesus, nepaibba'nenno pimbistigaranda ki Pablo, e nekunna si, “Ammeyu abbu, ta gumamwangi Komander Lisias, kasetaka usiyan.”²³ E sinapi'na sino kapitanna sindalu ta pagwardiyara i Pablo, udde wayawayanda si bisang, e ammera iyalangngino umangnganino bulunnera a manufun sikwana nu wara maawangnga.

Ino Pidwa I Pablo A Ina'lang Ki Gubernador Felix

²⁴ Wasin nalla'wutino pipidya aw, nulyi Gubernador Felix annino atawana a Judyu a i Drusila. Nepaayangnga i Pablo takesi dingngagganda payino sapitanna mappeafu si angngurug ki Kristo Jesus.²⁵ Udde wasin nanulduwani Pablo sikwana mappeafu sino nalawara aggangwa, ino paffuwaddan naddino tolayira sino baggira, andino gumamwanganneno awa pangukumani Dios si tolay, nakatalawi Felix e sinapi'na si, “Kunden abbu. Ayantakammanna nu tata si aw.”²⁶ Dayandananni Felix a paayi Pablo ta tatabbanna, udde ino ana sino nakamma, anggamma si pasussukan naddi Pablo si pirak.

²⁷ Waso nalla'wutino adwarun, nepataliyi Porcio Festo ki Felix a naggubernador. Udde wasin inanawinni Felix, ammena nepalawani Pablo sey abbaluran, takesi aangammannino Judyuwera.

25

Ino Ina'langani Pablo Ki Festo

¹ Waso kunnenoy, ginamwangi Festo sey Cesarea a maggubernador sinaya probinsiya. Wasin paka'lunan, naggikkata inang sey Jerusalem. ² E wasin ginamwang sinay, ino pangafuwanirana papadi andino afafuweno Judyuwera, inangngira sikwana a nidarum ki Pablo. E nappetakallakkira ki Festo ³ si peyangnga i Pablo sey Jerusalem, se gakkadda a lakkappan sey dalan ta papatayanda. ⁴ Udde sinabbi Festo si, "Aggabaluri Pablo sey Cesarea, e malanaka muli sinay. ⁵ Massiki mabbafulungkami andino korwanira a tatureyu ta idarunda sinay nu wara liwa'na."

⁶ Nagyani Festo sey Jerusalem si walu onnu tafulu aw, kasena nuli sey Cesarea. Wasin kadarama'na, inang sino kwartuwa attatarabanda si asonto, e nepayangnga i Pablo sinay. ⁷ Wasin ginamwanginni Pablo, ilebaddino Judyuwera a naggabwat sey Jerusalem, e nadammatingke ino nepaliwa'da sikwana. Udde awana pamakurudda sino ipaliwa'da sikwana.

⁸ Sina'dagganingkepayi Pablowno baggina, e nekunna si, "Awaningke a nalliwatanku sino lintimmiya Judyu onnu sino Templomi. Awangkappay nalliwatanku sino lintiyino Emperador sey Roma."

⁹ Udde gafu se anggammi Festo a aanggamannino Judyuwera, sinapi'na ki Pablo si, "Anggammuwa umang sey Jerusalem ta sinayino pangusiyanku sino nidarumanda sikwam?"

¹⁰ Udde sinabbi Pablo si, "Ammek anggam, se ayawakun sitaw, e sitawino pangukumannu nad

sikwak, se ikkeno piniliyeno Emperador a mangukum. Aggaammunnu kena si awana liwakku sino Judyuwera. ¹¹ Nu wara nalliwatanku si pamapatayanda sikwak, ammek mappekakallak si meli'wak. Udde nu awana kakuruwanneno nidarumanda sikwak, awana kalintiyano masiki inya a tolaya mangiyalawat sikwak sikwara. Arangnganku si uma'langak sino Emperador sey Roma ta antuweno musig sikwak.”

¹² Waso kunnenoy, sinatabbi Festoweno taturayira a nanuffun sikwana, kasena sinapit ki Pablo si, “Inarangguwa uma'lang sino Emperador sey Roma, e peyantakan sikwana.”

Ino Ina'langani Pablo Ki Ari Agripa

¹³ Ammena nabayag, ino ariyeno Judyu a i Agripa annino kola'nga a bafaya i Bernice, ginamwangira sey Cesarea se angganda a itanino bawuwa gubernador a i Festo. ¹⁴ Wasin pipidya awiran sinay, sinapiti Festo ki Ari Agripeno mappeafu ki Pablo. Sinapi'na si, “Ayawino tata a balud sitawa inanawani Gubernador Felix. ¹⁵ Wasin nagyanak sey Jerusalem, inang sikwakino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu a nidarum sikwana. Inaranda si onangkuweno katayanna. ¹⁶ Udde sinabbaggu si bakkanna gagangemiya Roma a mangiyalawat sino nedaruma tolai sino korwanira ta makastigu nu ammena kepay nausig. Maawag si uma'lang abbu sino nidarumira sikwana takesi damana a ta'daggingkepayino baggina. ¹⁷ Wasin ginamwangira sitaw, ammek nattalantan,

nu ammek lud inang sino attatarabban si kadarama'na, e nepaayagguwi Pablo. ¹⁸ Naddamitino nangidarum sikwana. Ariggu si wara nadammat si ipaliwa'da sikwana, gampade awan. ¹⁹ Ino pelang nassarombatanda, mappeafu sino angngurudda a Judyu anna mappeafu sino natay a i Jesus a kunni Pablo si nangngangoli. ²⁰ Gafu se ammek ammuwa mimbistigar si kunnayan, binebukku ki Pablo nu anggama a umang sey Jerusalem ta antuweno kaimbistigaranna. ²¹ Udde ammena anggam, se ino anggama, mebalud sitaw kiyad si ino Emperador sey Romeno musig sikwana. Antu gafuna, nepaindaggu makkiyad si wara wayaka mappetulud sikwana sino Emperador.”

²² Wasinoy, sinapiti Agripa ki Festo si, “Angganku nadda dingngaggan inaya tolay.”

“Nu daramatinna mantu,” kunni Festo.

²³ Waso kadarama'na, inanda Agripa anni Bernice sino attatarabbanda, e nangipaitera si kedayawanda. Nebulunino komanderirana sindalu andino bafa'nangngira a tolay sinaya lub-bun. Wasino sinallungira, inayani Festowi Pablo. ²⁴ Sinapiti Festo si, “Ikka Ari Agripa anna ikkayu ammina ana sitaw, iyawa tolaya aggitandaw, antuweno nedarumino Judyuwera sitaw andino Judyuwera sey Jerusalem, a ikakkulawura amin si ammena naddinna matolay. ²⁵ Awana naammuwangku si liwa'na a mepangngat si ipatena, udde gafu se inarangnga si uma'lang sino Emperador sey Roma, nadandangku si petulud sinay. ²⁶ Udde awana ammuk si fustuwa itu-

rakku sino Emperador mappeafu sikwana. Antu gafuna, nepaa'langku sikwayu ammin, kumar-allingke sikwam Ari Agripa, takesi nu warana mafu'ngaddantam sikwana, warana iturakku. ²⁷ Se ammena mepangngat si iyalawakku sino Emperadorino tata balud nu awana kedaru-manna.”

26

Ino Nana'daggani Pablo Sino Bagginangkepay Ki Ari Agripa

¹ Wasin kunnenoy, kunni Agripa ki Pablo si, “Damama massapit sino anggammu.” Nesenyatti Pablowno kama'na sino tolayira, kasena neyafuwa maddamit, e nekunna si, ² “Ikka Ari Agripa, nalawad se ayoka sitaw ta dingngaggannu payino itabbaggu sino ammina pidarumanino kasiJudyutamira sikwak. ³ Se amruk si ammun amminino gagangetama Judyu annino passasarombatantam. Arangngangu sikwam ta dingngaggandak abbu.

⁴ “Ammu amminino kasiJudyutamireno katotolek kiyad sin neyanakangku, sino lubbuna dinokallangu anna sey Jerusalem a nadalangu. ⁵ Nu angganda, ammura a sapitan, se ammura si kiyad si'in nesapatak sino Fariseowera, a ireno katalanggaddan sino aggangwatama Judyu. ⁶ Sitoya, ayawak sitawa mausig gafu se minnanamak si gakkuruwanni Diosino nekarina sino gagginafutamira si'ina pangngangolinna-neno natayira. ⁷ Amminino kasiJudyutamira, maddandayawira ki Dios si aw anna gafi, se

innanamanda si mesapatira sino nekariyi Dios si'in. Udde Afu Ari, gafu se kuruwangu si neyakkuruwinnino nekariyi Dios, antuweno pidarumanda sikwak. ⁸ Ikkayu ammin sitaw, mayan natu'nakkayungke a mangurug si pangngangolini Diosino natayira?

⁹ "Massiki ikkanak, ino dinandangku si'in, nalawad nu gakkuruwangkungke a makkontara sino manguruwira ki Jesus a taga-Nazaret. ¹⁰ Kunnenoyino inangwak sey Jerusalem. Odduweno tolayira i Dios a nepabaluggu, se nea'deno pangafuwanirana padiyeno turek. E sin sinapi'da si mapapatayira, inangammangu kappay. ¹¹ Namipidyaka inang sino sinagogera ta kastigungkuweno manguruwira ta patutangkuwera a mattalekkud sino angngurudda. Gafu se nao'ganino bungukku sino manguruwira, inangngak si korwana lulubbuna mappadyat sikwara."

*Ino Nassapitani Pablo Sino Nanguruwanna
(Inangwa 9:1-19; 22:6-16)*

¹² Sinapikkappayi Pablo si, "Antu gafuneno inangngangu sey Damasco a mano'ma sino manguruwira ki Jesus sinay, se aneno neya'deno pangafuwanirana padiya tureka mano'ma. ¹³ E wasin agyangkami kepay sino dalan si tangnganaw, Afu Ari, initakino baggawa mangngilikilita naggawat sey langita nabaggawingke amma sino sinag. Linebannakami andino bulungkuwera, ¹⁴ e naletwaggami ammin. E agyanino diningngagguwa damita naddamit si dami'na Hebreo, a sinapi'na si, 'Saulo, Saulo,

mayan padyatannak? Ino baggimungkepayino padyatannuwa mangontara sikwak.’ ¹⁵ E sinapikku si, ‘Inyaka, Afu?’ E sinapi'na si, ‘Ikkanaki Jesus a padyatannu. ¹⁶ Gumabwakka, se ino gafuneno nappaddangku sikwam, pinilitaka a aripangkuwa umang mangipakaammu sino tolayira sito nappaitangku sikwam sito aw annino ipaita'nga sikwam naso maddag-guna aw. ¹⁷ Dundunantaka a manuldu sino kasiJudyumira annino bakkannira a Judyu, e nu sanneno akwanda sikwam, imutantaka. ¹⁸ Tulduwannuwerana takesi maammuwandeno mapeafu sikwak ta talekkurandeno narakkat e mabaggawanino nakanda. Nu talekkuranda i Satan a matturay sikwara e a'langanda i Dios e manguruwira sikwak, mapakomanneno liwa'dera e mebilangira sino piniliyera i Dios si tolena.’ Antuweno netulduwi Afu Jesus sikwak.”

Ino Nassapitani Pablo Sino Inangwana

¹⁹ Wasinoy, sinubburani Pabloweno sinapi'na si, “Kunna mantu, Ari Agripa, kinuruggungke ino sinapiti Jesus sin nappaitanna sikwak. ²⁰ Neyafuka nanuldu sey Damasco, kasena sey Jerusalem anna sino palulubbunna probinsiya a Judea, kasek kappay nanuldu sino bakkannira a Judyu. Ino netulduk sikwara, ibobolira naddino liwa'da ta uma'langira ki Dios, e mangwera nad si nalawara pamakurudda si gakkuruwingke a nabboboliyeran. ²¹ Gafu se kunnenoya netulduk, dino'mandakino kasiJudyutamira sino Templo, e papatayanda'ngad. ²² Udde makkiyad sitaw, dinuffunandaki Dios, e antu gafuna, matta'daggak

sito a'landaw sito ingkein. Mangipakaammuwak sino mappeafu ki Dios sino ammina tolay, ba'nang onnu pobiri, e ino ipakaammuk, konna kappayino sinapiti Moises andino korwanira a gumalabbuni Dios si'ina makwana. ²³ Se nelabbunda si maawag si madyatanino Kristo a dundunanni Dios, kasena matay. E nelabbunda kappay si antuweno mapalunguwa mangngangoli ta waldanneno nakammimo tolayira, Judyuwera annino bakkannira a Judyu, mappeafu sino ke-salakanda.”

²⁴ Wasin sinapiti Pabloweno kunnenoy, nekokwa i Gobernador Festo a nassapit si, “Nansekan, Pablo! Nepanse'daka yan odduwa adalnu!”

²⁵ Udde sinabbi Pablo si, “Ammek inanset, Afu Gobernador, se gakkurug ammin yo sapitangku.

²⁶ Ammuk si aggaammuni Ari Agripa aminino mappeafu sitaw, se ammera neimadda inangwa. Antuweno sapitangkungke sikwana si kunnayaw. ²⁷ Ari Agripa, kuruwannuweno sinapitino gumalabbunira i Dios si'in? Ammuk si kuruwannu.”

²⁸ Udde sinabbi Agripa si, “Ma, ino anggammu e pabbalinnak si Kristiyano ingkein?”

²⁹ “Massiki ingkein onnu mabayaggepay,” kunni Pablo, “ikkayu ammina maddingngag sikwak sito aw, ikararaggu ki Dios ta mangurug-gayu ammin ki Jesus a konna pay sikwak, ta mekunnakayu sikwak, fera sito gakaggu.”

³⁰ Wasinoy, natta'daggino ari annino gubernador anni Bernice andino korwanira, ³¹ e nanawiran. E mattatarabbira a massapit si,

“Awana inangwa inaya tolay si kebaluranna onnu katayanna.”

³² E sinapippayi Agripa ki Festo si, “Melawanin nad inaya tolay nu ammena inarang si uma'lang sino Emperador.”

27

Ino Umangnganda Pablo Sey Roma

¹ Wasin nada'ngennino awa umangngammi anni Pablo sey Italia, neyalawa'da i Pablo annino korwanira a balud ki Julio, tata a kapitanino sindaluwera a mingngan si Kompanyana Emperador. ² E inangkami natakay si bafora naggabwat sey Adrumeto a massisippal sino lulubbunna probinsiya a Asia. Nebulun sikwamiyi Aristarco a taga-Tesalonica a lubbunna Macedonia.

³ Wasin kadarama'na, nassippalkami sey Sidon. E inallakki Juliowi Pablo, e inannu'na si inang naddoraw sino bafulunnera sinay ta iya'dareno maawangnga. ⁴ Wasin ginikkakkami sinay, ila'wutammiyeno Chipre a umang sino tafi'nga a awana bayabbangnga, se nada'ngangkami si bayabbag. ⁵ Dinammammiyeno bebaya ara'ni sey Cilicia anna Pamfilia, e gina'dangkami sey Mira a lubbunna probinsiya a Licia. ⁶ Sinayino nakasumpalani Kapitan Julio si bafora naggabwat sey Alejandria a umang sey Italia, e antuweno natakayammi. ⁷ Naganayino natakayammi se nadyatan sino bayabbag, e nabayino ginamwangammi sey Nido. Gafu se natuyaggino bayabbag, ammekami

makagaddangnga umang sino angammi, e nallikukamiya inang sey tafikino funa Creta, e nalla'wukkami sey Salmone. ⁸ E massiki nanadappikkami, nadyatangkami kappay kiyad si ginamwangkami sino lubbuna ngananda si Nalawara Pitturanna Bafora ara'ni sino lubbuna Lasea.

⁹ Gafu se nabayaggami sinay, kattalatalawino mattakay si bafor. Ammumi si aggeangaangin, se nabalininnino pallantanganino Judyuwera. Antuweno sinapiti Pablo sikwara si, ¹⁰ "Bulungkuwera, ammuk si kattatalawinnino umangngantam. Se nu ikararuttam, gakkuruwa odduweno kargatama madaral, anna madaral kappay yo nattakayantam, e ana kappeneno matay sikwatam." ¹¹ Udde ino kapitan, ammena kinuruwino sinapiti Pablo, se antu kinurunggenno sinapitino gumattakkan sino bafor annino makwan bafor. ¹² Ino kaodduwan sino bulummiyera a nattakay, angganda kappaya ikararut, se narakkat kanuweno pitturanneno baformi nu mabbayabbag. Angganda a ituluymi ta gumamwangkami sey Fenix a lubbunna Creta, se antu kanuweno nalawara pitturammi sino aggeangaanginanna, se malingufan.

Ino Angin Sino Bebay

¹³ Wasin kunnenoy, nibbattino angin e agyanino lelera naggabwat sino abbag, e nekunda si damanan nakuya ikararu'mi sey Fenix. Wasinoy, nelabbeddeno baliyanga pappaittud sino bafor ta sumullu, e ginikkakkamin. Nanadappikkami pelang sey Creta. ¹⁴ Udde ammena nabayag,

ginamwangino natuyagga angina naggabwat sey Creta. ¹⁵ Nedangga'nenno baformi e ammena makatuttut sino bayabbag, e nepurera pelang ta dandanammiyeno bayabbag. ¹⁶ Wasin ara'nikamin sino bibissangnga fuwa Cauda, neyuddumiyeno abanga binu'butino baformi, se nalingufangkami si bisang, udde nadyatangkami kepaya miyuddu. ¹⁷ Wasino neyudduranino abang, ginakaddeno bafor si napaddatta lufid kenasi ammena maokayak. E gafu se mattalawira si medompakino bafor sino karatana ara'ni sey Sirte, inarireno dokalla bandera a mappaanikkad sino bafor,* takesi magginayino bafor. ¹⁸ Waso kadarama'na, natuyaggepayino bayabbag, e neyafura a mitakkub sino kargarera sino bebay takesi mallampawino bafor. ¹⁹ Waso kadarama'na kappay, netakkudda kappayino nadammatta arumentana bafor. ²⁰ Pipidya awa ammemi maiteno sinag anda bitun se ammena umibbattino bayabbag, antuwenoyin awana innanamami si mabiyaggami.

²¹ Nabayingkappaya ammekami nangapangan. Wasinoy, natta'daggi Pablo e nekunna si, "Bafulungkuwera, nu kinuruddonaddino sinapikku ta ammetam ginikkat sey Creta, ammetammadda nadyatan anna nadarallan. ²² Udde kadde, ammekayu maddararan, se awana matay sikwatam, ino pelang baforino madaral. ²³ Ammuk yaw, se waso gafi, i Dios

* **27:17** 27:17 Ino bandera sitaw, nakannag anna nalawa a sinnuna manellad sino bayabbag ta manikkarino bafor.

a dayawangkuwa makangkwa sikwak, nanundun si anghela mituldu sikwak, ²⁴ e sinapi'na si, 'Ammeka mattalaw, Pablo, se maawag si uma'langka sino Emperador. E gafu sikwam, allakkanni Diosino katakayannuwera ta awana matay sikwara.' ²⁵ Kunna antu, bafulungkuwera, pattuyaggandawino nakandaw, se kuruwangku si makweno sinapiti Dios sikwak. ²⁶ Udde maawag si medompakino bafortam si tata a fu sino tanggana bebay."

²⁷ Wasin kadwaannattin si appata gafi kiyad sin nangiyafuwanino angin, mepapalleggami kepay sino bebaya Adriatico. E waso nat-tangngennino gafi, gini'nenno mattarabafuwera sino bafora umara'nikamin sino lubag. ²⁸ E kinamandeno kaso'dangngeno danum, e adwafuluwappeno kaso'dangnga. E wasin kina'riyakkami kappay si bisang, kinamanda kappayino kaso'dangngeno danum, e kadwafulu si lima a dappa. ²⁹ E mattalawira si medompakino bafor si patul. Antu gafuna, sinuwewera sino uninna baforino appata baliyanga pappaittud, kasera nekararag si gigi'battin nad.

³⁰ Ino mattarabafuwera sino bafor, angganda si manawira. Antuweno nanuwewayanda sino abang ta pattakayanda a umanaw, se ino rasonda, iyekwara kanu kappenaddino baliyanga pappaittud sino uluna bafor. ³¹ Udde nekunni Pablo sino kapitan andino sindalunera si, "Nu umanawino mattarabafuwera sito bafor, matayetam ammin." ³² Kunna antu, ginattatino sindaluwereno gakanneno abang takesi

maanawanin.

³³ Wasi marrifarifad, patutanni Pabloweno tolayira a mangngan, a kunna si, “Adwa lingguwaninna ammekayu nangapangngan. ³⁴ Mangngangkayu lud, takesi mattuyaggayu, se awana maansa sikwatam.” ³⁵ Wasin sinapiti Pablo inoy, nappa si tinapay, nakkararag ki Dios sino nara'langanda ammin, kasena ginaradweno tinapay e nangnganin. ³⁶ Nattuyaggino nakanda ammin, e nangnganira pay. ³⁷ Ino kaoddumiya natakay sino bafor, ka'luwatut si pitufulu e annam. ³⁸ Wasin nabattuggamin, netakkudda amminino korwana kargarera a trigo takenasi mallampawino bafor.

Ino Nadarallanino Bafor

³⁹ Wasin gigi'battin, agyanino nedipa'miya lubag, udde amme naimunuwanino mattarabafuwera sino bafor nu sintawino agyanammi. Udde initareno nedalluwa adat so dappi'na bebay, e dinandanda a nu damana, iyasi'deno bafor sinay. ⁴⁰ Antuweno ginatta'deno gakaneno baliyangira ta maanawanira sinay, inubarandeno lufinna paluwa a mangifuyut sino bafor, kasera netulluweno bandera a ana so uluneno bafor takesi metu'yud sino dappit. ⁴¹ Udde neru'ngatino bafor sino karatan sino kaabbafawana danum, e nefutakkino uluna e ammena makaanikkad. Udde ino uninna, idadanggatino palungira, e naokayakin.

⁴² Wasinoy, dinandammino sindaluwera si papatayanda amminino balurira takesi awana

umalluweta manalug sino dappit, ⁴³ udde inallangnganireno kapitan, se ikalona i Pablo. Sinapi'na sikwara si amminira a makatalug, mallattuvera nad sino danum ta manaluwira e umasipira sino dappit. ⁴⁴ E dumandan naddino korwanira a gumafut si tabla onnu sino nadaralla naggabwat sino bafor. Kunna pelang inoyino inangwami, e inasikkami ammin sino dappit.

28

Ino Agyananda Pablo Sey Malta

¹ Wasin gina'dangkami, naammuwammi si Malteno anganino fuwa gina'dangammi. ² Kinalla'dakamiyeno tolayira sinay e nafuyira si naggarenuwammi, se muran anna nala'bat sinay. ³ I Pablo, nampat si itungura. Udde wasin itungunan sino afuy, ilatwapino nagita a ulag se napatuwanin, sinukawanna i Pablo, e binuriburanneno kama'na. ⁴ Wasin naiteno Maltera a aggabassinino ulag sino kama'na, nassapitino taggitata sikwara si, "Antu gakkuruwino gumapapatay si tolay, se massiki nalasatanneno bebay, gumammiringkappayino palanna." ⁵ Udde newassaki Pabloweno ulag sino afuy, e awana naansa sikwana. ⁶ E aggataronanda si lumattaggino baggina onnu matayin, udde awana naansa sikwana. E nangkakweno nakanda, e kundani si, "Tata ikka a dios yan."

⁷ I Publio a turay sinaya lubbun, aneno lubangnga a ara'ni sino gina'dangammi.

Kinalla'dakami e inayandakami sey balera e nagyangkami sinay si tallu aw. ⁸ Nedemmuwammiyeno natakitanino ama i Publio se mababannag anna mabburet. Inangngi Pablo sino agyananna, nepotunneno kama'na sikwana e nakkararag, e naariyennino gi'nanna. ⁹ Wasin naammuwanda inoy, inang amminino matakitira ki Pablo, e nepabbattunoynera. ¹⁰ Odduwa nalawara nea'dara sikwami. E wasin umanokamin, ina'dandakami kappay si ammina maawammi sino biyahemi.

Ino Ginamwanganda Pablo Sey Roma

¹¹ Wasin tallu dakkammin sey Malta, ginikkakkamiya nattakay si bafora nagan sinay kiyad si nassi'lutino ungun. Inaya bafor, naggabwat sey Alejandria e ngananda si Sipingira a Dios.* ¹² E inangkami sey Siracusa e tallu aw kami sinay. ¹³ Ginikkakkami kappaya inang sey Regio. Waso kadarama'na, nalangkami se nalawarino naggabwatanino bayabbag, e waso metufara aw, ginamwangkami sey Puteoli. ¹⁴ E dina'ngami sinayino korwanira a kakkola'mi si angngurug, e inayandakamiya nagan sikwara si talingguwan, kasekami nallakara inang sey Roma. ¹⁵ Wasin diningngaggino kakkola'mi si angngurug sey Roma a umangkami sinay, inandakami dinambal. Ino korwanira, dinambaldakami sey palengki sey Appio, e ino korwanira, dinambaldakami sey lubbunna

* **28:11** 28:11 Ino sipingira a dios a da Castor anni Pollux, ireno sinan dios a dinayawino mattarabafuwera si bafor si'in.

Talluwa Affunduwan.† Wasin initera i Pablo, nappasalamat ki Dios e nattuyaggino nakamma.

16 Wasin ginamwangkami sey Roma, inanutino tatturayira si mabangi Pablo si balaya pagyananna, e tata a sindaluweno mindag sikwana.

Ino Nakitatabbani Pablo Sino Judyuwera Sey Roma

17 Wasin mekatalluwa awnan sinay, nepaayangngeno pangafuwanirana Judyu. Wasin nakkakarampattiran, sinapi'na si, “Ikkayuwa kakkolak, awana liwakku sino kasiJudyutamira. Awana inangwaka mekontara sino gagangetama netulduweno gagginafutamira si'in. Udde massiki nu kunnenoy, nebaluddak kappay sey Jerusalem, e neyalawa'dak sino Romera sinay. 18 Ino Romera, wasin inimbistigardak, anggandaka pallawanan, se ammura si awana liwakku si kepangngattana pamapatayanda sikwak. 19 Udde inammayino kasiJudyutamira si mallawanak, e napatutaka narang si uma'langak sino Emperador ta antuweno musig sikwak. Massiki antuweno inangwara sikwak, ammekira paliwatan. 20 Antu gafuna a nepaayaddakayu ta tatabbantakayu, e ipakaammuk sikwayuweno gafuneno nabalurangku. Se ino kakuruwanna, nebalurak gafu sino angnguruggu sino innanamantama gakagaka i Israel.”

† 28:15 28:15 Ino palengki sey Appio, pitufuluwa kilometroweno kaaroyuna sey Roma. Ino Talluwa Affunduwan, kannammafulu si talluwa kilometroweno kaaroyuna.

²¹ Wasinoy, sinapi'da ki Pablo, “Awana inappami si turakka naggabwat sey Judea mappeafu sikwam. E awangkappay sinapitino kasi-Judyutamira a naggabwat sinay si narakkatta inangwam. ²² Udde anggammiya dingngaggannino sapitannu, se ammumi si ammuna tolay si palulubbun, narakkattino sapitanda mappeafu sikwayuwa sumuntul ki Jesus.”

²³ Wasinoy, nattataronandeno awa pakkakarampattanda. Wasin nada'ngen inaya aw, odduwera a nakkakarampat sino agyanani Pablo. E nappafufuwafino nanulduwanna sikwara mappeafu sino patturayani Dios, e nepakaammuneno anggama sapitannino netura'da Moises annino korwanira a gumalabbuni Dios mappeafu ki Kristo, se anggama si kuruwanda i Jesus. ²⁴ Nanguruwino korwanira sino sinapi'na, udde ino korwanira, ammera mangurug. ²⁵ Waso gafenin a gagagikkatiran, mattatarukkiyera mappeafu sino dinginggadda. Udde sino liyera umanaw, kunni Pablo si, “Gakkuruwingke ino nepeturakkino Espirituwi Dios ki Isaias mappeafu sino gagginafutamira ²⁶ a kunna si, ‘Umangka mituldu sitawira a tolay, e kunnayawino ituldum sikwara si, Massiki aggadingngaggandaw, ammeyu maawatan, e massiki nu aggitandaw, ammeyu maimunuwan. ²⁷ Se iyawira a tolay, nataggatingke ino ulura, inammu'deno layadda, e makki'dammira, se nu ammera kunninoy, makaitera anna

makadingngaggira e maammuwandeno
 sapikku e muliyera sikwak takesi
 pannakammangkuwera. Antuweno
 nekunni Dios.' "‡

28 E sinapikkappayi Pablo sikwara si, "Kunna
 antu, anggangku si ammundawa Judyu si aneno
 dinundunira i Dios a manuldu sino bakkannira
 a Judyu sino angngisala'nga, e kuruwandana."

29 Wasin sinapiti Pablo inoy, inanawaninnino
 Judyuwera a mattatarukkiyera kepay.§

30 Adwaruningke i Pablo a nagan sino
 inabanganna a balay, e amminira a inang
 naddoraw sikwana sinay, nepadilo'nera.

31 Gakkuruwannangke a nanuldu mappeafu
 sino patturayani Dios anni Afu Jesu Kristo, e
 awana nallang sikwana.

‡ 28:27 28:27 Isaias 6:9-10 § 28:29 28:29 Iyawa bersikulu,
 awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

cxxix

Ga'dang
Ga'dang: Ga'dang New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ga'dang

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

d27dc212-1a55-5d51-8f9d-54742e300a0f